

Vem och vad kan man lita på?

Vem och vad kan man lita på?

Ungdomars förhållningssätt till budskap om mat
och ätande utifrån ett forskarinitierat rollspel

Jenny Rendahl

© JENNY RENDAHL, 2018

ISBN 978-91-7346-973-9 (tryck)

ISBN 978-91-7346-974-6 (pdf)

ISSN 0436-1121

Akademisk avhandling i kostvetenskap, vid Institutionen i kost- och idrottsvetenskap

Avhandlingen finns även i fulltext på:

<http://hdl.handle.net/2077/56328>

Prenumeration på serien eller beställningar av enskilda exemplar skickas till:

Acta Universitatis Gothoburgensis, Box 222, 405 30 Göteborg, eller till

acta@ub.gu.se

Foto: Linn Håman

Tryck: BrandFactory AB, Källered, 2018

Abstract

Title: Who and what can you trust? – Adolescents' approach towards food messages from a researcher initiated role-play
Author: Jenny Rendahl
Language: Swedish with an English summary
ISBN: 978-91-7346-973-9 (print)
ISBN: 978-91-7346-974-6 (pdf)
ISSN: 0436-1121
Keywords: adolescents, food, risk, trust, reflexivity, identity, role-play, focus group interview, Home economics,

In everyday life, adolescents are exposed to multiple messages about food. There is an abundance of information to process and handle, which can lead to confusion and anxiety. The overall aim with this thesis was to develop, analyse and problematize researcher-initiated role-play combined with a subsequent focus group interview resembling food contexts in adolescents' everyday life, and through the adolescents' participation in the role-play identify their approach to and negotiation about messages concerning food and eating. The empirical data built on role-playing and focus group interviews with 42 adolescents; boys (14) and girls (28), 15 to 17 years old. The findings revealed that role-playing in combination with subsequent focus group interviews is a suitable research method to study adolescents' reflexivity regarding food and eating, as it promoted participation and reflections amongst the adolescents. Participation and reflection are crucial elements in Swedish schools, and therefore this method could serve as a pedagogical tool in Home and consumer studies.

The results also show that the adolescents were reflexive concerning who to trust when it comes to food messages, bodily risks with food ingested, and food as an identity marker. The adolescents perceived agents who had knowledge or education concerning food and nutrition as well as agents with whom they had a close relationship to be trustworthy. On the other hand, messages conveyed with a commercial interest were less trusted by the adolescents.

In addition, this thesis shows that food is much more than nutrients for adolescents; it is also a tool by which to express identity.

Förord

Resan som doktorand har varit kantad av både toppar och dalar samt en och en annan omväg. Nu står jag dock här och har äntligen kommit fram till slutdestinationen på denna resa. Under resan är det flera personer som betytt väldigt mycket för mig och som jag nu vill tacka.

Först och främst vill jag tacka mina handledare Christina Berg, Peter Korp och Marianne Pipping Ekström. Christina, stort tack för all tid och engagemang du lagt i avhandlingsprocessen, för din noggrannhet och vetenskapliga kompetens som bidragit till många värdefulla kommentarer och diskussioner under åren. Peter, tack för att du delat med dig av din gedigna kunskap kring vetenskapsteori och gett mig guidning i detta snåriga område. Marianne, tack för att du delat med dig av din långa erfarenhet och kompetens inom fältet och för din skarpa blick kring språk och referenser.

Jag vill också tacka alla kollegor på IKI som under årens lopp kommit med feedback på mina texter, uppmuntrande ord samt bidragit till trevliga pratstunder i fikarummet. Ett speciellt tack vill jag rikta till Ann Parinder som under processens gång bidragit med glada hejarop. Även ett varmt tack till Annica Strand Johansson och Ann-Christine Mattson som har hjälpt mig med att räkna och pussla. Jag vill också rikta ett tack till Ingrid Cullbrand och Helen Wähländer som uppmuntrade mig att söka till forskarutbildningen och gav mig en bra start på IKI.

Jag vill också tacka mina doktorandkollegor nuvarande som ”gamla”. Ni har bidragit med många givande diskussioner och glada tillrop. Ett särskilt stort tack vill jag ge till Steingerdur Olofsdottir som gav mig en bra start på forskarutbildningen samt till Linn Håman, min före detta doktorandkollega, men framförallt min vän. Linn, utan dig vid min sida hade denna väg varit så otroligt mycket tuffare och framförallt inte alls lika rolig. Tack för all hjälp, stöttning, uppmuntran och härliga skratt som du givit mig, det har varit ovärderligt. Du har varit min livlina ”ring en vän”.

Tack till de personer som varit diskutanter, granskare eller experthandledare, Viveka Berggren Thorell, Signild Risenfors, Inger Johnsson och Christel Larsson. Signild, tack också för ett givande samarbete med metodartikeln. Ett extra tack vill jag rikta till Päivi Palojoki och Eva- Carin Lindgren som i slutfasen har granskat manuset och bidragit med mycket

värdefulla och konstruktiva kommentarer. Eva-Carin, tack också för feedback du givit under resans gång.

Jag vill även tacka alla ungdomar som deltagit i studien och så generöst delat med sig av sina tankar, erfarenheter och sin tid.

Därtill vill jag tacka Praktiska hushållsskolans donationsfond, Stiftelsen Engelbrekts Barnavårds och Husmodersskola, Kungliga Hvitfeldtska stiftelsen och IKI för att ni gett mig möjlighet att delta på konferenser samt tid till att färdigställa avhandlingen.

Sist men absolut inte minst vill jag tacka mina vänner och min familj som varit ett stort stöd under denna tid. Mamma och pappa, ni har varit fantastiska och bidragit med allt från barnpassning, skrivarstuga med helpension till att ordna bussbiljetter för respondenter. Vardagen hade varit väldigt svår att få ihop utan er. Ni har även alltid funnits som stöd för mig i både med- och motgång, TACK!

Jag vill också tacka mina underbara svärföräldrar för att ni så många gånger ställt upp och passat barnen när jag har behövt jobba. Ett stort tack vill jag också rikta till Jonas och Lisa, ni har betytt mycket för mig under denna tid. Ni har på ett outtröttligt sätt stöttat och peppat mig. Lisa, tack för att du ägnade stora delar av midsommarhelgen till korrekturläsning. Jonas, ett stort tack för all hjälp med engelskan och för alla dina goda råd, både vetenskapliga och medmänskliga. Tänk att jag har en så klok lillebror!

Slutligen ett stort tack från hela mitt hjärta till min älskade man Andreas. Utan dig hade detta inte varit möjligt. Tack för att du har stått ut med ”jag måste bara jobba lite till” och för att du låtit mig åka iväg på mina skrivarresor, långa som korta, för din uppmuntran, kärlek och ditt tålamod. Du är fantastisk! Ett särskilt tack till mina underbara barn Noah och Wilmer, ni betyder allt för mig och har lärt mig vad som är viktigt här i livet. Denna bok vill jag tillägna er.

Göteborg, juni 2018

Innehåll

ABSTRACT	5
FÖRORD	7
INNEHÅLL	9
TABELL- OCH FIGURFÖRTECKNING	11
Lista på publikationer.....	13
1. INTRODUKTION	15
1.1 Ungdomar och matbudskap.....	15
1.2 Synliggöra ungdomars perspektiv.....	16
1.3 Syfte.....	17
2. BUDSKAP, IDENTITET OCH DET ”FRIA” VALET	19
2.1 Mat och identitetsskapande.....	19
2.2 Ungdomars valmöjligheter.....	21
2.3 Matens kulturella och sociala betydelse	23
2.3.1 Komplexa matval.....	23
2.3.2 Mat och identitet.....	24
2.4 Matbudskap och tillit	26
2.4.1 Motstridiga budskap.....	26
2.4.2 Tillit till olika aktörer.....	27
2.4.3 Ungdomars tillit till informationskällor	28
2.4.4 Tillit till producenter	29
2.5 Reflexivt förhållningssätt och matval.....	31
3. KONTEXTUELL SYN PÅ KUNSKAP OCH LÄRANDE	33
3.1 Kontextens betydelse.....	33
3.2 Rollspel inom pedagogik och forskning.....	33
4. METODOLOGISKA UTGÅNGSPUNKTER.....	37
4.1 Tolkande perspektiv.....	37
4.2 Deltagarbaserad forskning med ungdomar.....	37
5. METOD OCH URVAL.....	41

5.1 Översikt av delstudier	41
5.2 Datainsamling	44
5.2.1 Rollspel som datainsamlingsmetod	44
5.2.2 Rollspelets fem faser	45
5.3 Dataanalys	48
5.3.1 Delarbete I.....	49
5.3.2 Delarbete II	50
5.3.3 Delarbete III.....	51
5.4 Etiska ställningstaganden	52
6. RESULTAT	55
6.1 Forskarinitierat rollspel med efterföljande fokusgruppsintervju främjar delaktighet och reflektion (delarbete I).....	55
6.2 Ungdomars perspektiv på och tillit till kostbudskap (delarbete II).....	58
6.3 Ungdomars resonemang om risk i förhållande till mat och ätande (delarbete III)	62
7. UNGDOMARS REFLEXIVITET I FÖRHÅLLANDE TILL MAT OCH ÄTANDE	65
7.1 Ungdomars reflexivitet synliggjordes.....	65
7.2 Ungdomars reflexivitet i förhållande till risk och tillit.....	67
7.3 Ungdomars reflexivitet i förhållande till mat och identitet	69
7.4 Metod för att studera reflexivitet och ett verktyg för att främja lärande.....	70
8. METODOLOGISKA REFLEKTIONER.....	73
8.1 Rollspel och deltagarbaserad forskning.....	73
8.2 Studiens trovärdighet	76
9. KONKLUSION OCH IMPLIKATIONER.....	79
9.1 Rollspel främjar deltagande och reflektion	79
9.2 Mat innebär både sociala och kroppsliga risker.....	80
9.3 Tillit beroende av flera aspekter	81
ENGLISH SUMMARY	83
REFERENSER	91
Bilaga 1	

Tabell- och figurförteckning

Tabell 1. Översikt av de olika delarbetena	42
Figur 1. Aktiviteter i forskarinitierat rollspel med efter- följande fokusgruppsintervju.	46
Tabell 2. Exempel på dataanalys delarbete I.....	50
Tabell 3. Exempel på dataanalys delarbete II,	51
Tabell 4. Exempel på dataanalys delarbete III.....	52
Tabell 5. Huvudresultat för varje delarbete.....	55
Tabell 6. Översikt av aktörer i rollspelet.	59
Tabell 7. En översikt av budskap.	60
Figur 2. Översikt av ungdomarnas upplevda risker	62
Figur 3. Ungdomars reflexivitet	66

Lista på publikationer

Avhandlingen bygger på följande vetenskapliga artiklar.

- I. Rendahl, J., Risenfors, S., Korp, P., Ekström, M., & Berg, C. (2017). Forskarinitierat rollspel med efterföljande fokusgruppintervju: en metod för att främja delaktighet och reflektion. *Educare*, 2, 31-55.
- II. Rendahl, J., Korp, P., Ekström, M., & Berg, C. (2017). Adolescents' trust in food messages and their sources. *British Food Journal*, 119(12), 2712-2723.
- III. Rendahl, J., Korp, P., Ekström, M., & Berg, C. (2018). Eating and risk: adolescents' reasoning regarding body and image. *Health Education*, 118(3), 262-276.

Artiklarna publiceras med tillstånd från respektive tidskrift.

1. Introduktion

1.1 Ungdomar och matbudskap

I dagens senmoderna samhälle överöses ungdomar med olika budskap som handlar om mat. Budskap kan kommuniceras via bilder, text, en persons handlingar, medvetet eller omedvetet. Dessa budskap finns till exempel i kvällstidningar, där det rapporteras om mat som främjar viktnedgång, för att några blad senare visa recept på delikata måltider och bakverk, som för fram ett budskap om att unna sig lyx i vardagen. Budskapen är många och kommer från ett flertal aktörer i vårt samhälle och berör allt från hälsa och välbefinnande till riskrapporter för viss mat. Det kan också handla om att spara pengar genom extrapriser samt att välja rätt livsmedel för att främja en ekologisk, ekonomisk och socialt hållbar värld. Utöver detta finns det en uppsjö av budskap som handlar om rätt mat för en snygg och vältränad kropp. Livsstilsprogram såsom *Biggest loser* och *Du är vad du äter* är exempel på sådana program där deltagarna går på sträng diet och följer ett hårt träningsprogram. Samtidigt sänds matlagningsprogram som underhållning med både professionella kokkar som *Kockduellen* eller amatörkokkar som i *Sveriges mästarkock* och *Hela Sverige bakar*. Därtill möts individer av budskap i sin sociala omgivning från till exempel familj, skola, vänner. Utifrån detta överflöd av budskap kan man konstatera att det inte är enkelt att vara konsument idag. Det är många aspekter som ska behandlas och förhandlas i de vardagliga livsmedelsvalen (Sobal & Bisogni, 2009). Budskapen framförs av olika personer, såväl kostutbildade som självutnämnda experter och vanliga lekmän, vilket gör att det är svårt att veta vem och vad man kan lita på. Det råder således ingen brist på information, utan snarare finns det för mycket information för konsumenter att ta in och hantera (Järvelä, Mäkelä, & Piironen, 2006; Östberg, 2003).

Förutom att det florerar en mängd budskap har mat också i olika blivit betydligt mer tillgänglig än tidigare. Butiker har öppettider som täcker stora delar av dygnet, det finns snabbmatskedjor med generösa öppettider och det finns mat att tillgå från hela världen, året runt (Scrinis, 2013). Ungdomar äter fler måltider utanför hemmet, såsom i skolmatsalen, på caféer och restauranger. Det här inne-

bär att mat och budskap kring mat och ätande ständigt är närvarande i ungdomarnas vardag.

Reklam, artiklar och frågespalter i tidningar och livsstilsmagasin uppmanar individer till eget ansvar för hur de ser ut och hur de vill se ut (Featherstone, 2010; Sandberg, 2004). Den betoning som finns i vår kultur av individens ansvar för kropp och hälsa får en direkt betydelse för våra matval; vilken mat ska väljas för att främja en vacker, hälsosam och frisk kropp.

Vidare har mat också en central betydelse för att uttrycka identitet: genom vad du väljer att äta visar du vem du är (Barthes, 1997; Mennell, 1997). Giddens (1991) menar att stora valmöjligheter och individuellt ansvar är det som karaktäriserar att leva i dagens senmoderna samhälle. Ungdomar är särskilt berörda av det stora utbudet valmöjligheter som finns, då de inte i samma utsträckning som förr, behöver följa tidigare generationers levnadsvanor utan kan idag till stor del skapa sin egen identitet (Furlong & Cartmel, 2007; Giddens, 1991). Det innebär både möjligheter och sätter press på ungdomar. Valmöjligheterna och friheten ökar samtidigt som ansvar för hälsa och skapandet av identiteten läggs på den enskilde (Furlong & Cartmel, 2007).

Ungdomar är på väg in i vuxenvärlden och med det får de en större påverkan på sin egen konsumtion även när det gäller matval (Tuft, 2007). Det finns en strävan efter att bli mer och mer självständig, samtidigt som ungdomarna fortfarande också är beroende av föräldrar eller andra vuxna i det vardagliga livet (Cook, 2005). Av dessa anledningar är ungdomar en intressant grupp att studera i förhållande till matbudskap.

1.2 Synliggöra ungdomars perspektiv

Jag har en bakgrund som hem- och konsumentkunskapslärare i grundskolan och har genom åren träffat ett flertal elever i situationer som involverar mat och ätande. Dessa elever gav uttryck för olika åsikter och tankar, men bar också på flera frågor och föreställningar gällande mat och ätande. Under lektionerna kunde jag höra uttalanden såsom: ”Jag kan inte äta så mycket kolhydrater, jag har hört att man blir fet av det”, eller ”Så här lite kött räcker inte för mig, jag tränar och behöver mycket kött, mycket protein för att bygga min kropp” eller ”Är det sant att det är farligt att äta chips? Är de giftiga?” Uttalanden av denna karaktär var relativt vanligt förekommande och gjorde mig nyfiken på att få veta mer om ungdomars perspektiv på mat och ätande.

Det är av vikt att synliggöra ungdomars perspektiv på matbudskap för att kunna skapa undervisning eller hälsopromotiva insatser som tar sin utgångspunkt i ungdomars perspektiv. Barn och ungdomars delaktighet är något som lyfts både i FNs barnkonvention (UNICEF, 2009) och i styrdokument för grundskolan (Skolverket, 2011) samt inom forskning (Gallacher & Gallagher, 2008; James, 2007). Barn och ungas egna åsikter, tankar och erfarenheter kring frågor som berör dem har blivit viktiga att synliggöra (Gallacher & Gallagher, 2008; Hill, 2006). Barn och unga är kompetenta aktörer med egna perspektiv på den sociala världen, som det är viktigt för vuxna att ta del av (Gallacher & Gallagher, 2008; James, 2007).

Vid forskningsstudier som involverar barn och unga ställs forskaren inför ett flertal metodologiska utmaningar. En sådan utmaning är att försöka minska maktförhållandet mellan forskare och deltagare (Berger, 2015). I litteraturen tas flera olika åtgärder upp för att minska hierarkin mellan forskare och barn, som till exempel ge dem fler uttrycksmöjligheter än enbart verbalt, låta deltagarna till antalet vara fler än forskarna, eller ta hjälp av stimulimaterial (jfr. Gardner, 2016; Morgan, Gibbs, Maxwell, & Britten, 2002; Änggård, 2015). Det finns ett fortsatt behov av att utveckla metoder som kan skildra barns och ungas perspektiv som aktiva aktörer (Hillén, 2013; Janhonen, 2016).

1.3 Syfte

Det övergripande syftet med denna avhandling var att utveckla, analysera och problematisera ett forskarinitierat rollspel med vardagsnära matsituationer för ungdomar, och genom ungdomarnas deltagande i rollspelet identifiera deras förhållningssätt till och förhandlingar om budskap kring mat och ätande. Syfte för respektive delarbete var att:

- Delarbete I: Beskriva och värdera hur forskarinitierat rollspel med vardagsnära matsituationer i kombination med efterföljande fokusgruppsintervju fungerar för att samla in forskningsdata. Med den mer specifika forskningsfrågan: Hur stimulerar och begränsar datainsamlingsmetoden delaktighet och reflektion samt synliggör ungdomars förhandlingar och resonemang?

VEM OCH VAD KAN MAN LITA PÅ?

- Delarbete II: Beskriva ungdomars uppfattningar om matbudskap och aktörer som förmedlar budskapen, samt utforska ungdomarnas tillit till dessa.
- Delarbete III: Utforska och belysa ungdomars resonemang kring risk i förhållande till mat och ätande.

2. Budskap, identitet och det ”fria” valet

I det här kapitlet presenteras de teoretiska utgångspunkterna som bygger på Giddens (1991) teori om det senmoderna samhället med fokus på begreppen risk, tillit och reflexivitet. De här begreppen har använts för att tolka och diskutera ungdomars förhållningssätt, förhandlingar, resonemang och värderingar av mat och ätande, i förhållande till de budskap som ungdomar upplever som närvarande i sin vardag. Senare i detta kapitel presenteras även den empiriska forskningskontext som är relevant i förhållande till delarbetena och avhandlingen i stort.

2.1 Mat och identitetsskapande

Mat och ätande är en del av en persons livsstil och är nära förbundet med identitet, kropp och den bild man vill skapa av sin egen person. En individs utseende betraktas som en stor del av jaget och individens värde är nära sammankopplat med dennes utseende. Individens medvetande om sitt utseende har blivit större till följd av att han/hon mäter och jämför sig med idealiserade bilder av kroppen, som ofta syns i massmedia och reklam. Bilder, både personliga foton och reklam, har blivit ett medel som inbjuder till att jämföra och blir ständiga påminnelser av vad vi är och vad vi med ansträngning och arbete kan bli (Featherstone, 1991). Det finns således en betoning på underhåll, bevarande av kroppen och utseendet som individen själv har ansvar för. Kroppen betraktas som ett projekt som med arbete och vilja går att förändra och forma (Featherstone, 2010; Giddens, 1991).

Vidare lever ungdomar idag i ett samhälle som karaktäriseras av osäkerhet inför den mängd valmöjligheter individer ställs inför, till skillnad från tidigare samhällsformer där människor förlitade sig på traditioner och lokal kunskap. De tidigare samhällsformerna kännetecknades av en kontinuitet mellan generationer: barnen följde samma livsmönster som sina föräldrar (Johansson, 2002, 2007). Begreppet modernitet syftar till de kulturella förändringar som sker under en viss tid i historien. Det innebär bland annat att den moderna vetenskapen växer fram och människors tilltro sätts inte längre enbart till re-

ligion. Även industrialiseringen börjar ta fart och människor blir geografiskt mer flyttbara än i traditionella samhällen. Det senmoderna samhället inträder vid efterkrigstiden och under denna tid sker en stark framväxt av medier och ungdoms- och populärkultur. Ett informationssamhälle växer fram (Johansson, 2002), vilket innebär att ungdomar får tillgång till nya kommunikationsmöjligheter och en enorm mängd information.

Giddens (1991) diskuterar bland annat begreppen risk, tillit och reflexivitet i sin teori om det senmoderna samhället. Han menar att traditionernas och vanornas betydelse inte helt försvunnit och fullt ut ersatts av rationell kunskap och vetenskaplig analys, utan dagens samhälle kännetecknas snarare av tvivel och osäkerhet. Det innebär bland annat ett reflexivt förhållande till kunskap. Påståenden kan mycket väl vara sanna men de måste alltid vara öppna för revideringar i ljuset av ny kunskap, både för lekmän och experter, och kan komma att ersättas vid ett senare tillfälle (Giddens, 1991). Människor utsätts för prövning genom ny information som leder till revideringar. Sociala vanor och vardagsrutiner förändras då individer inhämtar kunskap eller information. Rutiner eller kunskap ska därför inte ses som absolut och något fast utan ses som något som kan omprövas, beroende på den inneboende reflexiviteten i det senmoderna samhället (Giddens, 1991). Det här är i högsta grad relevant vad gäller kunskap om och den information kring mat som når ungdomar. Ett livsmedel kan ena dagen ses som helt riskfritt att äta medan det nästa dag presenteras i larmrapporter där hälsorisker beskrivs vilket leder till en osäkerhet kring vilken mat som är fördelaktig att välja.

Trots den osäkerhet som är karaktäristisk för det senmoderna samhället är tillit till kunskap och expertsystem en nödvändig del av människors vardagsliv. Kunskap har förflyttats från en lokal till en global nivå. Människor behöver utveckla en tillit till abstrakta system såsom expertsystem för att få relationen mellan det lokala och det globala att fungera, samt att reducera riskfaktorer. Expertsystemen innefattar både teknologisk kunskap och annan expertis, som till exempel läkare och forskare står för. I dagens samhälle kan människor således inte förlita sig på lokal kunskap, traditioner, vanor, eller observation av andra människor som de gjorde i det förmoderna samhället. Istället behöver människor idag till stor del förlita sig på att människor de inte känner förser dem både med råd och riktlinjer, samt livsmedel och maträtter (Giddens, 1991). Ungdomar får till exempel lunch serverad i skolan, kan köpa måltider eller livsmedel i butiker och caféer och det finns information kring mat via en mängd olika kanaler och sammanhang i det vardagliga livet.

I det senmoderna samhället är även risk centralt (Giddens, 1991). Teorin om risksamhället antyder att de moderna riskerna är mänskligt skapade, svåra eller i stort sett omöjliga att beräkna eller uppskatta, samt att de får konsekvenser som är obegränsade av tid och rum (Beck, 1992; Giddens, 1991). De aktiviteter och val människor gör idag kan få konsekvenser nu eller för kommande generationer och de handlingar som görs lokalt kan få konsekvenser på global nivå och vice versa. Framtiden dras ständigt in i nuet men det är omöjligt att helt kontrollera och styra framtiden och därför måste en viss riskbedömning göras. Människor behöver förhålla sig till dessa risker och utveckla strategier för hur de kan hanteras samt göra riskprofiler (Giddens, 1991). Risk handlar således om framtida händelser i förhållande till praktiker i nutiden. Den detaljerade information och övervakning av till exempel hälsorisker som finns idag visar på ett samspel mellan expertsystem (t.ex. läkare och vetenskapen) och den vanliga människan. Specialister och forskare producerar information som används som utgångspunkt för riskprofilering. Denna riskprofilering görs av vanliga människor i vardagssammanhang och experter försöker nå ut och sprida sina resultat till allmänheten för att stödja dem i deras sortering och hantering av risker (Giddens, 1991). Genom riskprofilering bedöms risker i olika miljöer och situationer som individen befinner sig i utifrån den kunskap de har och de villkor som råder just där och då. Kunskap och villkor förändras och med det revideras och uppdateras dessa riskprofiler. Det är dock inte hållbart i vardagen att ständigt vara reflexiv och göra bedömningar, därför skapas rutiner, som Giddens benämner rutinisering. Rutinisering ses som det kitt som håller samman vardagen och handlar om kunskaper som individen succesivt har lärt sig under sin uppväxt. Rutiniseringen ska inte ses som ett hinder för reflexivitet utan snarare som en grund för reflexivitet. Det är utifrån rutiner som individer kan reagera och handla i mötet med andra människor i en reflexiv process med val, överväganden och beslut. Rutiner hjälper till att skapa trygghet för individer (Giddens, 1991).

2.2 Ungdomars valmöjligheter

Kulturella traditioner är som nämnts inte lika starka i dagens senmoderna samhälle som de varit i tidigare samhällsformer. En följd av det är att det inte är lika självklart för ungdomar vilken livsstil de ska välja. De gemensamma kulturella tolkningar som fanns förr är ifrågasatta och dagens ungdomar behöver i större utsträckning söka sin egen väg. Det liv som tidigare generation-

er levde hade starka rötter i livs- och tankemönster som inte ifrågasattes. Det fungerade avlastande för den enskilde individen men samtidigt bidrog det till att den enskilde individens föreställningsförmåga och handlingsmönster stängdes. Med tanke på den kulturella friställning som finns idag är det inte lika självklart att ungdomar väljer de livsformer som gav tidigare generationers liv struktur, mening och innehåll (Sernhede, 1996). När tidigare gemensamma föreställningar om livets mening och mål inte framstår som självklara kollektiva värden skapar detta en osäkerhet och större press på den enskilde individen (Furlong & Cartmel, 2007; Sernhede, 1996). Härkomsten, det vill säga klass, familj och varifrån man kommer geografiskt, har inte samma selekterande och strukturerande funktion som tidigare. Individens frikoppling från traditionella tolkningsmönster som kommer från hans/hennes sociala ursprungsmiljö är vad Ziehe (1993) kallar för individualisering och det är ett viktigt uttryck för en kulturell moderniseringsprocess. Detta har lett till att identitet inte längre är något som man växer in i utan något som man måste skapa och forma själv och ansvaret för livsvalen läggs i stor uträkning på individen själv (Giddens, 1991). Alla vardagliga och även mer fundamentala beslut som en individ gör innefattar inte bara hur man ska handla utan också vem man vill vara. Eftersom traditionella förväntningar har försvagats så har konsumtion och livsstil blivit centralt i identitetskonstruktionen (Furlong & Cartmel, 2007). Det individuella ansvaret och alla valmöjligheter som erbjuds ungdomar i det senmoderna samhället kan ses både som negativt och positivt. Det negativa är att det leder till en osäkerhet över vilka val som är ”de rätta” medan det positiva är att unga kan känna en frihet att kunna välja och experimentera med livsstilar och identitet och att det mesta är möjligt (Furlong & Cartmel, 2007; Ziehe, Fornäs, & Retzlaff, 1993). Att det finns en mängd valmöjligheter innebär inte att alla val är tillgängliga för alla individer eller att besluten fattas i full insikt om alla tänkbara alternativ. Valet och skapandet av livsstil påverkas av flera faktorer såsom gruppsyck, synliga förebilder och socioekonomiska förhållanden (Giddens, 1991).

Det är tydligt att ett stort utbud av valmöjligheter är karaktäristiskt för det samhälle som ungdomar lever i idag. Mat och ätande innebär en mängd vardagliga val och därför har ovanstående teoretiska referensram valts i denna avhandling.

2.3 Matens kulturella och sociala betydelse

2.3.1 Komplexa matval

Mat och ätande är ständigt närvarande i människors vardagsliv eftersom vi på något sätt möter mat varje dag. Matval är mångfacetterade och komplexa. Människor gör ständigt olika former av matval som till exempel vad, när, hur, med vem, hur länge och hur mycket som ska ätas. Inom forskningen har det uppskattats att människor gör över 200 olika matval varje dag (Wansink & Sobal, 2007). Även om man väljer att inte äta är det ett val i sig.

”The food choice process model” (Furst, Connors, Bisogni, Sobal, & Falk, 1996; Sobal & Bisogni, 2009) är en modell som ämnar förklara faktorer och processer som ligger bakom människors matval. Modellen utgår ifrån att de mentala processer som människor använder för att bestämma vad och hur de ska äta i specifika situationer formas av såväl biologiska faktorer som livserfarenheter och förväntningar på framtiden. Individuella faktorer som fysiologiska och psykologiska egenskaper och identitet har betydelse, liksom de olika påverkansfaktorer man möter under livet i form av ideal, sociala kontexter, miljöer och resurser (Sobal & Bisogni, 2009). Furst et al. (1996) har med grund i kvalitativa intervjuer grupperat faktorer som influerar matval: kulturella ideal, personliga faktorer, resurser, sociala faktorer och rådande kontext. Vad gäller kulturella ideal kan det handla om att bedöma vad som är ”rätt”, ”passande” eller ”oacceptabelt” både vad gäller vilken mat som äts men också hur man äter (Douglas, 1972). Sociala och kulturella aspekter är starkt förknippade med mat och måltider. Hur måltiden ser ut och vad den förmedlar, den symboliska meningen, ser olika ut för olika individer och åldersgrupper och är beroende av den kulturella kontexten (Fjellström, 2004). Måltidsstruktur och i vilken följd olika rätterna äts är starkt kulturellt bundet (Douglas, 1972; Holm et al., 2012), liksom vad en måltid ska innehålla. Att frångå dessa kulinariska regler kan upplevas som att det förstör hela måltiden (Fjellström, 2004).

Likväl som för vuxna influeras ungdomars matval av en mängd olika aspekter såsom individuella preferenser, familj och vänner, utbud av mat i skola och närområde, massmedia, kulturella och sociala normer (Story, Neumark-Sztainer, & French, 2002). Contento et al. (2006) lyfter fram de kriterier och motiv som en grupp amerikanska ungdomar uppgav förhålla sig till vid matval. Mat valdes oftast utifrån smak, följt av igenkännande eller vana

och hälsa. Dessa kriterier hade dock olika betydelse beroende på vilken mat som skulle väljas. Vid val av till exempel hamburgare var smaken viktigast medan vid val av sallad var det hälsa som var det främsta kriteriet. Genom att göra dessa prioriteringar balanserade ungdomarna mellan olika kriterier såsom smak, igenkännande, hälsa och skapade strategier för sina matval (Contento et al., 2006). En nyligen genomförd svensk studie inom ramen för hem- och konsumentkunskapsundervisning visade på att smakpreferenser och vanor främst styrde ungdomarnas val av grönsaker och att till exempel hälsoaspekter endast vävdes in då eleverna visste att de blev betygsatta (Bohm, Lindblom, Åbacka, & Hörnell, 2016).

2.3.2 Mat och identitet

Mat är inte bara något som stillar hunger eller tillgodoser näringsbehov. Genom mat uttrycker människor sin identitet, position i den sociala strukturen och uppfattning om meningen med livet (Barthes, 1997; Mennell, 1997). Mat som symbol har under senare tid getts större utrymmen inom kostforskning (Fjellström, 2004). Förståelse för människors mat- och måltidsvanor i relation till samhällets utveckling samt utifrån individens perspektiv har fått en allt större betydelse. Mat och ätande har en viktig roll i att uttrycka identitet, kommunicera, skapa sociala interaktioner, såväl som att visa på social status och genus (t.ex. Lupton, 1996; Murcott, 1986).

Vartanian et al. (2007) har gjort en översikt av studier kopplade till mat och identitet. Den visar på att mat och ätande används för att bedöma individer; du är vad du äter. Det finns till exempel ett flertal studier som pekar på att vad och hur mycket som äts är kopplat till genus och vad som är socialt accepterat (Vartanian et al., 2007). Bland annat är köttkonsumtion, ohälsosam mat och stora portioner starkt förknippat med maskulinitet medan grönsaker, kyckling, hälsosam mat och små portioner förknippas med femininitet (Buerkle, 2009; O'Doherty Jensen & Holm, 1999; Rothgerber, 2013; Turner, Ferguson, Craig, Jeffries, & Beaton, 2013; Vartanian et al., 2007). Vuxna personer har tillfrågats hur de ser på människor som äter hälsosamt respektive ohälsosamt (med tanke på fett och kaloriinnehåll). De som åt hälsosamt ansågs som intelligenta, ha hög moral och vara attraktiva men sågs också som tråkiga och mindre sociala, medan motsatsen gällde för de som åt mer ohälsosam mat: de sågs som oattraktiva, ointelligenta men roliga att umgås med (Vartanian et al., 2007).

I en studie av Dorey and McCool (2009) tillfrågades nya zeeländska ungdomar om deras bild av jämnåriga som åt hälsosam respektive ohälsosam mat och även i denna studie fanns liknande tendenser. De ungdomar som var hälsosamma uppfattades som perfektionister. Dem ville man inte bjuda på kalas, på grund av deras strikta kosthållning, vilken skulle förhindra dem från att äta tårta och godis och då skulle kalaset inte bli roligt. Vad gällde de ungdomar som ansågs vara ohälsosamma uppfattades de som mer sårbara för mobbing och social isolering, samt oattraktiva för det motsatta könet (Dorey & McCool, 2009). Dessa moraliska konnotationer till hälsosam respektive ohälsosam mat och ätande har också setts bland nordiska (Berggren et al., 2017) och kanadensiska ungdomar (McPhail, Chapman, & Beagan, 2011). Bland annat beskrev sig ungdomarna själva som hälsosamma och duktiga eller ohälsosamma och dåliga (McPhail et al., 2011).

Ungdomars strävan att känna tillhörighet, till bland annat kompisar, har visat sig vara så stark att de egna preferenserna sätts åt sidan (Neely, Walton, & Stephens, 2014). Ungdomar menar att om kompisarna äter chips vill de inte plocka fram och äta morötter och selleri, även om de vet att det är nyttigare och egentligen vill ha det, eftersom morötter och selleri skulle uppfattas som töntigt av kompisarna (Croll, Neumark-Sztainer, & Story, 2001). Dock uppger också ungdomar att de går emot sina kompisar och äter det som de själva vill, till exempel att inte äta skräpmat fast kompisarna gör det. Det förklarades med att de ansåg sig själva som hälsomedvetna eller att de inte gillade skräpmat (Contento et al., 2006).

Det finns även studier som visar att ungdomar tillskriver mat olika symboliska värden som kopplas till hur de vill framställa sig själva (t.ex. Bugge, 2010; Parinder, 2012; Stead, McDermott, MacKintosh, & Adamson, 2011). En brittisk studie visar att ungdomar använde olika livsmedel och livsmedelmärken, i likhet med kläder och mobiltelefoner, för att beskriva sin image och bedöma andra genom deras matval. Till exempel klassades livsmedel från lågpriskedjor som dåliga då de gav uttryck för att personen skulle vara töntigt och fattig (Stead et al., 2011).

Genusnormerna kring mat och ätande har betydelse för ungdomar (Bugge, 2010; Crofton, Markey, & Scannell, 2014). Killar har gett uttryck för att välja stora portioner vilket de ansåg visade på maskulinitet medan tjejer valde mindre portioner som indikerade femininitet men också en koppling till kroppsideal. Det smala idealet var viktigt för tjejer, de smala tjejerna var de som ansågs populära (Bugge, 2010; Wiklund, Bengs, Malmgren-Olsson, &

Öhman, 2010). Ungdomar har även gett uttryck för att de upplever en press från familj, vänner och media att leva upp till rådande kroppsideal. För tjejer innebar det en önskan om att bli smalare medan det för killar handlade om att bygga mer muskler, framförallt på överkroppen (Ara, Ludden, & Lally, 2006). En slank vältränad kropp ses som tecken på viljestyrka och kontroll medan en överviktig kropp ger uttryck för förfall och brist på kontroll (Frisén, 2006). Svenska ungdomar som bantar har gett uttryck för att de tror att kompisarna skulle tycka om dem bättre om de var smalare (Edlund, Halvarsson, Gebre-Medhin, & Sjöden, 1999). Det finns således en tydlig koppling för ungdomar mellan mat och identitet, den mat de äter visar upp en bild av vem de vill ge uttryck för att vara. Ungdomars identitet förmedlas genom mat, därför blir studier kring barns och ungas matpraktiker en viktig pusselbit även inom barn- och ungdomsforskning (James, Kjørholt, & Tingstad, 2009).

Som tidigare beskrivits i detta kapitel är ungdomar i dagens samhälle inte lika bundna till tidigare generationers livsmönster utan har fler valmöjligheter att skapa sina egna val av livsstil. Ovanstående genomgång av studier visar dock på att matval är komplext och påverkas av en mängd faktorer. Därav bör man fundera över hur fria valen kring mat egentligen är för ungdomar idag.

2.4 Matbudskap och tillit

2.4.1 Motstridiga budskap

Det råder inte någon brist på information och budskap kring vilken mat som ska ätas för att främja hälsa, en snygg kropp eller för att uppleva njutning och lyx. Snarare kan det bli för mycket information för individer att ta in och förhålla sig till (Järvelä et al., 2006). Informationen och budskapen som florerar är inte heller samstämmiga utan många gånger motsäger de varandra. Tidigare studier har visat att motsägelsefulla matbudskap kan leda till förvirring (Rangel, Dukeshire, & MacDonald, 2012; Ronteltap, Sijtsema, Dagevos, & de Winter, 2012; Ward, Henderson, Coveney, & Meyer, 2012) och även bidra till att evidensbaserade hälsobudskap undermineras (Nagler, 2014). Det är svårt att veta vem som är expert eller inte och vem man kan lita på. Kostråden är många och kommer från en mängd olika aktörer. I Sverige är det Livsmedelsverket som står för de nationella kostråden, som baseras på de nordiska näringsrekommendationerna, men även andra aktörer, såväl privata som kommersiella, till exempel bloggare och företag, ger kostråd. Denna mängd av

råd och budskap kring mat har kallats för ”nutritional cacophony” (Fischler, 2011).

2.4.2 Tillit till olika aktörer

Den ström av motsägelsefulla budskap som finns kring mat och ätande leder till att oro, tillit och reflexivitet i förhållande till mat blir viktigt att diskutera. Tillit till diverse abstrakta system är en förutsättning för att vardagslivet ska fungera (Giddens, 1991). I förhållande till mat handlar det om att konsumenter behöver lita på dem som tillhandahåller maten då det idag finns få självförsörjande hushåll. Ur ett folkhälsoperspektiv har tillit betydelse framförallt inom matval, expertråd såsom till exempel näringsrekommendationer samt regler och bestämmelser kring livsmedel (Coveney, 2008). Tillit i förhållande till matval kan ha konsekvenser för vilken mat som konsumeras. Om maten inte känns tillförlitlig väljs den bort, vilket i extrema fall kan leda till att hela livsmedelsgrupper undviks. Det kan i sin tur leda till näringsbrist och försämrad hälsa. Vidare är tillit till expertråd och institutioner viktigt för att till exempel få olika folkhälsoinsatser och näringsrekommendationer att fungera (Coveney, 2008).

Tidigare studier har belyst hur konsumenter värderar sin tilltro till olika källor som ger information om mat och ätande. I dessa studier har konsument- och miljöorganisationer, tillsammans med källor som har medicinsk anknytning, rankats som trovärdiga (Frewer, Howard, Hedderley, & Shepherd, 1996; Hunt & Frewer, 2001; Rosati & Saba, 2004). Konsumentorganisationer nämns som trovärdiga på grund av att de inte är knutna till ekonomiska intressen (Green, Draper, & Dowler, 2003; Kjærnes, 2006). Källor som däremot ansetts mindre trovärdiga har bland annat varit regering, politiker och kvällstidningar (Frewer et al., 1996; Hunt & Frewer, 2001; Rosati & Saba, 2004).

Det tycks finnas några återkommande aspekter som är av betydelse för konsumenter i förhållande till tillit, nämligen förtrogenhet/kännedom, kunskap/expertis, uppriktighet/ärlighet och omsorg (jfr. Hawkes & Rowe, 2008; Peters, Covello, & McCallum, 1997; Rosati & Saba, 2004). Igenkännande/förtrogenhet tillsammans med kunskap har lyfts fram som viktiga aspekter för tillit. Aktörer som uppfattas ha en hög grad av kunskap kring matrelaterade risker, i kombination med en omtanke om att skydda medborgarnas hälsa från potentiella matrelaterade risker har visat sig vara av stor betydelse för trovärdigheten (Rosati & Saba, 2004). Även uppfattningar om

aktörens ärlighet, det vill säga uppfattning om att de ger information som är komplett och inte underhåller något, är också en viktig faktor, dock inte lika betydelsefull som kombinationen av kunskap och omsorg (Rosati & Saba, 2004).

2.4.3 Ungdomars tillit till informationskällor

Det finns studier där ungdomar tillfrågats kring vilka källor de använder för att söka information kring nutrition, livsmedelssäkerhet och hälsorelaterade frågor (Larsen & Martey, 2011; Tiedje et al., 2014; Wartella, Rideout, Zupancic, Beaudoin-Ryan, & Lauricella, 2015). Föräldrar, vänner, hälso- och sjukvårdspersonal samt media har ungdomar uppgett som källor för hälsoinformation i stort, inte enbart knutet till mat. Amerikanska ungdomar angav sin mamma som den person de främst skulle diskutera hälsorelaterade frågor med, följt av läkare och skolsköterska (Ackard & Neumark-Sztainer, 2001). När det kommer till information om nutrition vände sig ungdomar till föräldrar, lärare och böcker. För att få reda på mer om vilken mat som är hälsosam vände sig ungdomar ofta till sina föräldrar men även personliga tränare tillfrågades om råd kring nutrition (Larsen & Martey, 2011). Vidare angav ett flertal ungdomar i sina enkätsvar att de använde näringsinformation på förpackning för att få reda på livsmedlets näringsstatus. När detta följdes upp i en intervju uppgav dock majoriteten att de oftast inte läste på förpackningarna i vardagen (Larsen & Martey, 2011). Internet har också lyfts fram som en källa som brittiska och amerikanska ungdomar använder för att söka hälsoinformation, i både större och mindre utsträckning (Gray, Klein, Noyce, Sesselberg, & Cantrill, 2005; Larsen & Martey, 2011). Internet innebär nya sätt att förmedla information på, genom till exempel bloggar, Facebook, Instagram och tweets (Johnston & Goodman, 2015). Ungdomarna har uppgett internet som en källa för information som de är relativt nöjda med. Det fanns dock även en grupp ungdomar som uppgav att de inte var nöjda med den hälsoinformation de fann på internet och skälet till missnöjet var motsägelsefulla budskap, att informationen inte verkade trovärdig, samt att information inte var relevant i förhållande till vad de sökte (Larsen & Martey, 2011; Wartella et al., 2015). Några ungdomar menade att de visste hur de skulle ta reda på om informationen på nätet var trovärdig men det var för mycket jobb att göra det (Larsen & Martey, 2011).

Skolan och då specifikt hem- och konsumentkunskapsundervisningen har också uppgetts som en källa för kunskap om till exempel livsmedelssäkerhet för brittiska och svenska ungdomar (Green et al., 2003; Lange, 2017). Coulson (2002) visar att brittiska ungdomar rankar familj, lärare och medicinska källor som mest trovärdiga att ge sanningsenlig information angående livsmedelssäkerhet, medan kvällstidningar ansågs minst trovärdiga (Coulson, 2002). Svenska ungdomar har lyft fram sina mödrar och hem- och konsumentkunskapsämnet i skolan som de källor de litar på mest när det handlar om livsmedelssäkerhet (Lange, 2017), vilket är i linje med en annan studie där ungdomarna uppger källor för kunskap om nutrition. De källor som ungdomarna litade mest på var lärare, faktaböcker och föräldrar. Media ansågs däremot som mindre trovärdiga på grund av att deras främsta syfte var att underhålla eller sälja, samt att de ansåg att media oftast inte gav full information om matens näringsvärde (Larsen & Martey, 2011). Wartella et al. (2015) har tillfrågat amerikanska ungdomar kring informationskällor för hälsa. Ungdomarna uppgav föräldrar, läkare, sjuksköterskor samt skola som informationskällor de var nöjda med.

2.4.4 Tillit till producenter

I förhållande till tillit kan också risk och oro inför mat och livsmedel diskuteras. Tidigare studier kring konsumenters uppfattningar av risk i förhållande till mat, har framförallt fokuserat på risker med en speciell typ av livsmedel eller en specifik risk såsom genmodifierade livsmedel eller matskandaler som exempelvis BSE¹. (Bearth, Cousin, & Siegrist, 2014; Halkier, 2001; Hawkes & Rowe, 2008; Jackson, 2015; Molander, 2011). En aspekt som konsumenterna ofta kopplar samman med risk är matens ursprung. Konsumenterna tenderar att värdera den inhemska maten som säkrare jämfört med mat som importerats från andra länder (Green et al., 2003; Henderson, Ward, Coveney, & Meyer, 2012; Jackson, 2015). Inköp hos den lokala handlaren har också lyfts fram som säkert, att handla där skapar igenkänning och trygghet. Det skapas en relation med säljaren och säljaren vet varifrån varorna kommer, vilket leder till tillit för dennes varor (Eden, Bear, & Walker, 2008; Green et al., 2003; Meyer, Coveney, Henderson, Ward, & Taylor, 2012). Det här visar på tillit på två olika nivåer. Det ena handlar om tillit till den lokala och igenkänning som till

¹ Bovin Spongiform Encefalopati, även kallad ”galna kosjukan”. En dödlig sjukdom som drabbar centrala nervsystemet hos nötkreatur.

stor del bygger på sociala relationer. Det andra handlar om en mer abstrakt tillit som bygger på att konsumenter tror på de regler och den kontroll som finns för livsmedelsproduktion och försäljning av livsmedel i det egna landet (jfr. Kjeernes, 2013; Wilson et al., 2013). Det stora avstånd som idag finns mellan producenter och konsumenter innebär att konsumenter behöver lita på att lagar och förordningar kring livsmedel följs av producenter för att förse dem med säker mat (Bildtgård, 2008; Coveney, 2008; Meyer et al., 2012; Wilson et al., 2013).

Det är dock ohållbart att i vardagen ständigt tänka på och göra överväganden kring risker. Människor utvecklar olika former av rutiner för att göra vardagens val hanterbara. Dessa rutiner är dock reflexiva, vilket innebär att de kan förändras och inte är bestående livet ut (jfr. Giddens, 1991). En engelsk studie visar att konsumenter skapar ”tumregler” kring matval och dessa tumregler tar hänsyn till livsmedlets näringsvärde, smak, kvalitet, samt etiska aspekter, risk och säkerhet. Ett sätt att försäkra sig om att livsmedlet är säkert är att lita på de sensoriska egenskaperna, genom att titta, lukta och känna. Renlighet i butiker och restauranger var också något som påverkade om konsumenterna uppfattade maten som säker eller inte (Green et al., 2003). Genom dessa tumregler blir människors matpraktiker enklare att hantera och de lägger inte så mycket vikt vid livsmedelssäkerhet vid varje konsumtionsbeslut (Green et al., 2003).

Vidare visar en översiktsstudie att det finns en diskrepans mellan kunskap om livsmedelssäkerhet och faktiskt beteende (Wilcock, Pun, Khanona, & Aung, 2004). Trots att konsumenter är medvetna om speciella risker och hur dessa kan minimeras vid till exempel matlagning följs inte alltid riktlinjerna vid egen matlagning. Konsumenterna fokuserar mer på risker som är kopplade till hur produkterna produceras, det vill säga innan de kommer in i personers eget hushåll (Wilcock et al., 2004). Konsumenter känner sig säkra och litar på sitt eget agerande i förhållande till mat, såsom att hantera och tillaga mat (Coveney, 2008; House & Coveney, 2013; Wilcock et al., 2004). Det finns också studier som visar att konsumenter med begränsad kunskap upplever en lägre risk samt att människor avsiktligt håller sig undan från information för att undvika att skrämma upp sig själva (Frostling-Henningsson, 2012; Hawkes & Rowe, 2008).

2.5 Reflexivt förhållningssätt och matval

Reflexivitet är ett av de grundläggande elementen i det senmoderna samhället och handlar om att individer idag ställs inför en mängd valmöjligheter samt att kunskap, information och rutiner inte är fasta utan alltid kan revideras i ljuset av ny kunskap eller information (Giddens, 1991). I en tidigare studie har reflexivitet i förhållande till livsmedelssäkerhet tenderat att vara beroende av kön. Kvinnor uppgavs ha ett mer reflexivt förhållningssätt i jämförelse med män (Berg, 2004). Det finns också en studie där konsumenter har visat ett reflexivt förhållningssätt till information som finns kring hälsoaspekter av mat (Östberg, 2003), men det finns även studier som pekar på att konsumenter inte är reflexiva när det kommer till livsmedelssäkerhet (Henderson et al., 2012; Holmberg, Coveney, Henderson, & Meyer, 2010). Johnston och Szabo (2011) menar att reflexivitet inte ska ses som en dikotomi, antingen närvarande eller frånvarande, utan istället utifrån en mer nyanserad bild, och de menar att konsumenter är reflexiva i olika grad. Ett skäl till att konsumenter visade olika grad av reflexivitet i förhållande till livsmedelssäkerhet kan bero på om det egna landet varit involverat i någon matskandal, som till exempel BSE, vilket troligtvis höjer graden av reflexivitet bland dess konsumenter (Berg, 2004; Henderson et al., 2012).

Vad gäller ungdomars reflexivitet i förhållande livsmedelssäkerhet finns det några studier där ungdomarna inte visat på ett reflexivt förhållningssätt (Green et al., 2003; Holmberg et al., 2010). Litteraturgenomgången i detta avsnitt visar dock på att risk, tillit och reflexivitet ofta lyfts i förhållande till vissa aspekter som till exempel ekologiska eller etiska matval, speciella livsmedel, livsmedelssäkerhet eller sökande efter information kring mat, nutrition och hälsa. I denna avhandling vill jag nå en mångfacetterad bild av risk, tillit och reflexivitet i förhållande till mat och ätande och begränsas således inte till någon eller några specifika aspekter.

3. Kontextuell syn på kunskap och lärande

3.1 Kontextens betydelse

Det sociokulturella perspektivet ligger i denna avhandling till grund för hur datainsamlingsmetoden, rollspel med efterföljande fokusgruppsintervju, utvecklats men används även för att diskutera resultatet. Detta perspektiv utgår från att kunskap är något som växer fram i samspel med andra i olika praktiker. Lärande ses således inte som något individuellt som sker inom individen utan är en process som utvecklas tillsammans och i interaktion med andra (Lave & Wenger, 1991; Säljö, 2014). Det sociokulturella perspektivet tar även utgångspunkt i kontextens betydelse för vilka läroprocesser och vilka handlingar som är möjliga. Det är inte att läroprocesser är isolerade enheter utan de samspelar med den kontext där de aktiveras och med de resurser som denna kontext tillhandahåller (Carragher, Carragher, & Schliemann, 1985; Säljö, 2014). Med resurser menas de verktyg eller redskap som finns för människan att tillgå och använda för att förstå och agera i sin omvärld. Resurser kan vara såväl språkliga, intellektuella som fysiska (Säljö, 2014; Vygotskij, 1986). Beroende på kontext och vilka resurser som finns att tillgå kan människors handlingar och läroprocesser skilja sig åt. Detta har till exempel visat sig genom en studie då personer genomförde en räkneuppgift i ett snabbköp med riktiga pengar och hade möjlighet att jämföra pris på produkter. Resultatet blev då bättre än när de utförde samma uppgift enbart med papper och penna (Lave, 1988). Detta exempel visar att en uppgift kan utföras på olika sätt beroende på vilka resurser som finns att tillgå samt i vilken kontext den utförs. Det sociokulturella perspektivet har varit en utgångspunkt till att rollspel med vardagsnära matsituationer har använts vid datainsamlingen i denna avhandling.

3.2 Rollspel inom pedagogik och forskning

Rollspel är utformat som en ”som om”-situation, vilket innebär att det liknar verkligheten, men den är flyttad till här och nu och baseras på våra vardagliga roller och aktiviteter (Nilsson & Waldemarson, 2011). Genom att spela en ka-

raktär får deltagarna möjlighet att känna, agera och reagera på ett sätt som ligger nära hur en person skulle reagera i den specifika situationen. Denna process möjliggör för deltagaren att, utifrån sin uppfattning om karaktären, uppleva troliga reaktioner från karaktären (Siew & Abdullah, 2012).

Inom pedagogik har rollspel använts som en metod för lärande. Denna typ av inlärningssituation har visat sig ha en fördelaktig påverkan på studenter jämfört med till exempel föreläsningar (Monahan, 2002). Rollspel har använts med barn, ungdomar såväl som vuxna och inom olika ämnesområden. Det har bland annat genomförts inom hälso- och sjukvårdsutbildningar för att öva på den kommande yrkesrollen, men även inom andra typer av utbildning för att debattera olika ämnen såsom hållbar utveckling och etiska frågor (e.g Brazier, 2014; Hafford-Letchfield, 2010). Då rollspel använts med barn i undervisning kring hållbar utveckling bidrog det till att barnen kunde hantera kontroverser mellan olika ståndpunkter, ta ett annat perspektiv än sitt eget, utveckla kritiskt tänkande samt utveckla användandet av språket (Lyle, 2002). Det har också visat sig vara en effektiv metod för att utvidga sina kunskaper kring ett specifikt ämne eller begrepp (Blanchard & Buchs, 2015; Lyle, 2002) och främja meningsfullt och varaktigt lärande samt reflektion hos deltagarna. Att inta en annan persons perspektiv och interagera med andra blir som bränsle för reflektion (Chen & Martin, 2015; Lyle, 2002). Rollspel är en form av ”aktivt lärande” där deltagarna lär sig genom att göra för att sedan reflektera över det som gjorts (Paschall & Wüstenhagen, 2012). Rollspel där deltagarna agerar vårdpersonal och patient har även visat sig vara en bra metod att använda inom hälsoutbildningar för att lära empati (Bearman, Palermo, Allen, & Williams, 2015).

Inom forskningen finns det studier som utvärderar rollspel som undervisningsmetod (Bearman et al., 2015; Gordon & Thomas, 2016; Paschall & Wüstenhagen, 2012) men det har också använts där en skådespelare eller forskare interagerar med deltagarna för att studera hur de kommunicerar eller klarar en uppgift (Bard et al., 2017; Mercer Kollar et al., 2016). Rollspel i forskningsstudier med barn och unga har använts i områden som ungdomars konfliktlösning (Borbely, Graber, Nichols, Brooks-Gunn, & Botvin, 2005) eller hur ungdomar behärskar ett främmande språk (Demeter, 2007). Det finns även några få studier som använt rollspel som en datainsamlingsmetod för att få reda på barns perspektiv kring ett visst fenomen, till exempel förskolebarns uppfattningar kring tobak och alkohol (Dalton et al., 2005), barns läsinlärning (Gardner, 2016) samt kring barns erfarenhet av att leva med astma (Morgan,

Gibbs, Maxwell, & Britten, 2002). En mer passiv form av rollspel ”empathy-based stories” har använts för att studera vad kvinnliga studenter i Tanzania anser är viktiga faktorer för att nå framgång i studierna (Posti-Ahokas, 2013). Empathy-based stories är en metod där deltagarna ska skriva en påhittad berättelse utifrån ett inledande scenario (Lehtomäki et al., 2014).

I denna avhandling har den aktiva formen av rollspel använts där deltagaren spelar en karaktär för att ge sin syn på en specifik praktik.

Yaacob och Gardner (2012) har använt sig av vad de benämner som forskarinitierat rollspel och definierat det som en metod där forskare bjuder in deltagare till rollspel för att de i interaktion med varandra ska kunna ge sina perspektiv kring en specifik praktik. De valde att använda forskarinitierat rollspel med utgångspunkten att rollspel är något som barn är vana vid att göra i lek, samt från studier som visar att syskon spontant leker skola hemma. De studerade barns språkinläring genom att barn i årkurs 1 fick genomföra ett rollspel kring hur en språklektion i skolan kunde se ut. En av deltagarna agerade lärare och de andra barnen agerade elever. Böcker och annat undervisningsmaterial fanns med som rekvisita (Gardner, 2016; Yaacob & Gardner, 2012). Rollspel av liknande art där fokus varit att studera barns perspektiv kring ett specifikt fenomen har också utförts med hjälp av dockor för att studera barns perspektiv på vuxnas konsumtion av alkohol och tobak (Dalton et al., 2005) och barns erfarenheter av att leva med astma (Morgan et al., 2002). Dalton et al. (2005) använde sig av en fiktiv affär bestående av leksaksmat där barnen handlade med hjälp av dockor för att visa vilka varor vuxna handlar för en social kvällstillställning. Morgan et al. (2002) lät deltagarna använda dockor och ge dem karaktärer, såsom föräldrar, vänner, lärare etc. vilket underlättade för barnen att förmedla erfarenheter och uppfattningar som var svårt att göra i mer personliga termer (Morgan et al., 2002). Vidare bidrog rollspel till engagemang (Dalton et al., 2005) hos deltagarna samt minskade maktförhållandet mellan deltagare och forskare (Gardner, 2016; Morgan et al., 2002). Rollspel har en fördel då det ger deltagarna möjlighet att själva ta kontroll över interaktionen och bestämma villkoren för hur rollspelet framskrider utan att någon vuxen lägger sig i. Deltagarna är experter och forskaren vill förstå vad de vet. Forskaren tillhandahåller rekvisita, ramar, och en plats som främjar en god miljö för rollspel (Gardner, 2016).

Risker eller fallgropar med rollspel har också diskuterats i litteraturen. Till exempel att empiri från rollspel bör trianguleras med data från någon annan datainsamlingsmetod, då deltagarna i ett rollspel spelar en roll i en kontext

som kan skilja sig från de praktiker som studeras (Yaacob & Gardner, 2012). Vidare kan det vara svårt för deltagarna att hålla sin rollkaraktär genom rollspelet samt att vara allvarliga och inte tramsa (Linell & Thunqvist, 2003; Norlund, 2016). Ackroyd (2007) relaterar rollspel till en pedagogisk kontext och lyfter då fram fördelen med att spela en roll, att det inte är på riktigt. Fiktionen fungerar som ett skydd, deltagarna behöver inte blotta sina egna känslor och de har också möjlighet att gå ur rollen om det skulle bli för påfrestande att till exempel lösa en konflikt. Samtidigt menar hon att det är svårt att skilja rollen helt från den egna personen. Den egna personens egenskaper, tankar och känslor färgar rollpersonen, så till viss del blir det ändå den egna personen som kommer till uttryck, men under ett visst skydd av fiktionen (Ackroyd, 2007).

Rollspel har således visat sig innehålla flera fördelar, men också en del risker som behöver tas i beaktande, vare sig det används i undervisning eller forskning. I nästkommande kapitel beskrivs de metodologiska utgångspunkterna för denna studie.

4. Metodologiska utgångspunkter

4.1 Tolkande perspektiv

Denna avhandling tar utgångspunkt i en tolkande tradition. Enligt den tolkande traditionen skapar människor sin egen mening och förståelse i social interaktion med andra människor. En tolkande ansats motsäger sig positivismens sätt att se att det finns en objektiv verklighet som går att ”upptäcka”, utan söker istället en förståelse för en speciell kontext, hur människor förstår, uppfattar och erfar världen (Chen, Shek, & Bu, 2011; Denzin & Lincoln, 1998; Willis, Jost, & Nilakanta, 2007). I ett tolkande perspektiv ingår forskaren och deltagarna även i en interaktion där de med sin förförståelse influerar varandra och tillsammans konstruerar en bild av verkligheten (Schwandt, 2000). Även om det finns ett flertal personliga tolkningar i en given situation strävar forskaren efter att erhålla den gemensamma konstruktionen och de gemensamma tolkningarna (Chen et al., 2011). I denna avhandling var en del av det övergripande syftet att identifiera ungdomarnas förhållningssätt till och förhandlingar om budskap kring mat och ätande, och därmed har studiens design utvecklats med utgångspunkt i en tolkande ansats.

4.2 Deltagarbaserad forskning med ungdomar

I ett historiskt perspektiv har forskning som berör barn och unga utvecklats från att ha handlat om barn som objekt för forskning till att numer se barn som subjekt. Tidigare låg fokus på variabler som rörde barn snarare än på barn som personer (Greene & Hogan, 2005). Vid 1990-talet skedde en form av paradigmskifte vad gäller samhällsvetenskapliga studier av barndom. Detta skifte kan ses som en reaktion på tidigare syn på barndom och barn. Det var förut vanligt att barn sågs som inkompetenta och som ”becomings”, det vill säga på väg mot vuxenvärlden. I och med paradigmskiftet sågs barn istället som kompetenta aktörer (Gallacher & Gallagher, 2008). James och James (2001) talar om tre grundprinciper i dagens barndomsforskning: barndomen är socialt konstruerad, det är av värde att studera barn, och barn är kompetenta sociala aktörer som har egna perspektiv på den sociala världen, som är av

värde för vuxna att lyssna på (Ibid, sid 26). Inom detta perspektiv ges barn en självständighet vilket innebär att de inte endast ses som en del av en familj, skola eller andra sociala institutioner och relationer där barn traditionellt setts som behövande och beroende (Christensen & Prout, 2002). Det är inte tillräckligt att studera om barndom; barndomsforskning måste vara för och med barn (Gallacher & Gallagher, 2008). Barn och ungdomars erfarenheter, attityder och behov är inte detsamma som vuxnas. Det kan innebära att ungdomar föreskriver sina egna beteenden i relation till mat och hälsa och kanske inte alltid agerar i enlighet med vad de vuxna förespråkar. Willis et al. (2008) lyfter fram att det bland annat i Storbritannien finns studier som belyser barn och ungdomars röst vad gäller deras egen hälsa och hälsorelaterade beteenden. Han menar dock att det är tveksamt om faktiska förändringar genomförs utifrån studiernas resultat (Wills et al., 2008). Fortsatt arbete med att utveckla metoder som främjar delaktighet och belyser ungdomars perspektiv är nödvändigt för att kunna genomföra hållbara förändringar i institutioner där ungdomar befinner sig (Berggren et al., 2017; Janhonen, 2016).

Under de senaste årtiondena har även forskning i allt högre grad tagit fasta på barn och ungas delaktighet (jfr. Gallacher & Gallagher, 2008; Hill, 2006; Morgan et al., 2002). Det finns olika grad av deltagande forskning, från att deltagarna är aktiva vid datainsamlingen till att de är medforskare och delaktiga genom hela forskningsprocessen (Hillén, 2013). I deltagarbaserad forskning har forskaren en viktig roll tillsammans med deltagarna (Seale, Nind, & Parsons, 2014). Det blir viktigt att som forskare reflektera över forskarens respektive deltagarnas roll. Hur mycket kan lämnas åt deltagarna? Vilka ramor och stöd behöver de för att känna sig trygga samt för att skapa goda möjligheter att genomföra forskning? Vid forskningsstudier med barn och ungdomar finns det emellertid extra stora metodologiska utmaningar. En sådan utmaning handlar om att hierarkin mellan forskare och deltagare kan bli extra påtaglig och riskera att hämma deltagarnas sätt att berätta om ett fenomen. Denna maktobalans kan till exempel utjämnas genom att låta deltagarna vara fler än forskaren (Morgan & Krueger, 1993; Wibeck, 2010).

I en studie kring hur barn och unga själva upplever forskningsmetoder, uttryckte de flesta att de föredrog att ingå i en grupp. Om de dessutom kände de andra gruppmedlemmarna upplevde de sig tryggare och hade lättare att uttrycka sig fritt (Hill, 2006). Ytterligare ett sätt att minska maktförhållandet är att erbjuda deltagarna andra möjligheter att uttrycka sig än enbart verbalt. Genom att ge barn möjligheter att uttrycka sig med kroppen och interagera med

andra ger det dem större möjligheter att visa hur de förstår ett fenomen (Gardner, 2016; Änggård, 2015). Möjligheten att uttrycka sig kan också öka genom att deltagarna själva slipper stå i fokus. Istället kan de diskutera ett stimulumaterial, exempelvis en film, bilder eller skrivna berättelser (Cwejman, 1990; Posti-Ahokas, 2013). Användning av ”empathy-based stories”, som innebär att forskaren tillhandahåller en inledning på en berättelse som deltagarna sedan ska skriva klart (Posti-Ahokas, 2013), är också en metod som ger deltagarna möjlighet att uttrycka sig mer än verbalt. Den metoden har visat sig lämplig då det gäller att ge röst till personer som vanligtvis inte får sin röst hörd i så stor utsträckning samt att bidra till ett rikt datamaterial (Posti-Ahokas, 2013). Rollspel är ett annat sätt att synliggöra problem och tankar som kan vara svåra för barn och ungdomar att uttrycka i mer formella sammanhang, som i en individuell intervju (Morgan et al., 2002). Tidigare studier visar att rollspel fungerar som stimuli och därmed kan tillhandahålla fler dimensioner av data samt göra deltagarnas röster hörda (Dalton et al., 2005; Gardner, 2016).

I denna avhandling har jag utgått från perspektivet att se ungdomar som kompetenta aktörer, vilket betyder att ungdomar är accepterade som ”beings” och inte ses som ”becomings”. Det har inneburit att fokus har varit att skildra ungdomarnas perspektiv samt att skapa delaktighet i forskningsprocessen.

5. Metod och urval

5.1 Översikt av delstudier

Först genomfördes två pilotstudier och därefter genomfördes huvudstudien med fem grupper av ungdomar. Urvalet för delarbete I inkluderar alla grupper, det vill säga även de två grupperna från pilotstudierna. En översikt av delstudierna avseende syfte, deltagare, metod för datainsamling samt material för dataanalys ges i tabell 1.

VEM OCH VAD KAN MAN LITA PÅ?

Tabell 1. Översikt av syfte, deltagare, datainsamlingsmetod och material för dataanalys i de olika delarbetena

Delarbete	Syfte	Deltagare	Datainsamlingsmetod	Material för dataanalys
I	Beskriva och värdera hur forskarinitierat-rollspel med vardagsnära matsituationer i kombination med efterföljande fokusgruppsintervju fungerar för att samla in forskningsdata	Totalt 42 ungdomar, 4 tjejer (år 1 i gymnasiet), pilotstudie 1 24 tjejer och 14 killar (årskurs 9), varav 4 tjejer och 3 killar deltog i pilotstudie 2	Rollspel och fokusgruppsintervju med 7 grupper	Ljudupptagning och anteckningar från genomförandet och deltagarnas utsagor kring metod vid pilotstudier. Ljudupptagning och transkriberingar från rollspel och fokusgruppsintervju i huvudstudien
II	Beskriva ungdomars uppfattningar om matbudskap och om dem, som förmedlar budskapen, samt utforska ungdomarnas tillit till dessa	Totalt 31 ungdomar, 20 tjejer, 11 killar (årskurs 9) Samma ungdomar som i delarbete I (exklusive pilotstudierna)	Rollspel och fokusgruppsintervju med 5 grupper	Ljudupptagning och transkriberingar från rollspel och fokusgruppsintervju
III	Utforska och belysa ungdomars resonemang kring risk i förhållande till mat och ätande	Samma ungdomar som delarbete II	Samma som delarbete II	Ljudupptagning och transkriberingar från rollspel och fokusgruppsintervju då ungdomarna inte agerade i sina roller

Urvalet var ändamålsenligt (Polit & Beck, 2012). Ett ändamålsenligt urval innebär att välja de deltagare som är mest ändamålsenliga för studien. En betydande fördel med just denna strategi är att de gemensamma mönster som framträder är av speciellt värde då det gäller att fånga det huvudsakliga och kärnan av erfarenheter. Ändamålsenligt urval kan användas för att få förståelse för en specifik grupp, i det här fallet ungdomar i årskurs 9 (Polit & Beck, 2012).

Pilotstudie 1 genomfördes med ungdomar som gick första året på gymnasiet. Valet av denna åldersgrupp gjordes på grund av att de hade genomgått grundskolan och därmed hade haft all sin hem- och konsumentkunskapsundervisning och jag var intresserad av att se om det kom fram något om just hem- och konsumentkunskap. Det visade sig dock att det var vissa svårigheter med denna åldersgrupp, exempelvis genom att välja gymnasieungdomar var det svårt att nå en heterogen grupp ungdomar, vilket var ett önskemål. Ungdomar med liknande bakgrund eller liknande intressen tenderar att samlas på samma program eller gymnasieskola. Det var även svårare att få till en tid som var lämplig för dessa ungdomar då det skulle ske efter skoltid. I pilotstudie 1 deltog enbart tjejer (4 st). Till pilotstudie 2 valdes istället att kontakta elever i årskurs 9 på grundskolan. Deltagarna blev då en blandning av både killar och tjejer, vilket var positivt. Totalt var det 6 ungdomar som deltog i pilotstudie 2. Det blev också möjligt för eleverna att gå ifrån skolan och genomföra studien på skoltid vilket underlättade genomförandet. Av dessa skäl valdes att deltagarna fortsättningsvis skulle vara ungdomar i årskurs 9.

Processen med att välja skolor att kontakta till huvudstudien påbörjades med en genomgång av statistik över Göteborgs stads population. Variabler såsom utländsk bakgrund, inkomst, förvärvsarbete, boendeform och utbildning studerades. Skolor valdes i stadsdelar där fördelningen av dessa variabler låg nära hela Göteborgs population för att undvika en alltför homogen elevgrupp. Önskemålet var att nå en så blandad population som möjligt med hänsyn till exempelvis kön och socioekonomisk bakgrund. Detta togs dock endast hänsyn till vid val av skolor, när det sedan kom till enskilda ungdomar var det de som frivilligt anmälde sig som deltog och då togs ingen information om etnicitet eller socioekonomisk bakgrund. Ytterligare ett kriterium för urval av skola var att den skulle vara belägen inom rimligt geografiskt avstånd från institutionen för kost och idrottsvetenskap, där studien ägde rum. Avståndet var av betydelse för att ungdomarna skulle ha möjlighet att resa dit på egen hand. Inför huvudstudien kontaktades nio skolor, antingen genom rektor eller hem- och konsumentkunskapsläraren på respektive skola. Fyra skolor tackade ja till att delta. I de fyra skolorna fick jag komma och besöka en klass i årskurs 9 för att informera, både muntligt och skriftligt, om studien och fråga om de ville delta. Informationen handlade om syftet med studien, forskningsetiska principer såsom avidentifiering av namn, rätten att när som helst avbryta utan att behöva uppge skäl, samt att studien innebar att de skulle spela ett rollspel, handla, laga och äta mat. Ur varje klass anmälde sig några elever frivilligt till att

delta och datum och tid för studien bestämdes med dem. De elever som deltog i huvudstudien gick i årskurs 9 och var således mellan 15-16 år och innan studien startade informerades de återigen om de forskningsetiska principerna samt under ett samtyckesformulär. Totalt (inklusive pilotstudier) deltog 42 ungdomar från 6 olika skolor. Exklusive pilotstudierna var det 31 ungdomar från 4 olika skolor, 20 tjejer och 11 killar. I varje deltagargrupp var det 4-7 personer och båda könen fanns representerade. De ungdomar som ingick i respektive deltagargrupp var från samma klass och kände varandra väl.

Innan rollspelet och fokusgruppen startade förklarade jag att det inte fanns några svar som var rätt eller fel och att jag inte var ute efter att se deras faktakunskap inom kostområdet. Vidare berättade jag att alla åsikter, tankar och erfarenheter var lika viktiga och att alla skulle få komma till tals (Keeffe & Andrews, 2015). I fokusgruppsintervjun användes en tematisk semi-strukturerad frågeguide (Bryman, 2011). Teman som togs upp i fokusgruppen var a) rollspelet, såsom hur de upplevde att genomföra rollspelet, om det var något de ville förtydliga, kommentera, ta bort eller lägga till och b) matbudskap i deras vardag såsom vilka matbudskap finns, vilka aktörer ger budskap, vilka budskap lyssnar ungdomarna på, hur hanterar de motsägelsefulla budskap (se bilaga 1). Vidare diskuterades även andra områden med relevans för syftet som ungdomarna själva lyfte. Datainsamling skedde under 2010-2012.

5.2 Datainsamling

5.2.1 Rollspel som datainsamlingsmetod

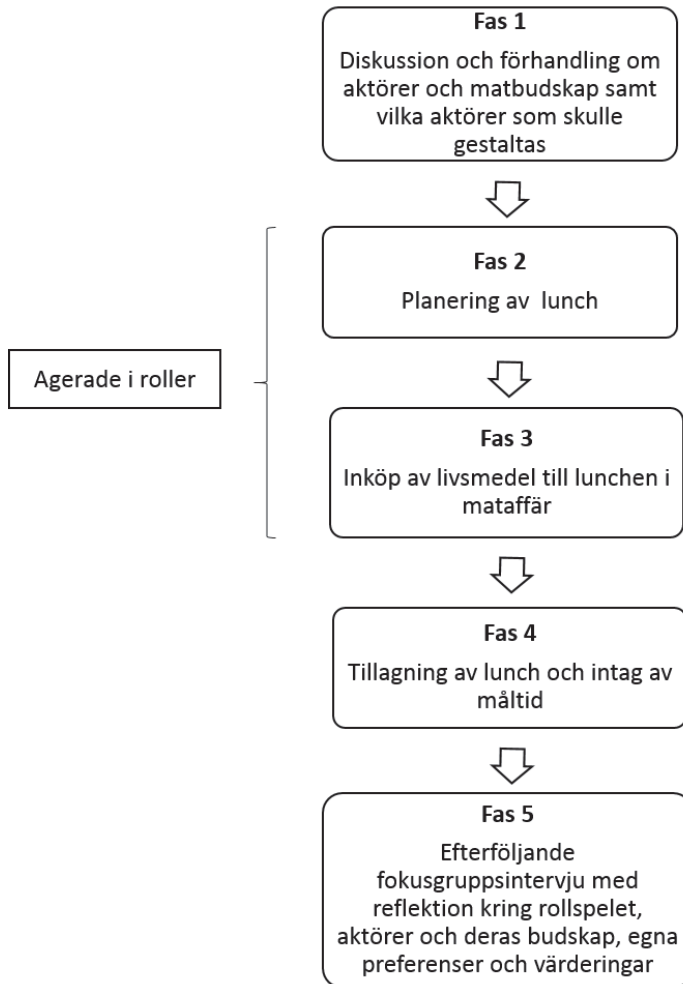
Forskarinitierat rollspel användes i denna avhandling med samma intention som Yaacob och Gardner (2012) beskriver, det vill säga att deltagarna i interaktion med varandra ger sina perspektiv kring en specifik praktik, i det här fallet kring matbudskap i deras vardag. I och med avhandlingens utgångspunkt i sociokulturellt lärande har även vardagsnära situationer såsom att handla och laga mat inkluderats i rollspelet, för att deltagarna skulle ha tillgång till livsmedel och köksutrustning som ofta finns i vardagslivet. Det ger deltagarna en annan kontext och andra resurser att tillgå än om vi bara skulle genomföra en fokusgruppsintervju eller använda fiktiva livsmedel och butik (jfr. Säljö, 2014). Därutöver har en fokusgruppsintervju lagts till i direkt anslutning till rollspelet för att fånga upp deltagarnas reflektion kring rollspelet. Valet att använda var-

dagsnära matmiljöer innebar att möjliggöra hantering av riktig mat. Mötet med riktiga livsmedel ansågs även vara stimuli för diskussion och reflektion. I denna avhandling ses inte rollspel och fokusgruppsintervju som separata, utan de hänger ihop och bildar tillsammans en helhet. På det sätt som de använts i denna avhandling skulle de inte kunna fungera var och en för sig.

Två pilotstudier genomfördes för att pröva designen. En del småjusteringar gjordes inför huvudstudien för att ytterligare främja delaktighet och reflektion hos deltagarna. Vilka justeringar som gjordes beskrivs under *resultat, rubrik 6.1*. Nedan beskrivs hur datainsamlingen gick till vid huvudstudien.

5.2.2 Rollspelets fem faser

Det forskarinitierade rollspelet med efterföljande fokusgruppsintervju bestod av fem faser (se figur 1) som beskrivs nedan. Vid alla fem faserna skedde ljudinspelning samt en kompletterande videoinspelning under de faser som skedde i köket. Videomaterialet har dock inte använts i analysen, framförallt på grund av bristande kvalitet, men också för att det inte gav utförligare data för tolkning och analys. Alla faser utom fas 3, ägde rum i ett undervisningskök på universitetet. Fas 3 utspelade sig i en närliggande affär och då bar ungdomarna varsin mikrofon.

Figur 1. De aktiviteter som ungdomarna genomförde i det forskarinitierade rollspelet med efterföljande fokusgruppsintervju.

I *första fasen* fick deltagarna associera fritt kring var de möter budskap om mat och ätande i sin vardag. En förklaring av vad som innefattades i begreppet mat gavs; allt som kan ätas eller drickas. Om det behövdes en förklaring av budskap beskrevs det som att det kan innefatta bilder, texter, film, tal men också hur en person medvetet eller omedvetet agerar i vissa situationer. Jag valde att använda ordet budskap då det kan innefatta såväl information och reklam som sociala normer. De flesta grupper efterfrågade inte någon förklaring utan började genast diskutera kring varifrån de får budskap om mat

och ätande. Denna diskussion resulterade i att synliggöra en mängd aktörer. Aktörerna formades därefter till roller som skulle gestaltas i rollspelet. Ungdomarna bestämde tillsammans vilka aktörer som skulle gestaltas samt vem av dem som skulle spela vilken roll. När de olika rollerna bestämts startade förhandlingar kring en gemensam bild av vilka budskap som respektive aktör stod för. Till exempel diskuterade ungdomarna vad som kännetecknar budskapen från en förälder, eftersom alla hade en bild av detta från sina egna föräldrar.

Den *andra fasen* av rollspelet innebar att ungdomarna i sina roller skulle planera en lunch tillsammans. Ungdomarna argumenterade för sina val utifrån deras föreställning om rollpersonens åsikter. De uppmanades att ”tänka högt” för att i största möjliga mån ge uttryck för tankarna bakom sina argument. I förhandlingarna om vad som skulle ätas behövde de inte vara helt överens om vilka livsmedel som skulle inhandlas i gruppen men i huvudsak skulle de komma fram till en gemensam lunch. Det var inte helt enkelt för deltagarna att komma överens om vad som skulle köpas, men när de till slut kom överens skrev de en inköpslista. Ungdomarna blev informerade om att det inte fanns någon budget för måltiden. De handlade vad de behövde och kontaktade sedan mig som kom till affären och betalade.

Den *tredje fasen* bestod av att ungdomarna gick till affären för att köpa livsmedel till den lunch de planerat. Även i affären argumenterade ungdomarna i sina roller. I denna fas blev mötet med maten verkligt. Detta bidrog till att förhandlingarna blev än mer livliga, intensiva och långa. Förhandlingarna rörde vad de skulle välja i förhållande till rollpersonens åsikter, men i denna fas blev också egna värderingar och preferenser mer synliga än tidigare.

Fjärde fasen bestod av att ungdomarna skulle tillaga maten de köpt för att sedan äta den. I denna fas var det förstäneligt om de gick ur rollen. Vid de båda pilotstudierna visade det sig att det var svårt att hålla sin roll då ungdomarna tillagade maten. Ungdomarna uppgav att det var komplicerat att både hålla rollen och samtidigt koncentrera sig på vad de själva och de andra gjorde i köket. I matlagning ingår en mängd val och beslut samt olika praktiska handlingar, till exempel: vilken stekpanna ska jag använda om jag ska steka kyckling, vilken stekspade ska jag då ha, vilken typ av fett ska jag använda i stekpannan, hur varm ska jag ha plattan och så vidare. Det blir väldigt många olika steg som ska genomföras och att samtidigt spela en rollkaraktär blev då för komplext. Ytterligare en trolig anledning är att det var svårt för ungdomarna att veta hur de personer som de gestaltade praktiskt lagade mat,

exempelvis hur en journalist steker kyckling. Efter pilotstudierna ändrades upplägget till att ungdomarna då kunde gå ur sina roller vid matlagningen och istället uppmanades de att ”tänka högt” så att de berättade varför de gjorde som de gjorde och varifrån de erhållit sina erfarenheter. När maten var färdiglagad satte de sig tillsammans för att äta.

Den *femte fasen* innebar en reflektion över de tidigare faserna i form av en fokusgruppsintervju. I diskussionen fick ungdomarna utveckla, förtydliga och reflektera över det som sagts och gjorts tidigare i rollspelet. I denna fas tillfrågades även ungdomarna om det fanns fler aktörer som förmedlade budskap om mat än de som gestaltades i rollspelet. Denna fråga ställdes för att ge ungdomarna en möjlighet att lägga till aktörer som de kommit på under tiden de genomförde rollspelet, men även för att synliggöra aktörer som de av olika skäl valt att inte gestalta i rollspelet. I den efterföljande reflektionen fick ungdomarna också möjlighet att diskutera hur de själva förhåller sig till, värderar och hanterar de olika budskapen.

Det fanns inga tidsramar för de olika faserna i rollspelet eller för rollspelet som helhet. Varje grups genomförande varade i 3-4 timmar. Under de olika faserna i rollspelet, förutom fas tre då de var i affären, deltog jag och en bisittare. Jag intog en lyssnande och relativt passiv roll, dock kunde ungdomarna uppmanas att utveckla eller förklara. Det hände även att deltagarna ställde frågor om mina synpunkter. Under rollspelets gång svarade jag inte på den typen av frågor utan sa att jag gärna svarar på dem efteråt. De frågor som svarades på var av praktisk art, till exempel var det fanns olika redskap till matlagningen. Bisittaren hanterade inspelningsutrustning samt var behjälplig om något behövde hämtas eller om jag glömt ge någon väsentlig information till deltagarna.

5.3 Dataanalys

I analysen på samtliga delarbeten har en kvalitativ innehållsanalys använts (Graneheim & Lundman, 2004; Krippendorff, 2013). Hur dataanalyserna har genomförts beskrivs nedan i förhållande till respektive delarbete. Det inspelade materialet från huvudstudiens fas 1, 2, 3 och 5 transkriberades ordagrant vilket resulterade i 269 sidor. Fas 4, då deltagarna lagade maten, transkriberades inte, då en stor del av samtalen inte rörde studiens syfte. Det som var av relevans för syftet antecknades. I delarbete I inkluderades även pilotstudierna (se tabell 1). Materialet från pilotstudierna var mina anteckningar av

genomförandet och deltagarnas utsagor, både utifrån anteckningar vid själva genomförandet men även anteckningar efter att ha lyssnat på det inspelade materialet.

5.3.1 Delarbete I

I delarbete I användes innehållsanalys enligt Graneheim och Lundman (2004). Analysen i detta delarbete utgick från forskningsfrågan ”Hur stimulerar och begränsar forskarinitierat rollspel med efterföljande fokusgruppsintervju till delaktighet och reflektion samt synliggör ungdomars förhandlingar och resonemang?” Två typer av material har använts i detta delarbete, det inspelade och transkriberade materialet från huvudstudien, samt observationer och anteckningar från genomförandet av pilotstudierna. Första steget var att lyssna på ljudinspelningar samt läsa mina anteckningar från genomförandet av pilotstudierna, samt anteckningar av ungdomarnas utsagor om hur de upplevde att vara med i studien, för att få en övergripande förståelse. I nästa steg analyserades det transkriberade materialet enligt kvalitativ innehållsanalys (Graneheim & Lundman, 2004; Krippendorff, 2013). Transkriberingarna från huvudstudien lästes igenom ett flertal gånger för att få en övergripande bild. Därefter markerades meningsbärande enheter för att identifiera ungdomarnas utsagor i relation till forskningsfrågan. De meningsbärande enheterna kondenserades och kodades. Koderna jämfördes för likheter och skillnader och sorterades in i kategorier (Graneheim, Lindgren, & Lundman, 2017) se tabell 2.

Tabell 2. Exempel på dataanalys i delarbete I, från meningsbärande enhet till tema.

Meningsbärande enhet	Kod	Kategori	Tema
<i>Internet/kille</i> : Ska vi köpa dricka?	Konflikt	Konflikt mellan	Rollspelet
<i>Internet/kille</i> : Mycket kolhydrater i		olika	bidrar till att
<i>HKK/kille</i> : Inte nyttigt		rollpersoner	synliggöra
<i>Vän/tjej</i> : Cola är gott		synliggörs	konflikter och
<i>Hockeytränare/kille</i> : Måste äta samtidigt, då ok.			förhandlingar
<i>Internet/kille</i> : För mycket socker i cola inte bra			
<i>HKK/Kille</i> : Innehåller ca 55 sockerbitar			
<i>Internet/kille</i> : 1/3 socker... kan likaväl dricka socker			
<i>Viktvaktarna/tjej</i> : Vi ska inte ha glass vi ska bara ha frukt, massa frukt och nyttigheter	Konflikt	Konflikt mellan	
<i>Tjej/Viktvaktarna</i> : Jag vill ha chokladsås, nu är jag mig själv alltså Sara (namnet på Viktvaktarpersonen) hade aldrig velat ha chokladsås		egna	
<i>Tjej/Viktvaktarna</i> ² : Alltså nu säger jag som mig själv då inte som Sara kan inte vi göra marängsviss		personens värderingar och rollpersonens synliggörs	

5.3.2 Delarbete II

I delarbete II startade dataanalysen med att återuppreparande lyssna på det inspelade materialet samt att läsa transkriberingarna för att skapa ett övergripande intryck. I nästa fas lästes transkriberingarna för att identifiera meningsbärande enheter (Graneheim & Lundman, 2004) i relation till syftet, mer specifikt i relation till a) innehåll i budskapen b) hur ungdomarna porträtterade aktörerna och c) hur tillit var representerat i ungdomarnas förhandling och beskrivning av aktörer. De meningsbärande enheterna kondenserades utan att mista sin ursprungliga mening och kodades med en kod som belyste innehållet. De olika koderna jämfördes i förhållande till likheter och skillnader och sorterades in i kategorier (se tabell 3). Slutligen formulerades teman som speglade det underliggande budskapet i kategorierna (Graneheim & Lundman, 2004), och dessa var 1) tillit är beroende av om budskapen är grundade i kunskap, omsorg eller kommersiellt intresse 2) relation och situation är av betydelse för tillit.

² Tjej står före rollpersonen då det är den egna personen som uttrycker sin åsikt och inte rollpersonen

Tabell 3. Exempel på dataanalys i delarbete II, från meningsbärande enhet till tema.

Meningsbärande enhet	Kod	Kategori	Tema
Hemkunskapsläraren kanske har mest kunskaper... eller ja det kanske är lika med fystränaren, de är båda utbildade ... det är dom som vet mest	Kunskap och utbildning	Litar på aktörer som har kunskap	Tillit är beroende av om budskapen är grundade i kunskap, omsorg eller kommersiellt intresse
Ni litar mer på typ media? Inte jag, för media handlar ju om att dra in så mycket pengar som möjligt	Tjäna pengar	Litar inte på aktörer som har ett kommersiellt intresse	
Jag litar på den som vill mig bäst alltså. Det kan vara tränare, det kan vara förälder, det kan vara olika vid olika tillfällen	Vill väl	Litar på aktörer som har omsorg om personen de förmedlar budskap till	

5.3.3 Delarbete III

I analysen av delarbete II blev det synligt att ungdomarna pratade om risk i förhållande till mat och därför blev ungdomarnas resonemang kring risk i förhållande till mat och ätande fokus för delarbete III. Giddens (1991) begrepp riskprofilering användes som en utgångspunkt vid starten av analysen. Transkriberingarna lästes och meningsbärande enheter som berörde begreppet riskprofilering markerades, det vill säga enheter där ungdomarna resonerade kring risk i förhållande till mat och ätande. I nästa steg kodades de meningsbärande enheterna med en kod som belyste innehållet. Dessa koder jämfördes i förhållande till likheter och skillnader och sorterades in i subkategorier och kategorier utifrån hur riskprofilering kom till uttryck hos ungdomarna på en manifestnivå, det vill säga empirinära (Graneheim et al., 2017). Det sista steget i analysen var att formulera tema. Tabell 4 visar analysprocessen från koder till tema.

Tabell 4. Exempel på dataanalys i delarbete III, från meningsbärande enhet till tema.

Meningsbärande enhet	Kod	Subkategori	Kategori	Tema
Alltså jag har fått höra att typ nu...vad heter det köttfärsen finns det typ sån där malaria i den nu Nu?	Risk att bli sjuk av maten	Risk att inte nå hälsa och prestation på grund av matintag	Kroppslig risk kopplad till matintag	Ungdomar brottas med risker i förhållande till mat och ätande
Ja, jag har fått höra det. I svensk?				
Ja				
Va?				
Ja, jag vet inte det är vad jag hört				
Finns det bakterier i den nu?				
Ja har du inte läst nyheterna eller?				
Men då äter vi något vegetariskt.				
<i>Tjej:</i> Men det e samma, man känner att man inte kan ta hur mycket som helst även om man är jättehungrig. Man tar lite liksom för annars kollar folk så himla konstigt på en	Risk att inte följa genusnormer	Risk att inte leva upp till rådande ideal	Risk att inte visa upp rätt bild av sig själv genom mat och ätande	
<i>Tjej:</i> Alltså det känns lite såhär: många killar tror jag kan ta typ mer mat				

5.4 Etiska ställningstaganden

Vid planering och genomförande av forskning är det viktigt att ta hänsyn till en rad etiska aspekter och dessa blir synnerligen viktiga när forskningen dessutom involverar barn och unga. Ofta får forskaren tillgång till barn och ungdomar genom att andra vuxna fungerar som ”dörröppnare”. Det här är ett sätt som underlättar att få kontakt med informanter men det är då viktigt att ha i åtanke att dessa ”dörröppnare” kan ha en egen agenda för forskningens riktning (Hillén, 2013). I denna avhandling fungerade skolans hem- och konsumentkunskapslärare i de flesta fall som ”dörröppnare” och var den som jag hade kontakt med innan jag träffade ungdomarna. I samtalet med läraren var det därför viktigt att poängtera att jag ville träffa hela klasser eller halvklasser så att alla elever skulle tillfrågas. Det förhindrade att läraren själv först valde ut ett antal elever som jag sedan skulle tillfråga.

Vid planering och genomförande av studierna har även vetenskapsrådets forskningsetiska principer (2002) beaktats. Studien har prövats av regionala etikprövningsnämnden i Göteborg (Dnr: 062-12). De ansåg att studien inte

METOD OCH URVAL

föll in under lagen för etikprövning utan gav ett rådgivande yttrande som handlade om de ovan nämnda huvudkraven. Konkret har det inneburit att ungdomarna har blivit informerade om syftet med studien, vad deras medverkan innebär, att det är frivilligt att delta och de har rätt att när som helt avbryta sin medverkan utan motivering. Denna information gavs både muntligt och skriftligt vid rekrytering av ungdomar men också precis innan datainsamlingen startade då samtyckesblankett skrevs på. Informationsbrevet till deltagarna innehöll även kontaktuppgifter till ansvarigt universitet, institution och för studien ansvarig forskare. I transkriberingarna används inga namn utan deltagarnas utsagor refereras antingen till rollperson eller kille/tjej. Ungdomarna blev även informerade om att utsagor som kommer att presenteras i artiklar och avhandling inte kommer kunna spåras till någon person.

6. Resultat

I detta kapitel ges en beskrivning av resultaten från de tre delarbetena. I tabell 5 visas en översikt av huvudresultatet från varje delarbete. För en mer detaljerad beskrivning av resultatet hänvisas till respektive artikel.

Tabell 5. Huvudresultat för varje delarbete

Delarbete I	Delarbete II	Delarbete III
Forskarinitierat rollspel med efterföljande fokusgruppsintervju bidrar till delaktighet och reflektion hos deltagarna, samt synliggör förhandlingar och resonemang	Omsorg, kunskap och frånvaro av kommersiellt intresse, samt social relation och situation är av betydelse för hur ungdomar värderar tillit till aktörer och deras budskap	Ungdomars resonemang kring risk i förhållande till mat och ätande kan delas in i två kategorier: a) kroppslig risk b) risk att inte visa upp "rätt" bild av sig själv

6.1 Forskarinitierat rollspel med efterföljande fokusgruppsintervju främjar delaktighet och reflektion (delarbete I)

Utgångspunkten i denna studie var att skapa delaktighet och ge ungdomarna möjlighet att framföra sina perspektiv, varför två pilotstudier genomfördes för att testa på vilket sätt designen främjade eller hämmade dessa aspekter. Pilotstudie 1 började med att var och en av deltagarna själv skulle tänka varifrån de ansåg att de fick budskap om mat. Deltagarna upplevde att det var svårt att komma på aktörer och då visade jag exempel på olika aktörer som kan ge budskap. Det visade sig att dessa exempel blev alltför styrande. De aktörer som visats i exemplet blev de som ungdomarna lyfte fram i rollspelet. Till pilotstudie 2 togs därför exemplifiering av aktörer bort och istället infördes en gemensam association och diskussion kring vilka aktörer ungdomarna upplevde som förmedlare av matbudskap. Denna ändring resulterade i att det blev en utförlig diskussion, när de tillsammans kunde associera kring budskap och aktörer, och fler aktörer framträdde både i diskussionen men även i gestaltningen i rollspelet.

Delaktighet hos deltagarna syntes genom att deltagarna var med och styrde vad som skedde i de olika faserna, dock var ramarna satta av mig som forskare. I praktiken innebar det att deltagarna fick veta vad de olika faserna innebar, vilken uppgift som skulle genomföras, till exempel planering och inköp av en måltid samt i vilken miljö det skulle utföras (inköp i affär). Däremot var deltagarna med och styrde hur rollspelet fortskred, till exempel vilka aktörer som de gestaltade i rollspelet, vilken mat de skulle köpa in och så vidare. Deltagarna själva ställde frågor till varandra och höll i stort igång diskussionen, vilket ledde till att min roll som forskare blev mindre framträdande än till exempel vid enskilda intervjuer. Det bidrog till att det i huvudsak var ungdomarna själva som drev handlingar och diskussioner framåt.

Ungdomarna fick genom denna datainsamlingsmetod inte bara möjlighet att uttrycka sig verbalt utan även att genomföra en rad olika aktiviteter som att handla och laga mat. Att utföra handlingar är en del av rollspel och i denna studie fick deltagarna köpa in, hantera, tillaga och äta riktig mat. Deltagarna fick möjlighet att möta en butiks stora utbud av livsmedel och ställas inför reella val. Förutom det visuella blev då även andra sinnen som lukt och känsel involverade i köpbeslutet. Mötet med den verkliga maten, och alla valmöjligheter det innebar, gav deltagarna möjlighet att få mer information om livsmedlen i form av till exempel förpackningar och jämförpriser än de annars hade fått. Den variation av livsmedel som affären erbjöd innebar således ytterligare information och fler val för ungdomarna som de kunde förhandla, resonera och argumentera kring. Vid de två första pilotstudierna erhöll deltagarna en budget för måltiden. Det medförde dock att de ekonomiska argumenten blev alltför styrande. Eftersom en del rollpersoner förespråkade ett ekonomiskt perspektiv blev deras argument överordnade i förhandlingarna. För att motverka detta och möjliggöra för alla argument och därmed mer förhandling och diskussion togs de ekonomiska restriktionerna bort vid genomförandet av datainsamlingen i huvudstudien.

Resultaten visar på att rollspelet synliggjorde konflikter som kan uppstå mellan olika aktörers matbudskap då de kunde förespråka vitt skilda aspekter i förhållande till mat. Nedan är ett exempel på när en grupp i rollspelet diskuterar vad de ska äta till lunch:

Hockeytränare: Bra med köttfärs alltså mycket protein, måste ha mycket protein och så mycket bröd för då bygger vi upp kroppen så vi får starka muskler och så.

RESULTAT

Tv-kock: Jag skulle gärna vilja se att vi har lite mer grönsaker.

Journalist: Ja för kött är inte bra för miljön.

HKK-lärare: Vi kan ta linser istället och bönor.

Hockeytränare: Men hockeyspelare ska bygga muskler det är det som det går ut på.

Vidare blev konflikter mellan egna smakpreferenser och värderingar i förhållande till aktörernas budskap synliga. Dessa konflikter blev framförallt framträdande då deltagarna var i affären och maten blev konkret och verklig för dem. Det handlade både om att det fanns mat som deras rollperson förespråkade som de inte själva tyckte om, men också att nya livsmedel blev synliga såsom godis, snacks och dricka. En lust efter att köpa den typen av livsmedel väcktes då hos deltagarna, vilket var något som ofta stod i motsatsförhållande till rollpersonens åsikt. Deltagarna valde då att träda ur sin roll, som i exemplet nedan när en tjej som spelar skolmåltidspersonal får syn på godis:

Alltså åh, åh, åh Nutella nu går vi härifrån... alltså det är godis överallt ... jag är mig själv nu och jag tycker att godis är gott. Åh nej kolla jag e mig själv och jag vill köpa lite godis. Nu är jag bambatant, man ska inte äta godis på vardagar.

Således blev även egna smakpreferenser och konflikten mellan dessa och aktörernas budskap synliga i rollspelet. Konflikterna blev verkliga och ungdomarna var tvungna att genomföra förhandlingar för att möjliggöra vad som skulle köpas in till lunchen. Det här stimulerade till diskussion och reflektion hos deltagarna. Ungdomarna menade att om de hade fått planera en lunch, göra inköp och tillaga mat som sig själva istället för i roller, så hade det inte blivit så mycket diskussioner kring valen utan de hade då tyckt mer lika. Det styrker argumentationen för att rollspelet bidrog till diskussion och reflektion hos ungdomarna. Vidare var även den efterföljande fokusgruppsintervjun viktig för reflektionen. I fokusgruppen fick deltagarna möjlighet att kritiskt granska sin gestaltning av rollpersonen men kunde också reflektera över budskap som nämnts och hur de själva hanterade dessa i vardagen. Det innebar att deltagarna både reflekterade i handling (under rollspelets gång) och över handling (i fokusgruppsintervjun).

Sammanfattningsvis, genom att främja deltagarstyrning och innefatta vardagsnära stimuli, i form av att planera en lunch, göra inköp i en affär, tillaga

och äta mat, fick deltagarna andra resurser att tillgå än vad som skulle ha funnits vid ett samtal kring bilder eller attrapper på livsmedel. Detta bidrog till att stimulera reflektion, förhandling och diskussion hos deltagarna samt frambringa ett rikt datamaterial.

6.2 Ungdomars perspektiv på och tillit till kostbudskap (delarbete II)

Resultatet från delarbete II visar hur ungdomarna värderar tillit till olika aktörer och deras budskap. Dagens ungdomar möter en mängd differentierade budskap kring mat och ätande, förmedlade av ett flertal olika aktörer. Ungdomarna valde att porträttera vissa av de här aktörerna i rollspelet. I varje deltagargrupp genomförde ungdomarna en förhandling kring vilka aktörer som skulle få en roll i rollspelet. Vilka aktörer som gestaltades i respektive grupps rollspel samt vilka aktörer som nämndes utan att gestaltas visas i tabell 6. Det förekom även en förhandling mellan ungdomarna kring aktörernas budskap. De förhandlade till exempel kring vilka värden och aspekter i förhållande till mat som föräldrar förespråkar. Ungdomarna diskuterade och resonerade tillsammans och kom till slut fram till en gemensam bild av vilka budskap kring mat och ätande som är karaktäristiska för en förälder.

RESULTAT

Tabell 6. Översikt av aktörer som gestaltades eller nämndes i de olika deltagargrupperna. (x) markerar när aktörerna nämndes i diskussionen men inte gestaltades i rollspelet.

Aktörer	Deltagargrupp					Totalt alla grupper
	1	2	3	4	5	
HKK-lärare	1	2	1	1	1	6
Föräldrar	1	1	1	1	1	5
Vänner	1	1		1	1	4
Idrottstränare	1	1	1			3
Skolmåltidspersonal	(x)	(x)	1		1	2
Tv-kock	(x)	1			1	2
Media (generellt)	(x)	(x)	1	(x)	(x)	1
Internet	1	(x)		(x)	(x)	1
Mc Donald's ³ .	(x)	(x)		1		1
Journalist		1		(x)		1
Idrottare				1	(x)	1
Skolsköterska			1			1
Faktaböcker	1					1
Bantningscoach i TV	1					1
Viktväktare					1	1

Budskapen från aktörerna, som ungdomarna framförde, var fokuserade på olika aspekter: a) mat som främjar fysiskt välbefinnande och hälsa, b) mat som främjar styrka och idrottslig prestation, c) mat som ger en upplevelse med tanke på smak, estetiska aspekter och känsla av lyx, d) mat som främjar vikt-reduktion, e) mat som främjar resurshushållning i förhållande till ekonomi och tid, samt f) mat som främjar miljön. I tabell 7 finns exempel på aspekter inom varje kategori.

³ Mc Donald's gestaltades som chefen för Mc Donald's och förespråkade deras varor och koncept

VEM OCH VAD KAN MAN LITA PÅ?

Tabell 7. En översikt av vilka aspekter budskapen förespråkar samt exempel på innehåll av budskap i varje aspekt.

Aspekter som budskapen förespråkar	Exempel på innehåll
Mat som främjar fysiskt välbefinnande och hälsa	Grönsaker, balanserad kost, begränsa sötsaker till speciella tillfällen
Mat som främjar styrka och idrottslig prestation	Kött, protein, bra det bygger muskler, mycket mat ger energi, äta direkt efter träning
Mat som ger en upplevelse i form av smak, estetik, lyx	Ska vara vackert på tallriken, färgrikt, kännas lyxigt, vara gott
Mat som främjar viktreduktion	Grönsaker och lightprodukter
Mat som främjar resurshushållning i förhållande till ekonomi och tid	Livsmedel som inte tar för lång tid att tillaga, det ska var billiga livsmedel
Mat som främjar miljön	Ekologiska varor, grönsaker bättre än kött för miljön

Under rollspelets gång blev det tydligt att dessa budskap ofta stod i konflikt med varandra. I rollspelet agerade deltagarna utifrån olika roller och dessa rollpersoner förespråkade olika aspekter och värden i relation till mat och ätande. Nedan är ett exempel på hur en diskussion mellan de olika rollpersonerna kunde utspela sig.

Tjej: Vad ska vi äta till middag?

Gordon Ramsay: Eftersom jag har jobbat i branschen mycket länge så föreslår jag att vi gör en fiskrullad.

Viktväktarperson: Nej, kan vi inte göra en liten sallad med en sån där lätta....

Pappa: Nej vi gör något ganska enkelt, men ändå gott, som går att göra snabbt.

Hem- och konsumentkunskapslärare: Jag tycket att vi måste göra något som vi lär oss av.

Gordon Ramsay: Men det måste se vackert ut på tallriken.

Viktväktarperson: Det viktigaste är att det inte är så mycket fett i maten, det är det viktigaste.

Hem- och konsumentkunskapslärare: Det viktigaste är att vi lär oss att laga mat.

RESULTAT

Vän: Att vi har roligt.

Citatet visar på att olika aspekter förespråkas av olika aktörer och det var således inte helt enkelt för ungdomarna att komma överens om vad de skulle välja till lunch. I den efterföljande reflektionen, när ungdomarna inte längre spelade en roll (fas 5), diskuterade de möjliga konflikter som uppstår i olika situationer i deras vardag och hur de löser dessa konflikter. En vanligt förekommande konflikt var att det fanns budskap som talar om att något är nyttigt men som ungdomarna inte tyckte var så gott, eller något som ungdomarna tyckte om men som inte ansågs som nyttigt.

Med utgångspunkt i dessa differentierade budskap tillfrågades ungdomarna hur de hanterar budskapen i sin vardag. Ungdomarna diskuterade då tillit i förhållande till aktörer och budskap. Några aspekter nämndes som viktiga i förhållande till tillit. Dessa aspekter var om budskapen grundar sig i omsorg, kunskap och/eller kommersiellt intresse. Omsorg innefattade att budskapen var grundade i omsorg för ungdomen som individ. De som gav dessa budskap ansågs ha ett genuint intresse för att vilja personens bästa både vad det gällde hälsa men det kunde också handla om att tillgodose personens smakpreferenser. Omsorg var framförallt kopplat till föräldrar.

Utöver omsorg var även aktörers kunskap kring mat och måltider en viktig faktor för att lita på matrelaterade budskap. Ungdomarna tillskrev kunskap till de personer som hade någon form av utbildning eller yrkesprofession, som till exempel forskare, läkare och lärare, vilket innebar att budskap från dessa personer ansågs trovärdiga.

Forskare alltså dom som forskar.

Ja det dom säger är ju sant man kan verkligen lita på det, och dom har ju verkligen gått in för det.

Ja jag tror också det.

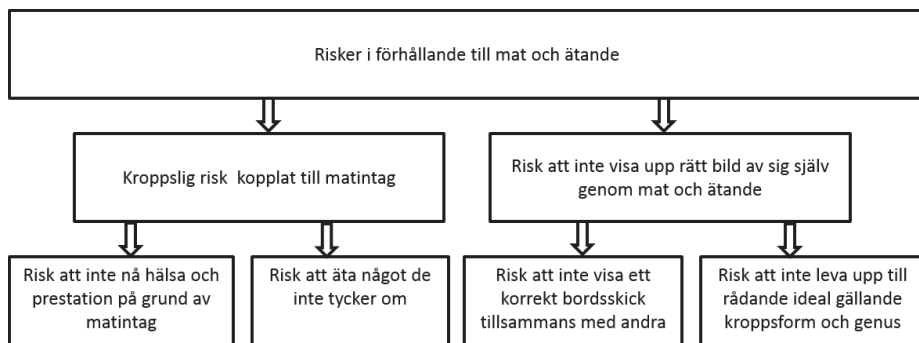
Vidare var frånvaro av kommersiellt intresse av betydelse för trovärdighet. Delar av media porträtterades av ungdomarna som en aktör som främst gav budskap utifrån skälet att de vill sälja produkter och tjäna pengar. Ungdomarna var kritiska mot dessa budskap och menade att de mer eller mindre försökte ”lura” dem till köp medan de intog en mer okritisk hållning till källor såsom böcker eller sökmotorer på internet där de själva sökte efter information. Utöver de tre aspekterna omsorg, kunskap och kommersiellt intresse hade även relationen till aktören, då aktören är en person, betydelse för tillit.

En nära relation innebar i de flesta fall att de litade på vad den personen sade. Ungdomarna diskuterade även situationen som betydelsefull för om de litade på budskapen eller inte. Exempelvis vid sjukdom litade de på vad läkaren sa på grund av dennes expertis och det oberoende av om de hade en social relation eller inte.

Sammanfattningsvis var det således ett flertal aspekter som ungdomarna lyfte fram som viktiga i förhållande till tillit till aktörer och deras budskap.

6.3 Ungdomars resonemang om risk i förhållande till mat och ätande (delarbete III)

Resultaten från detta delarbete visar ungdomars resonemang kring risk i förhållande till mat och ätande. Ungdomarnas resonemang kring risk kan beskrivas beröra två teman, a) kroppsliga risker kopplade till maten som konsumeras, b) risken att inte visa upp ”rätt” bild av sig själv genom mat och ätande. Kroppsliga risker kunde till exempel vara risken för att bli sjuk om man äter mat som innehåller bakterier eller att för mycket tillsatser inte är bra för kroppen (figur 2).

Figur 2. Översikt av ungdomarnas upplevda risker kopplat till mat och ätande.

Ungdomarna upplevde också en osäkerhet kring om maten var nyttig eller inte. Ungdomarna klassificerade enskilda livsmedel eller livsmedelsgrupper som nyttig eller onyttig utan några större problem. Till exempel ansåg de att frukt och grönsaker var nyttigt medan chips och kakor var onyttigt, eller benämnde mörkt bröd som nyttigt och vitt bröd som onyttigt. Problemet uppstod då de försökte benämna hela måltider som nyttiga respektive onyttiga.

RESULTAT

Det fanns livsmedel i måltiden som enskilt kunde betraktas både som nyttiga respektive onyttiga, vilket innebar att ungdomarna upplevde det svårt att veta om måltiden som helhet skulle ses som nyttig eller onyttig.

Således var det inte helt enkelt att kategorisera mat som nyttig eller onyttig vilket ledde till en än större osäkerhet. Vidare handlade det också om risken att inte äta ”rätt” mat eller mängd mat för att främja en hälsosam och stark kropp. Ungdomarna lyfte också risken att gå miste om mat som de tyckte om. De ville äta mat som de ansåg som god och då de gjorde det beskrev de att en varm, härlig känsla spred sig i kroppen.

Den andra aspekten av risk handlade om att inte visa upp ”rätt” bild av sig själv genom val av mat eller beteende i matsituationer. Bland ungdomarna var det framförallt denna risk som de hela tiden återkom till, och den kan därav tolkas vara mer framträdande för dem än de kroppsliga riskerna. Att visa upp ”rätt” bild innebar att välja mat, både vad och mängd, som representerade den de ville vara. Ungdomarna gav uttryck för att det fanns sociala normer som var starkt kopplade till mat och ätande, vilka de ville uppfylla inför andra. Att inte lyckas visa rätt bild av sig själv inför andra var således något som ungdomarna kände en osäkerhet kring. Till exempel var ett korrekt bordsskick något som var viktigt då ungdomarna åt tillsammans med andra än närmaste familjen. En annan aspekt var att välja rätt typ av mat samt rätt mängd mat beroende på om de var kille eller tjej. Det handlade både om att tjejer inte skulle äta stora portioner med mat men också om vilken typ av mat, vilket blir tydligt i citatet nedan:

Tjej: Men det är inte så socialt accepterat heller och äta mycket som tjej.

Tjej: Men alltså det är ju typ på såna här bars, typ såna där nyttiga grejer, ja det e ju bara tjejer som gör reklam för dom.

Tjej: Och dom blir man ju verkligen inte ens mätt på!

Tjej: På alla såna där nyttiga saker så är det ju tjejer eller om det är killar då är det såna där med muskler som vill träna mer.

Ungdomarna upplevde att vissa livsmedel var förknippade med femininitet respektive maskulinitet samt lyfte fram skillnader i kroppsideal för tjejer (smal) respektive killar (vältränad). Dessa idealiserande bilder var något de upplevde att framförallt media presenterade. Dock ifrågasatte ungdomarna dessa kroppsideal samt den mat som presenterades som manlig respektive kvinnlig, men menade ändå att det var svårt att gå emot dessa normer.

VEM OCH VAD KAN MAN LITA PÅ?

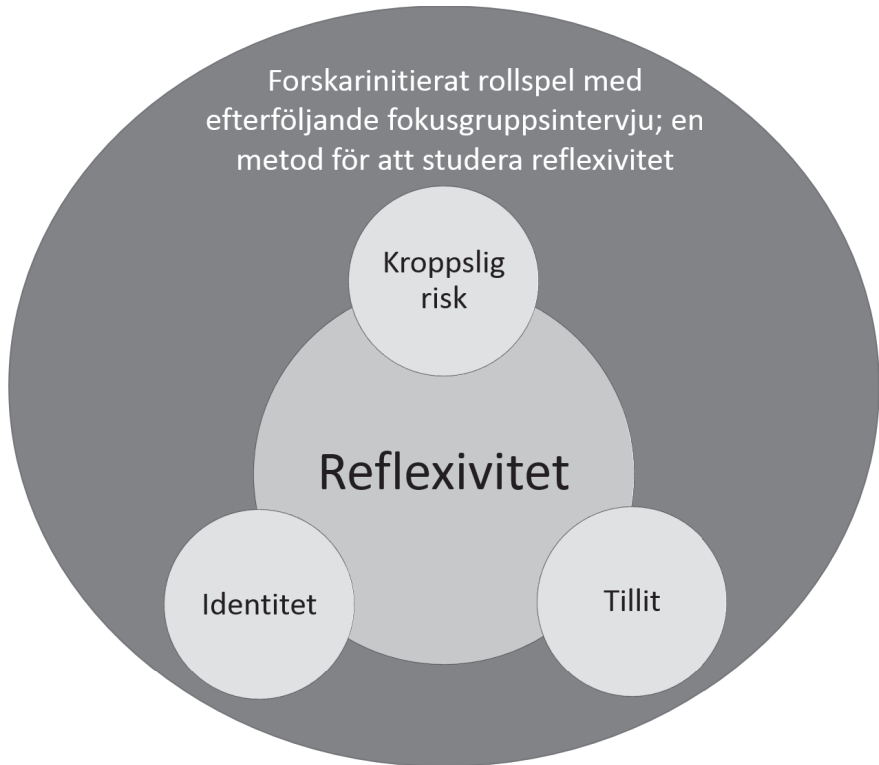
Sammanfattningsvis visar resultatet från delarbete III att mat är förknippat med vissa risker för ungdomar. Det finns en viss oro för att få i sig något som inte är bra för kroppen men framförallt finns en risk att äta något eller visa på ett beteende i samband med mat och ätande som inte stämmer överens med de samhälleliga normer som råder. Mat är således mycket mer än bara mat och nutrition för ungdomar. Mat är ett sätt att uttrycka sin identitet och visa vem man är.

7. Ungdomars reflexivitet i förhållande till mat och ätande

I detta kapitel diskuteras resultaten från de tre delarbetena utifrån avhandlingens teoretiska utgångspunkt om det senmoderna samhället med fokus på reflexivitet, som är ett av de bärande elementen i denna teori. Delarbetena diskuteras även utifrån tidigare empiriska studier inom området samt ett sociokulturellt perspektiv på lärande.

7.1 Ungdomars reflexivitet synliggjordes

Det huvudsakliga resultatet från de tre delarbetena är sammantaget att datainsamlingsmetoden, forskarinitierat rollspel med efterföljande fokusgruppsintervju, skapade möjlighet att studera reflexivitet. Metoden gjorde det möjligt att synliggöra ungdomarnas reflexivitet kring mat och ätande. Ungdomar visar på ett reflexivt förhållningssätt kring: tillit till olika aktörer och deras budskap om mat och ätande (delarbete II), vilka kroppsliga risker som mat kan medföra (delarbete III), samt mat som ett uttryck för identitet (delarbete III) (se figur 3).

Figur 3. Ungdomars reflexivitet i förhållande till kroppsliga risker, identitet och tillit blev synliga genom rollspel med efterföljande fokusgruppsintervju

Forskarinitierat rollspel med efterföljande fokusgruppsintervju visar i denna avhandling att det är en metod som kan användas för att studera reflexivitet. Rollspelet innebar att ungdomarna ställdes inför en mängd budskap och valmöjligheter vad gällde att välja matvaror till en lunch. Mängden information och valmöjligheter är det som kännetecknar dagens samhälle och är en del som leder till ett reflexivt förhållningssätt (Giddens, 1991). De olika faserna i rollspelet blev betydande för ungdomarnas handlingar. Genom att ungdomarna fick möjlighet att hantera verklig mat och delta i vardagsnära matsituationer fick de andra verktyg och resurser att tillgå än endast språkliga och sin egen förmåga att sätta sig in i en abstrakt situation, som ett samtal kring mat hade inneburit (jfr. Säljö, 2014). Rollspelet och den efterföljande fokusgruppsintervjun gav ungdomarna möjlighet att utföra handlingar, förhandlingar, ta beslut, diskutera och reflektera. Detta ledde till att många aspekter kring mat belystes, vilket också gav dem möjlighet att identifiera, synliggöra, diskutera

och ifrågasätta rutiner och tankemönster i förhållande till mat och ätande. Genom rollspelet lyftes de budskap som ungdomarna upplevde att de mötte i sin vardag. Rådande samhälleliga normer och värderingar synliggjordes och ifrågasattes vilket ledde till att ungdomarnas reflexivitet blev synlig.

7.2 Ungdomars reflexivitet i förhållande till risk och tillit

Rollspelet och fokusgruppsintervjun synliggjorde ungdomarnas resonemang kring risker kopplade till mat och ätande, detta trots att frågor inte explicit ställts kring risk. Det finns tidigare studier som lyfter fram att ungdomar troligen inte ”koloniserar framtiden” (jfr. Giddens, 1991) i någon större utsträckning, vilket bidrar till att ungdomar har svårt att koppla ihop nuvarande beteende med framtida hälsa (Holmberg et al., 2010; Wills et al., 2008). En studie bland nordiska ungdomar visar att det är kortsiktiga konsekvenser för fysisk hälsa och kognition som kopplas till mat och ätande (Berggren et al., 2017). Det skulle även kunna vara fallet i denna studie, eftersom det för ungdomarna främst var mat och beteende kopplat till mat här och nu som var förknippat med risk och osäkerhet (delarbete III). Dock ledde detta till en riskprofilering av vilka risker som låg inom en nära framtid. Vad gällde kroppsliga risker handlade det om att de inte skulle få i sig rätt mat för att ge kroppen den energi och styrka som krävs för att till exempel genomföra idrottsliga presentationer. Eller att äta något med bakterier i, eftersom det kunde leda till sjukdom. Ungdomarna uttryckte en svårighet med att veta om maten innehöll bakterier eller tillsatser. Ett sätt att undvika bakterier var att köpa mat producerad i Sverige (jfr. Henderson et al., 2012; Jackson, 2015), då den ansågs som säker. Det var även svårt för ungdomarna att avgöra om maträtter var nyttiga eller inte. De visste att några livsmedel i en maträtt kunde klassas som onyttiga medan andra ansågs som nyttiga, vilket gjorde att de kände en ambivalens till om maträtten som helhet var nyttig eller onyttig (jfr. Thompson, Blunden, Brindal, & Hendrie, 2011).

Ungdomarnas bedömning av risk var starkt förbundet med tillit till aktören som förmedlar budskapen (jfr. Kjærnes, 2006). Ungdomarna värderade och resonerade kring vem och vad som går att lita på när det gäller budskap om mat och ätande, och de identifierar aspekter som är av betydelse för tillit (delarbete II). I litteraturen belyses två olika aspekter av tillit: igenkänning (familiarity) och förtroende (confidence). Igenkänning handlar framförallt om

personliga relationer medan förtroende är mer kopplat till institutioner (Kjærnes, 2013; Tonkin, Wilson, Coveney, Webb, & Meyer, 2015; Wilson et al., 2013). Dessa grunder för tillit är de som också ungdomarna i denna studie ger uttryck för, både kunskap och expertis kopplat till institutioner men också sociala relationer och omsorg. Även vuxna har gett uttryck för liknande aspekter då de tillfrågats om trovärdighet i aktörers budskap (Frewer et al., 1996; Rosati & Saba, 2004). Om mottagarna inte hyser tillit till den som förmedlar budskapen kommer de inte heller att lita på budskapet, hur väl vetenskapligt underbyggt budskapet än är (Hansen, Holm, Frewer, Robinson, & Sandøe, 2003; Kjærnes, 2006). Dock visar studier att tillit generellt sett är högre till forskare och läkare medan journalister och politiker möttes av lägre grad tillit (Olofsson, Öhman, & Rashid, 2006; Rosati & Saba, 2004).

I denna studie skiljer sig ungdomarnas resonemang kring omsorg något från hur vuxna beskrivit det. Vuxnas beskrivning har till exempel handlat om konsumentorganisationers eller regeringens omsorg att skydda medborgarna från livsmedelsrelaterad fara (Rosati & Saba, 2004), ungdomarna däremot beskriver det på ett mer personligt plan. De vill känna att den som förmedlar budskapen ska bry sig om personen i fråga, inte om ungdomar generellt. Föräldrar var oftast den aktör som ungdomarna lyfte fram i förhållande till omsorg. Mat och omsorg är starkt förknippande med varandra, till exempel har föräldrar uttryckt att genom matlagning visar de på kärlek och omsorg till sina barn (Jackson, 2009; Molander, 2011). Ungdomars uttryck för att omsorg är viktigt kan tyda på att till exempel kostråd bör vara personligt riktade istället för generella och riktade till en större population.

Media porträtterades generellt av ungdomarna som en aktör som främst gav budskap utifrån skälet att de ville sälja produkter och tjäna pengar och därmed ansågs som mindre trovärdiga. Media har även i tidigare studier utpekats som mindre trovärdiga av ungdomar (t.ex. Ekström & Sandberg, 2010; Larsen & Martey, 2011). Ungdomarna var kritiska mot dessa budskap och menade att de mer eller mindre försökte ”lura” dem till köp, medan ungdomarna intog en mer okritisk hållning till ”passiva” budskap som att själv söka information i böcker eller använda sökmotorer på internet. Dock var det inte alltid lätt för ungdomarna att tydligt fastställa om källorna i media gick att lita på. Som exempel gavs dokumentärer; några litade på dem medan andra var skeptiska. I dagens samhälle finns nya distributionskanaler för budskap via internet och social media. Vad som är reklam eller inte på en blogg, Youtube eller Facebook är inte alltid enkelt att veta. Instagram är ytterligare ett forum

där budskap kring mat kan florera och där ungdomar framställer mat av olika varumärken som reklam (Holmberg, Chaplin, Hillman, & Berg, 2016). Frågan är om ungdomar betraktar detta som reklam eller inte? Denna typ av budskap och ”reklam” är viktig att lyfta upp till diskussion med ungdomar, till exempel inom skolan.

I ungdomarnas resonemang kring tillit kunde således ett antal aspekter som var av betydelse identifieras. Samtidigt kunde dessa aspekter samspela med varandra och de innefattade inte någon hierarkisk ordning. Ungdomarna diskuterade till exempel om den som bryr sig om personen verkligen har kunskap om vad som är bäst för personen. Vågar man lita på den personen då, bara för att de bryr sig om, även om de inte har kunskap? Det är svårt att utifrån dessa resultat uttala sig om huruvida tilliten ökar då fler än en aspekt är närvarande samtidigt. Det är något som skulle behöva studeras ytterligare för att erhålla en mer nyanserad bild. Tilliten till aktörer blev även ifrågasatt i förhållande till om de läst eller hört larmrapporter om hälsorisker med vissa livsmedel. Resultaten visar att det var svårt och komplext för ungdomarna att klart och tydligt slå fast vem man kan lita på och vilka risker som egentligen finns och är reella. Således visar det på ett reflexivt förhållningsätt till tillit och risk i förhållande till matbudskap.

7.3 Ungdomars reflexivitet i förhållande till mat och identitet

Mat och identitet var något som var centralt för ungdomarna (delarbete III). De diskuterade vilken mat och mängd av mat de skulle välja för att visa upp den bild av sig själva som de ville att andra skulle se. Detta kan ses i ljuset av det senmoderna samhället där identitetsskapande är en reflexiv process, som handlar om att skapa sin identitet: individer skapar sin egen livsberättelse (Giddens, 1991). En aspekt var att välja rätt typ av mat samt rätt mängd mat beroende på om de var kille eller tjej. Ett korrekt bordsskick var också något som var viktigt då ungdomarna åt tillsammans med andra än närmaste familjen. Ungdomarna gav uttryck för att det fanns sociala normer som var starkt kopplade till mat och ätande, vilka de ville uppfylla inför andra.

Vad gällde genus kopplat till mat, handlade det om att tjejer inte skulle äta stora portioner med mat men även om att vissa livsmedel var förknippade med femininitet respektive maskulinitet, vilket ligger väl i linje med tidigare forskning (Bugge, 2010; Counihan, 1992; Turner et al., 2013). Ungdomarna

poängterar även skillnader i utseende för tjejer (smal) respektive killar (vältränad). Dessa idealiserande bilder av kroppar finns ständigt närvarande och ungdomarna kopplar dem till mat och ätande: vad som bör ätas för att uppnå en kropp överensstämmande med idealen. En smal och vältränad kropp är i vårt samhälle förknippat med lycka och framgång och ansvaret för kropp och hälsa läggs på den enskilda individen. Kroppen betraktas som ett projekt som med arbete och vilja går att förändra och forma (Featherstone, 2010; Giddens, 1991; Lupton, 1996). Kroppen är idag en symbol för identitet och personers värde är förbundet med utseende (Featherstone, 1991; Sandberg, 2004). Den entydiga bild av skönhetsideal som media och modeindustri ger blir särskilt svårt för ungdomar att motstå, då de i den åldern är känsliga för andras åsikter och samtidigt ofta oklara över sina egna (Frisén, 2006). Ungdomar tar del av bilden om ”hur jag bör vara” och använder den i sitt identitetsskapande (Hirdman, 2001). De uppmanas att ständigt arbeta med sin självidentitet och göra kloka val inför framtiden (Johansson, 2006). Den frihet och det ansvar som denna identitetsprocess kräver kan upplevas som stressande för ungdomar (Furlong & Cartmel, 2007; Wiklund et al., 2010). Parallellt med denna frihet känner ungdomar också en press att följa regler och normer som de upplever förväntas av dem (Cebulla, 2009). Ungdomarna i denna studie gav uttryck för att de känner en press att leva upp till de samhälleliga idealen och normer som råder samtidigt som de starkt ifrågasatte dessa. De upplevde dock att det var svårt att gå emot etablerade sociala normer. Frågan är hur stor friheten egentligen är för ungdomar idag att göra val och utveckla sin personliga identitet, då de till stor del tycks styras av sociala normer.

7.4 Metod för att studera reflexivitet och ett verktyg för att främja lärande

I denna avhandling har rollspel med efterföljande fokusgruppsintervju använts som en forskningsmetod för att samla in data och det visade sig fungera väl. Metoden skulle även kunna användas i undervisning som ett pedagogiskt verktyg för att främja lärande. Tidigare studier där rollspel använts i undervisning visar på vinster när det kommer till deltagarnas engagemang, förmåga till reflektion och kritiskt tänkande men också att utveckla sina kunskaper kring ett specifikt ämne (Blanchard & Buchs, 2015; J. Chen & Martin, 2015; Lyle, 2002). Rollspelet bidrog till lust och engagemang hos deltagarna även i denna studie och ett av huvuduppgifterna i skolan är just att fånga barn och

ungas lust att lära. Vidare lyfter även grundskolans läroplan fram att elever ska utveckla generiska kunskaper såsom ett kritiskt tänkande, reflektionsförmåga och förmåga att kunna arbeta tillsammans med andra (Skolverket, 2011). Just dessa förmågor är något som kan nås genom att använda denna typ av rollspel. Hem- och konsumentkunskap (HKK) är ett ämne i skolan där det troligtvis skulle fungera väl att använda rollspelet såsom det använts i denna studie, då HKK är ett ämne som specifikt berör mat och måltider. Reflektion är en av grundpelarna i den svenska hem- och konsumentkunskapsundervisningen. Inom ämnet tränas eleverna till att kunna göra reflekterande val och vara kritiska konsumenter, vilket är aspekter som stimuleras vid denna typ av rollspel. I rollspelet används mat som ett verktyg för att nå diskussion och reflektion. Rollspelet ger eleverna möjlighet att reflektera i handling och över handling. Genom att reflektera i handling kan det vara lättare att förena teoretisk reflektion med praktisk erfarenhet, att sedan kunna reflektera över handling, ger möjlighet att nå djupare reflektion (Schön, 1983).

Vidare får eleverna samarbeta; de diskuterar och löser uppgiften tillsammans och det finns inte några rätt eller fel. Det är förmågan att kunna motivera och resonera kring sina val som blir det viktiga (jfr. Skolverket, 2011). Genom rollspelet granskar eleverna inte valen enbart utifrån sitt eget perspektiv utan även från andras. I och med att andras perspektiv intas kan de tre bärande ämnesperspektiven inom HKK, hälsa, ekonomi och miljö synliggöras och praktiseras i verkliga valsituationer. Ett av de kunskapskrav som finns i kursplanen för hem- och konsumentkunskap är att eleven ska kunna föra underbyggda resonemang kring hälsa, ekonomi och miljö samt kunna motivera livsmedelsval utifrån samma aspekter (Skolverket, 2011). I rollspelets diskussioner och förhandlingar ges möjlighet för eleverna att träna och utveckla dessa förmågor. Genom att inträda i en roll bidrar det till att det inte är personliga åsikter som ifrågasätts och diskuteras, vilket kan underlätta för elever (jfr. Ackroyd, 2007).

I rollspelet blir eleverna delaktiga och aktiva, de får möjlighet att agera, visa och diskutera. En viktig del i detta är att eleverna får möjlighet att uttrycka sig och visa sin kunskap på annat sätt än enbart skriftligt, vilket ger möjlighet till variation och alternativa uttrycksmedel. Lärande är inte någon individuell process som sker inom den enskilda människan utan det sker tillsammans med andra människor och samspelar med den kontext som människorna befinner sig i (Lave & Wenger, 1991; Vygotskij, 1986). Genom rollspelet får eleverna möjlighet att lära av varandra samt befinna sig i en kontext där verkliga livs-

VEM OCH VAD KAN MAN LITA PÅ?

medel finns att tillgå, vilket ger dem andra verktyg än att enbart använda sig av språkliga förmågor och abstraktion, som blir fallet då de talar om mat och måltider; här gör de mat och måltider (jfr. Brante & Brunosson, 2014; Säljö, 2014). Sammantaget talar detta för rollspel som ett användbart pedagogiskt verktyg för att främja lärande i HKK-undervisning.

8. Metodologiska reflektioner

8.1 Rollspel och deltagarbaserad forskning

Vid deltagarbaserad forskning har forskaren en viktig roll tillsammans med deltagarna (Seale et al., 2014), och forskaren bör fundera över vad ungdomarnas deltagande innebär. Den huvudsakliga kritiken mot deltagarbaserad forskning berör frågan kring hur delaktiga och medbestämmande deltagarna egentligen är eller om de mest faller in i de förväntningar som forskaren har och därmed uppfyller forskarens agenda (Gallacher & Gallagher, 2008). En medvetenhet krävs därför kring vad som kan begränsa deltagarnas möjlighet att kunna reflektera, uttrycka sig och agera fritt. Ungdomarna i denna studie var delaktiga så till vida att de själva bestämde vilka aktörer de ville gestalta i rollspelet, samt vilken mat de skulle välja att köpa, tillaga och äta. Ramarna var dock satta av forskaren, såsom att de skulle planera en lunch, handla mat i en butik och så vidare. Pilotstudierna hjälpte till att skapa en design som främjade delaktighet.

Förutom att metoden främjade delaktighet gav den också goda förutsättningar att minska hierarkin mellan forskare och deltagare. Det är viktigt att fundera över det hierarkiska förhållandet som finns inbyggt mellan deltagare och forskare. Detta förhållande finns då deltagarna är vuxna men blir än mer påtagligt vid forskning med barn och unga. Språkbruket som forskaren använder kan bidra till att deltagarna känner sig inkompetenta och maktlösa (Hill, 2006). Vid genomförandet av datainsamlingen till denna avhandling har jag funderat mycket kring just maktbalans och hur den kan minimeras. Ett sätt att försöka minska hierarkin var just att fundera på val av språkbruk. I mötet med ungdomarna försökte jag undvika komplicerade och fackrelaterade termer och istället använda ett språkbruk som låg så nära deras eget som möjligt. Samtalen utformades också så att vi satt tillsammans runt ett bord vilket innebar att vi rent rumsligt befann oss på samma nivå. Det gjordes dock inga försök till att jag som forskare inte skulle ses som vuxen. Det vore inte lämpligt eftersom detta trots allt var en forskningsstudie där forskaren var ansvarig (jfr. Morgan et al., 2002).

Vidare valdes att förlägga studien på universitetet för att komma bort från skolan där det finns en viss maktordning inbyggt i ”rummet” i förhållandet mellan elev - lärare, ungdom - vuxen. Det har visat sig i tidigare studier som genomförts i skola att det kan finnas en inneboende förväntning om att svara ”rätt” (Yaacob & Gardner, 2012). I och med att barn och unga bär med sig denna erfarenhet är det lätt att denna föreställning blir rådande även i en forskningsstudie. Användning av rollspel kan vara ett sätt att komma undan dessa förväntningar om rätt och fel. Genom att låta deltagarna agera och använda sina kroppar istället för att göra uppgifter med papper och penna, eller svara på direkta frågor, kan tankarna om att det finns ett korrekt svar minimeras (jfr. Yaacob & Gardner, 2012). Innan studien startade förklarades tydligt att det inte var ungdomarnas kunskap om mat som var av intresse utan det var deras tankar och erfarenheter som jag ville få reda på mer om. Det fanns således inte något som var rätt och fel utan allas olika utsagor var lika viktiga. Universitet är visserligen också en utbildningsinstitution men inte den där ungdomarna befinner sig dagligen och därmed var förhoppningen att detta skulle kunna minska maktrelationen. Ytterligare ett skäl till att studie förlades på universitet var att det var en mer neutral plats i den bemärkelse att lärare, föräldrar eller andra som kunde vara potentiella aktörer i rollspelet inte fanns fysiskt närvarande.

Ungdomarna i respektive deltagargrupp kände varandra då de kom från samma klass, vilket tidigare visat sig medföra en känsla av trygghet (Hill, 2006). Det finns både för- och nackdelar med att använda redan etablerade grupper i till exempel fokusgruppsintervjuer. En av de största fördelarna är att forskaren får inblick i en av de sociala kontexter där idéer formas (Wibeck, 2010). En av nackdelarna är däremot att det finns en risk att de faller in i sina sociala roller som de har i vardaglig interaktion. Begränsningarna ses dock inte som tillräckliga skäl för att inte använda sig av redan existerande grupper (Wibeck, 2010).

Det har poängterats att rollspel ska spegla en verklig situation så bra som möjligt för att det ska bli enklare för deltagarna att föreställa sig kontexten som det utspelar sig i (Bataller, 2013; Chen & Martin, 2015). Mötet med maten och hanteringen av maten var framförallt det som skilde denna studie från tidigare, där fiktiva affärer, restauranger och livsmedel använts (t.ex. Bataller, 2013; Dalton et al., 2005). Det unika med detta forskarinitierade rollspel var att ungdomarna hanterade verklig mat, genomförde inköp i en livsmedelsaffär samt tillagade en måltid som de sedan åt tillsammans. Budskap om mat och

ätande som ungdomar erfor fanns i deras vardag blev synliga genom deras gestaltning av olika aktörer i rollspelet. Därtill blev det även synligt att det är komplext att välja mat och att konsumenter ställs inför en mängd val. Särskilt tydlig blev detta då ungdomarna befann sig i affären, exempelvis när ungdomarna kom in i affären och tittade på sin inköpslista där det stod att de skulle köpa tomat. I affären var en tomat inte längre bara en tomat. Där fanns en mängd valmöjligheter vad det gällde tomater, såsom olika färger, storlekar, cocktailtomater, plommontomater, ekologiska eller konventionellt odlade, olika ursprungsländer, flerpack eller i lösvikt. De många valmöjligheterna i affären gällde inte bara för tomater utan för de flesta livsmedel. Utöver valmöjligheterna som butikens utbud innebar skulle även ungdomarna förhålla sig till och förhandla kring de olika rollpersonernas budskap samt sina egna preferenser och värderingar.

Rollspelet representerade en vardagsnära miljö i jämförelse med att kombinera ihop en måltid med hjälp av bilder eller attrapper av livsmedel, vilket innebar stimuli för diskussion och reflektion bland ungdomarna. Metoden möjliggjorde således en annan typ av reflektion än vad som varit möjlig endast genom samtal med bilder på mat och fiktiva affärer. Även om maten var verklig och miljön var vardagsnära är rollspel i sig en fiktion. Till exempel var det svårt för ungdomarna att hela tiden hålla sig allvarliga och också att hålla sina roller (jfr. Linell & Thunqvist, 2003; Norlund, 2016). Ytterligare en risk med rollspelet var att gestaltningen av aktörerna blev överdriven. Ungdomarna gav uttryck för att de i vissa fall överdrivit aktören men att det då handlade om att vara påstridig och att hålla väldigt hårt på sitt. Detta kan ha lett till att en alltför endimensionell bild av aktören har beskrivits, dock är det ändå troligtvis något som ungdomarna uppfattade att aktören står för. Det finns även vinster med fiktionen som ett rollspel ger. Fiktionen kan fungera som ett skydd. Det som sker är inte på riktigt. Ungdomarna behövde inte blotta sina egna känslor, personliga åsikter eller berättelser och därmed behövde inte dessa bli ifrågasatta. Ungdomarna hade också möjlighet att gå ur rollen om det skulle bli för påfrestande att till exempel lösa en konflikt (jfr. Ackroyd, 2007). Exempel på att detta skedde var när ungdomarna gick ur sin roll då de egna preferenserna stod i alltför stark konflikt med rollpersonens åsikter. Fiktionen kan också innebära etiska dilemman, som att ungdomarna gestaltade en person i sin närhet och därmed "lämnade ut" den personen. I denna studie var det dock vanligt att deltagarna tillsammans förhandlade fram en bild av till exempel en förälder och därmed blev det inte någons riktiga förälder som gestaltades.

En invändning mot just deltagarbaserade forskningsmetoder handlar om att autenticiteten från data, där barn spelar en roll, ett drama eller producerar teckningar, kan ifrågasättas. Det lyfts fram i dessa diskussioner att det inte är tillräckligt att endast beakta data från denna typ av metoder utan det är av vikt att kombinera dessa med andra metoder (Gallacher & Gallagher, 2008; Pinter & Zandian, 2014). I det här hänseendet var den efterföljande fokusgruppsintervjun viktig, där ungdomarna fick möjlighet att kritiskt granska sin gestaltning, samt att den gav dem möjlighet att reflektera över det som sagts och gjorts i rollspelet, vilket ledde till en djupare reflektion.

Det är dock svårt att utifrån denna avhandling uttala sig om ungdomarnas vardagliga konsumtion av mat, det vill säga om till exempel de risker som de lyfter med mat begränsar ungdomarna i deras matval, att de undviker viss mat eller livsmedel på grund av att de innebär en risk. Det kan diskuteras om riskerna som lyfts av ungdomarna är en avspeglning av det som har rapporterats i media och därmed visar mer på ungdomarnas medvetenhet kring riskbudskap, än på risker som faktiskt begränsar deras vardagliga handlingar kopplade till mat och ätande. Denna avhandling gör därför inte anspråk på att kunna göra uttalanden om ungdomarnas vardagliga konsumtion av mat. En indikation kring deras vardagliga handlingar kan ändå tänkas ha blivit synliggjord eftersom de genomför inköp, tillagning av livsmedel samt äter maten. Det kommer då vid olika tillfällen fram att vissa livsmedel kan innehålla tillsatser eller bakterier/smita som kan vara farligt att få i sig. Ungdomarna valde då att undvika dessa livsmedel när de handlade (se delarbete III, diskussion kring malaria i köttfärs). Vidare gav ungdomarna även ett flertal exempel på hur de agerat i olika matsituationer för att följa de rådande normerna kring exempelvis genus och mat (delarbete III), vilket således tyder på att de faktiskt väljer bort en del livsmedel eller mat på grund av uppfattade risker.

8.2 Studiens trovärdighet

För att diskutera studiens trovärdighet har följande begrepps använts: giltighet, tillförlitlighet och överförbarhet (Graneheim & Lundman, 2004). Giltigheten i studien bedöms som god då deltagarna kom från olika skolor och hade olika erfarenheter från aktörer och budskap. Skolorna valdes också utifrån att de låg i stadsdelar som speglade stadens totala population i relation till utländsk bakgrund, inkomst, förvärvsarbete, boendeform och utbildning. Dock

har denna avhandling ingen ambition att kunna generalisera kring ungdomar i stort.

Vidare har de olika stegen i analysen beskrivits och exempel på koder, kategorier och teman har presenteras, för att öka transparensen och därmed också trovärdigheten (Graneheim & Lundman, 2004). Jag har även gått tillbaka till ljudinspelningar och transkriberingarna vid ett flertal tillfällen för att säkerställa att inget missuppfattats eller utelämnats. Det är jag själv som har genomfört både datainsamlingen och transkriberingen vilket medför att risken för feltolkningar minskar mot när detta delas upp på två eller flera personer. Analysprocessen i alla delarbeten skiftade mellan att jag genomförde identifiering och kategorisering till att dessa på ett systematiskt sätt diskuterades med handledare, vilket stärker tillförlitligheten. Vidare belyses resultatet med hjälp av citat från de olika deltagargrupperna för att stärka trovärdigheten.

Överförbarhet är också något som diskuteras i samband med kvalitativa studier och relaterar till i vilken utsträckning som resultatet kan föras över till en annan inramning eller grupp. Det är läsaren som bedömer om resultatet är överförbart eller inte. För att läsaren ska kunna göra denna bedömning är det viktigt att beskriva kontext, urval, datainsamling och analysprocess (jfr. Graneheim & Lundman, 2004), vilket jag gjort i kapitlet *5. Metod och urval*.

Jag som forskare har tagit med mig min erfarenhet och förförståelse som hem- och konsumentkunskapslärare in i detta avhandlingsprojekt och det kan innebära både för- och nackdelar. En av fördelarna är att jag har erfarenhet av att arbeta med ungdomar och mat, vilket medför att jag känner mig bekväm i situationen. Min lärarbakgrund blev också en utmaning för mig då jag nu skulle vara forskare och inte lärare. Jag fick medvetet arbeta för att inte inta en lärarposition utan istället vara den nyfikna forskaren, vilket var utmanande vid ett flertal tillfällen, bland annat när ungdomarna i vissa grupper hade så livliga diskussioner att de nästan blev osams eller när de slarvade med städning i köket. Jag hade funderat mycket kring detta innan och var väl förberedd på att det skulle bli utmanande och anser att jag till stor del lyckades hålla min roll som forskare. Det är dock helt omöjligt och inte heller önskvärt att förhålla sig helt "blank", det vill säga försöka glömma bort sin förförståelse (Gustavsson, 2013). Jag som forskare ingår i en interaktion med deltagarna där bådadas förförståelse influerar varandra (Schwandt, 2000). Det finns dock en differens mellan att interagera med deltagarna och att ge mina åsikter kring specifika fenomen och frågor, därför undvek jag det sistnämnda. Jag valde således medvetet att inte svara på frågor av karaktären "Är McDonalds mat

dålig? Tycker du det?” för att mina åsikter inte skulle influera deltagarna. Jag svarade istället att jag inte ville svara på den frågan under rollspelets gång men att jag gärna kunde diskutera det med dem efteråt. De frågor som jag svarade på var av mer praktisk art, som till exempel var de kunde hitta redskap och utrustning.

Ytterligare ett ställningstagande som jag gjorde var att inte berätta om min bakgrund som HKK-lärare för eleverna, utan jag presenterade mig bara som doktorand och vad den positionen innebar. Skälet till det var att jag ville undvika svar från ungdomarna som var konstruerade utifrån vad de förväntade sig att en lärare vill höra. Platsen, ett undervisningskök på ett universitet, kan ändå göra att jag blev associerad till någon form av lärarroll eller auktoritet, men som beskrivits ovan gjordes ett flertal val och överväganden för att minska maktobalansen.

9. Konklusion och implikationer

9.1 Rollspel främjar deltagande och reflektion

Avhandlingen visar att rollspel med efterföljande fokusgruppsintervju i en vardagsnära kontext är en metod som främjar deltagande och reflektion. Deltagarna mötte ett stort utbud av riktiga livsmedel och ställdes inför reella val-situationer. Rollspelets kontext bidrog till att andra resurser och verktyg fanns att tillgå än vad som funnits vid ett samtal kring bilder eller attrapper på livs-medel, vilket i sin tur innebar att andra typer av förhandlingar, diskussioner och reflektioner kom till stånd. Datainsamlingsmetoden gav goda förut-sättningar att skildra ungdomars reflexivitet kring mat och ätande genom att den synliggjorde olika budskap ungdomarna möter samt att ungdomarnas egna preferenser och värderingar ställdes mot dessa budskap.

Rollspel kan bidra till att minska maktförhållandet mellan deltagare och forskare, framförallt vid forskning med barn och ungdomar, då ungdomarna får möjlighet att vara med och styra hur rollspelet fortskrider samt inte bara svara på frågor. Inneboende förväntningar hos deltagarna om att det finns ett rätt svar som ska levereras kan då minskas. Detta implicerar att metoden skulle vara användbar även i andra studier som rör vardagliga praktiker med barn och unga. Det skulle därför vara av vikt och intresse att använda meto-den i framtida forskningsstudier.

Ytterligare ett användningsområde för rollspel är som ett pedagogiskt verktyg för att främja lärande. Tidigare studier där rollspel använts som en metod i undervisning har visat på vinster vad gäller deltagarnas engagemang och för-måga till reflektion och kritiskt tänkande men också att utveckla sina kunskaper kring ett specifikt ämne (Blanchard & Buchs, 2015; Chen & Martin, 2015; Lyle, 2002). I denna studie framkom att rollspelet bidrog till lust, engagemang och reflektion och detta är något som ska utvecklas i skolan, vilket tyder på att metoden skulle vara användbar för lärare i deras undervisning. Den skulle med fördel kunna användas som ett pedagogiskt verktyg i undervisning gene-rellt och mer specifik i HKK där frågor och dilemman kring mat och ätande är i fokus. Rollspelet visade sig stimulera delaktighet, reflektion och samarbete

hos deltagarna och detta är något som ligger väl i linje med skolans styrdokument.

Vidare skulle det vara intressant att använda metoden i praktisknära forskning då lärare är involverade. En av definitionerna för praktisknära forskning är att forskningen ska gynna elevernas lärande och skolans metoder och arbetsätt (Rönnerman & Langelotz, 2015), vilket rollspel som pedagogiskt verktyg har möjlighet att göra.

9.2 Mat innebär både sociala och kroppsliga risker

Ungdomarna i denna studie visar på ett reflexivt förhållningssätt till mat och ätande, framförallt vad det gällde: tillit till budskap om mat och ätande, kroppsliga risker kopplade till mat, samt mat som ett uttryck för identitet.

Ungdomarna menade att mat kunde ge upphov till kroppsliga risker. Dessa risker var framför allt bakterier eller tillsatser i mat, risk att äta mat som inte gav energi och styrka. Det är dock svårt att utifrån denna studie veta fullt ut hur mycket dessa risker begränsar ungdomarna i deras vardagliga matkonsumtion.

Mat och ätande innefattade ett flertal aspekter för ungdomarna. Det handlade inte bara om att tillfredsställa fysiska behov såsom hunger eller att ge kroppen näring. Lika viktigt, om inte än viktigare, var matens sociala betydelse. Genom val av mat och ätande kunde de uttrycka den bild av sig själva som de ville att andra skulle se. En risk som ungdomarna upplevde som påtaglig var att inte leva upp till samhällets normer kring hur och vad som ska ätas.

Mat innebar således mer än näring för ungdomarna; mat var även en identitetsmarkör. Det implicerar att det inte är tillräckligt att bara se på näringsmässiga faktorer då det handlar om att främja ett hälsosamt ätande hos unga. En insikt om att matens sociala värde och att mat utgör ett medel i identitetsskapandet är av yttersta relevans för till exempel pedagoger och andra personer involverade i hälsopromotiva insatser för ungdomar. Ungdomarna upplevde samhälleliga normer kring mat och genus som orimliga; samtidigt uttryckte de att det var svårt att gå emot dessa normer. Detta indikerar att utbildning riktad till ungdomar behöver diskutera, problematisera och kritiskt granska dessa normer för att stärka ungdomar i att våga ifrågasätta och gå emot dem. En lämplig arena för denna diskussion är hem- och konsument-

kunskapsundervisningen, där frågor kring konsumtion och identitet tas upp (jfr. Lindblom, 2016).

9.3 Tillit beroende av flera aspekter

Ungdomarna i denna studie mötte ett flertal differentierade budskap om mat och ätande som förmedlades av en mängd olika aktörer, såväl från aktörer som ungdomarna hade en nära relation till, som från mer distanserade aktörer. Ungdomarna värderade bland annat trovärdighet i budskap och tillit till aktörer. Budskapen bör vara grundade i kunskap och/eller omsorg och det ska inte finnas något kommersiellt intresse bakom för att budskapen ska anses trovärdiga, enligt ungdomarna. Utöver det var även den sociala relationen till den som förmedlade budskapet viktigt för tilliten, liksom i vilken situation som budskapen förmedlades. Bland annat lyftes idrottstränaren som en person de idrottsaktiva ungdomarna lyssnade på. Det implicerar att idrottstränare borde få mer utbildning kring kost, prestation och hälsa. I idrottsföreningar i Sverige är det ofta föräldrar som ideellt ställer upp på sin fritid och är tränare för barn- och ungdomslag och därför har de ofta inte någon utbildning inom kost och hälsa.

Resultaten visar att det finns ett flertal aktörer som ungdomarna litar på vad gäller budskap, således kan det vara en god idé att vid hälsopromotiva insatser involvera personer i ungdomarnas närhet som tränare, lärare och föräldrar. Hem- och konsumentkunskapslärare lyftes fram som en aktör som ungdomarna uttryckte att de litade på, både på grund av att hen ansågs ha god kunskap om mat samt att hen hade en relativ nära relation till ungdomarna, vilket tyder på att HKK- läraren är en viktig aktör vid hälsopromotiva insatser.

Inom utbildning ställs ofta frågan vad som krävs för att ungdomar ska bli kompetenta, kritiska och självständiga individer, men det är minst lika viktigt att forskare och pedagoger ställer sig frågan: Vad kan vi lära av ungdomar? Det innebär att en fortsatt utveckling är nödvändig av såväl datainsamlingsmetoder som pedagogiska metoder, som främjar aktivt deltagande och belyser ungdomars perspektiv (jfr. Janhonen, 2016).

Titeln på denna avhandling ställer frågan ”Vem och vad kan man lita på?” Avhandlingen belyser att ungdomarna upplever budskap om mat och ätande som komplext och att det är svårt att veta vem och vad de kan lita på. Det innebär att vi som arbetar med ungdomar, mat och hälsa behöver ge dem verktyg så att de kan bli kritiska konsumenter och lita till sin egen förmåga.

English summary

Introduction

Adolescents live in a late-modern society characterised by an overflow of information about the “right” choices to make in everyday life (Giddens, 1991). With regard to daily food choices, adolescents are exposed to and guided by several messages. There are alarming reports about foods that may be bad for human health; in addition, other messages describe pleasure related to food, foods that can be purchased at a discount to save money and the temptations surrounding “luxury” foods. In addition to these messages, there are expectations concerning ethical choices, for example, making responsible food choices related to environmental sustainability. In summary, an abundance of information regarding food and eating is encountered in everyday life (Järvelä, Mäkelä, & Piironen, 2006).

Food is available in supermarkets and restaurants almost 24 hours a day (Scrinis, 2013), and adolescents eat several meals outside of their homes, for example, school cafeterias, coffee shops and restaurants. Thus, adolescents are exposed daily to both global and local foods and food messages.

Magazines, TV shows and the Internet display images of ideal bodies and promote individual responsibility to create their desired bodies and to adopt a healthy lifestyle (Featherstone, 2010; Sandberg, 2004). This emphasis on body image gives implications for food choices: What kind of food one should choose to promote a beautiful and healthy body. Furthermore, food is closely linked to identity and can be used as an identity marker (Barthes, 1997; Mennell, 1997; Vartanian, Herman, & Polivy, 2007).

Adolescents in contemporary society choose who to become and create their own identity to a greater extent than earlier generations (Furlong & Cartmel, 2007; Giddens, 1991). All these choices generate freedom but also add pressure for adolescents. Along with freedom of choice, the responsibility towards health and identity construction has also increased (Furlong & Cartmel, 2007). Adolescents are on their way to becoming adults who are increasingly independent and responsible for their choices, which include food-related decisions. They are striving to become more independent and are, at the same time, dependent on their parents or other adults in their everyday

lives (Cook, 2005). Therefore, adolescents are an important group in relation to food messages.

The importance of illuminating and listening to children's and adolescents' perspectives and opinions is written in the United Nations Convention on the Rights of the Child (UNICEF, 2009) and has been promoted in child and adolescent research (Gallacher & Gallagher, 2008; Hill, 2006). Adolescents should be considered as competent agents with their own perspective on the social world that is crucial for adults to take part of (Gallacher & Gallagher, 2008; Hill, 2006; James, 2007). This is a central perspective in this thesis.

Aim

The overall aim with this thesis was to develop, analyse and problematize researcher-initiated role-play combined with a subsequent focus group interview resembling food contexts in adolescents' everyday life, and through the adolescents' participation in the role-play identify their approach to and negotiation about messages concerning food and eating. The specific aims for paper I-III were:

- Paper I: Describe and value how research-initiated role-play combined with subsequent focus group interviews function as a method to collect research data. With a more specific research question: How does this data collection method promote and inhibit participation and reflection and illuminate adolescents' negotiations and reasoning?
- Paper II: Role-playing with subsequent focus group interviews were used to explore how adolescents negotiate conflicting food messages they encounter in their daily lives. The aim was to describe adolescents' perceptions about different messages and their sources and to explore the trust they place in them.
- Paper III: The aim of this study was to explore and elucidate adolescents' reasoning about risks related to food and eating.

Theoretical framework

In this thesis, Giddens' theory of the late- modern society was used to discuss and interpret the results, with a focus on the concepts of risk, trust and reflexivity. Contemporary society is characterised by expectations placed upon the individual person to take responsibility and make choices. Everyday life is permeated by an overflow of information about what the "right" choices are (Giddens, 1991). Furthermore, late modernity is characterised by constant changes in knowledge claims. No matter how well-established a knowledge claim may be, it is always subjected to revision in light of new ideas or results, which refers to the reflexivity in late modernity (Giddens, 1991).

In a society with an abundant amount of information and endless choices, evaluation of risks is a central element (Giddens, 1991). When it comes to food, there are, for example, several alarming reports about food that is bad for your health. People need to evaluate these risks in relation to their choices and actions. Actions taken today can have unpredictable consequences in the future. Thus, risk is about future occurrences in relation to current practices (Giddens, 1991).

In a society with an abundant amount of information and endless choices, evaluations of risks are a central element (Giddens, 1991). When it comes to food, there are, for example, several alarming reports in media about food that is bad for your health. People need to evaluate these risks in relation to their choices and actions. Actions taken today can have unpredictable consequences in the future. Thus, risk is about future occurrences in relation to current practices (Giddens, 1991).

Another perspective that is a part of the theoretical framework for this thesis is the socio-cultural perspective, mostly as a guide to design the data collection method but also to discuss the results. The socio-cultural perspective is based on the belief that learning is something that occurs together with other people and not as an individual process (Lave & Wenger, 1991; Säljö, 2014). Furthermore, the context is crucial, as it is important for the actions and learning processes that can take place. Actions and learning processes interact with the context in which they are displayed (Carragher, Carragher, & Schliemann, 1985; Säljö, 2014).

Methodology

This study used an interpretive approach. Interpretive inquiries attempt to explore and understand how individuals feel, perceive and experience the world (Chen, Shek, & Bu, 2011; Denzin & Lincoln, 2003; Willis, Jost, & Nilakanta, 2007). The researchers' interest are in the participants' subjective interpretations of the world, rather than the objective world itself (Chen et al., 2011). In the present study, role-playing with subsequent focus group interviews was chosen as the method for gathering data, as this enabled social interaction amongst the adolescents and gave them the ability to express their understanding about food messages and their sources.

Participants

The participants were chosen through a purposive sample (Polit and Beck, 2012), which means that comprehensive schools in western Sweden were chosen from a population that was as heterogeneous as possible considering neighbourhood characteristics regarding ethnic diversity, socioeconomic status, etc.

A total of 42 adolescents, 14 boys and 28 girls, agreed to participate in the study, including two pilot studies. The adolescents were 15 and 16 years old, except for four girls in the first pilot study that were 17. Data collection was performed separately in seven groups of participants, with four to seven participants in each group.

Data collection

Data were collected through role-playing and subsequent focus group interviews and took place during 2010- 2012. In role-playing, participants take on roles and act based on events they have experienced from their lives (Yaacob & Gardner, 2012). In a research setting, the researcher prompts participants to take part in specific role-playing activities with the intention of capturing participants' perspectives on the area of interest (Gardner, 2016).

In the role-play activity, the adolescents were asked to show messages related to food and eating from their everyday lives. In a subsequent focus group, they discussed the role-play and ways to cope with conflicting messages, preferences and needs regarding food and eating.

Data collection started with the adolescents' discussing where they received information and messages about food and eating. This discussion resulted in the mention of a number of agents, both persons and institutions.

Some of the agents conveying these messages became the characters of the role-play, for example, parents, teachers of home and consumer studies, sports coaches, friends, media, and the school's lunch-service personnel. The role-playing consisted of a sequence of activities in which the adolescents, acting in their different roles, were asked to plan a lunch and purchase the food. They also cooked the food and then ate the meal together. During the role-play, the adolescents were encouraged to negotiate, act and discuss, with little involvement from the researchers to reveal as much as possible about their thoughts and perceptions.

Each data-collecting session with the role-playing and focus group interview lasted three to four hours. All five phases were audiotaped using MP3 players, with one player per participant during the grocery store scenes. The recorded material was transcribed verbatim. The transcripts were analysed using qualitative content analysis (Graneheim & Lundman, 2004).

Result

Paper I

The data collection method used in this study was a research-initiated role-play with a subsequent focus group interview. The participants were active and influenced how the role-play proceeded, which diverted the control from the researcher to the participants and reduced the power hierarchy. The two pilot studies were used to develop the method to promote these aspects.

Furthermore, this method promoted reflection amongst the participants, both because they were acting in roles and because they were confronted with authentic food. The different roles that were portrayed in the role-play had different opinions and values in relation to food, and the adolescents' own values and opinions also differed from the role persons. This resulted in long and intense discussions and reflections amongst the adolescents. The fact that the adolescents were provided with real food in the grocery store promoted reflections. The food was something abstract when they discussed it before going into the store. However, in the store, the food became concrete and; it was obvious that they should actually eat it, which made personal taste preferences visible. In addition, the food supply in the store stimulated the reflection. For example, a tomato was no longer just a tomato; there was a choice of several different tomatoes, such as cocktail, organic, red, yellow, etc.

The role-play with subsequent focus group interview promoted participation and incorporated everyday stimuli in the form of planning a lunch, making purchases in a store and preparing and eating food. The adolescents were able to use other resources than what would have been possible in a conversation about pictures of food or imaginary food. The combination of acting in roles, being able to use and choose real food from a large supply and discussing it together in the focus group illuminated the adolescents' negotiations and conflicts, both between the different agents' messages and the adolescents' own preferences and conceptions of food. This contributed to stimulating reflection, negotiation and discussion amongst the adolescents, as well as producing a rich data material.

Paper II

The results from Paper II show that the adolescents most frequently mentioned home and consumer studies (HCS) teachers, parents, friends, sports coaches and media as sources of food messages. The adolescents portrayed messages of diverse reasons for food choices, preparation and eating. The messages concerned: a) promoting physical well-being; b) providing an experience of palatability and luxury; c) managing resources, e.g. time, and financial resources; d) promoting sustainability with regard to the protection of the natural environment; e) promoting athletic performance and a strong body; and f) promoting weight loss. The results revealed the challenging task for adolescents of assimilating the differentiated and often conflicting messages about food presented to them.

In everyday life, adolescents must cope with and evaluate different messages and decide which to incorporate and which to ignore; they have to decide what and whom to trust. The study revealed different important aspects when the adolescents evaluated trustworthiness. These aspects can be summed up in two themes. First, trust was related to whether and to what extent the messages were based on care for the person or group receiving the message; on knowledge about food, eating and the consequences of consumption; and on commercial interest. Second, trust was dependent on the adolescent's social relationship to the person conveying the message and on the situation in which the message was conveyed. A close relationship with the person conveying food messages enhanced trust.

Paper III

The result from this paper showed how the adolescents reasoned about risk related to food and eating. Risk was a reoccurring theme when they engaged in negotiations and discussed whether to believe and conform to food messages, as well as when they made food-related decisions. Two major categories of risk were identified: 1) bodily risk related to food ingested and 2) risk of not displaying the “right” image when eating. In the first category, bodily risk related to food ingested, the participants discussed the consequences for health, performance and pleasure when consuming or avoiding certain foods. The participants discussed how the consumption of certain foods might affect their bodies and the risk of not attaining health and athletic ability. They were afraid of not consuming the right foods or amounts of food to provide their bodies with the nutrients that promote strong, well-functioning bodies. In addition, they felt that food should not contain any harmful substances or bacteria, viruses and parasites that could compromise bodily functions or cause illness.

The second category, risk of not displaying the “right” image when eating, concerned the risk of not showing the correct image, which meant not behaving according to others’ perceived expectations, whether in specific situations or according to more general norms. The adolescents were eager to display an image of themselves that corresponded to their perceived social expectations. These norms and expectations included correct table manners, knowing how to eat and behave properly in meal situations; in addition, the type and the amount of food to consume were related to gender norms and body ideals often portrayed by the media. This category concerning image seemed to be somewhat more prominent, and the adolescents often returned to it in their discussions.

Thus, for the adolescents in this study, food and eating were connected not only to pleasure but also to uncertainty.

Conclusions

The role-play with subsequent focus group interviews used in this study made it possible to illuminate adolescents’ reflexivity in regard to food and eating. The adolescents were not only reflexive about who and what to trust when it came to food messages, but also about risks in relation to food and eating. In addition, they showed a reflexive approach concerning food and identity.

Thus, there are several messages about food and eating in adolescents' everyday lives that are complicated to manage, as adolescents feel pressure to live up to perceived societal norms and expectations concerning food and eating. This implies that, for example, home and consumer studies teachers and other professionals involved in food and health education amongst adolescents need to equip them with tools to critically review and navigate through all messages and expectations in relation to food and eating.

The method used in this study promoted participation and reflections that are central elements in the Swedish home economics education. This implies that this method can also be used as a tool for learning, not only as a data collection method.

Referenser

- Ackard, D. M., & Neumark-Sztainer, D. (2001). Health care information sources for adolescents: age and gender differences on use, concerns, and needs. *Journal of Adolescent Health, 29*(3), 170-176. doi:10.1016/S1054-139X(01)00253-1
- Ackroyd, J. (2007). Real Play, real feelings and issues of protection: Drama in education beyond the classroom. *Drama Australia Journal, 31*(1), 23-32. doi: 10.1080/14452294.2007.11649506
- Ata, R. N., Ludden, A. B., & Lally, M. M. (2006). The effects of gender and family, friend, and media Influences on eating behaviors and body image during adolescence. *Journal of Youth and Adolescence, 36*(8), 1024-1037. doi: 10.1007/s10964-006-9159-x
- Bard, A. M., Main, D. C. J., Haase, A. M., Whay, H. R., Roe, E. J., & Reyher, K. K. (2017). The future of veterinary communication: partnership or persuasion? A qualitative investigation of veterinary communication in the pursuit of client behaviour change. *PLoS ONE, 12*(3), doi: 10.1371/journal.pone.0171380
- Barthes, R. (1997). Toward a psychosociology of contemporary. In C. Counihan & P. Van Esterik, (Eds.), *Food and Culture. A reader* (pp. 20-28). New York: Routledge.
- Bataller, R. (2013). Role-plays vs. natural data: asking for a drink at a cafeteria in Peninsular Spanish. *Ikala, Revista de Lengüaje y Cultura, 18*(2), 111-126.
- Bearman, M., Palermo, C., Allen, L. M., & Williams, B. (2015). Learning empathy through simulation: a systematic literature review. *Simulation in Healthcare, 10*(5), 308-319. doi: 10.1097/SIH.0000000000000113
- Bearth, A., Cousin, M.-E., & Siegrist, M. (2014). The consumer's perception of artificial food additives: influences on acceptance, risk and benefit perceptions. *Food Quality and Preference, 38*, 14-23. doi: 10.1016/j.foodqual.2014.05.008
- Beck, U. (1992). *Risk society: towards a new modernity*. London: Sage.

- Berg, L. (2004). Trust in food in the age of mad cow disease: a comparative study of consumers' evaluation of food safety in Belgium, Britain and Norway. *Appetite*, 42(1), 21-32. doi: [https://doi.org/10.1016/S0195-6663\(03\)00112-0](https://doi.org/10.1016/S0195-6663(03)00112-0)
- Berger, R. (2015). Now I see it, now I don't: researcher's position and reflexivity in qualitative research. *Qualitative Research*, 15(2), 219-234. doi: 10.1177/1468794112468475
- Berggren, L., Talvia, S., Fossgard, E., Björk Arnfjörð, U., Hörnell, A., Ólafsdóttir, A. S., Olsson, C. (2017). Nordic children's conceptualizations of healthy eating in relation to school lunch. *Health Education*, 117(2), 130-147. doi:10.1108/HE-05-2016-0022
- Bildtgård, T. (2008). Trust in food in modern and late-modern societies. *Social Science Information*, 47(1). doi: 10.1177/0539018407085751
- Blanchard, O., & Buchs, A. (2015). Clarifying sustainable development concepts through role-play. *Simulation & Gaming*, 46(6), 697-712. doi: 10.1177/1046878114564508
- Bohm, I., Lindblom, C., Åbacka, G., & Hörnell, A. (2016). 'Don't give us an assignment where we have to use spinach!': Food choice and discourse in home and consumer studies. *International Journal of Consumer Studies*, 40(1), 57-65. doi:10.1111/ijcs.12213
- Borbely, C. J., Graber, J. A., Nichols, T., Brooks-Gunn, J., & Botvin, G. J. (2005). Sixth graders' conflict resolution in role plays with a peer, parent, and teacher. *Journal of Youth and Adolescence*, 34(4), 279-291. doi: 10.1007/s10964-005-5751-8
- Brante, G., & Brunosson, A. (2014). To double a recipe – interdisciplinary teaching and learning of mathematical content knowledge in a home economics setting. *Education Inquiry*, 5(2), 301-318. doi:10.3402/edui.v5.23925
- Brazier, R. J. (2014). How education can be used to improve sustainability knowledge and thinking among teenagers. *Australian Journal of Environmental Education*, 30(2), 280-283. doi:10.1017/ae.2015.17
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Buerkle, C. W. (2009). Metrosexuality can stuff it: beef consumption as (Heteromasculine) fortification. *Text and Performance Quarterly*, 29(1), 77-93. doi: 10.1080/10462930802514370
- Bugge, A. B. (2010). Young people's school food styles: naughty or nice? *Young*, 18(2), 223-243. doi:10.1177/110330881001800206

- Cebulla, A. (2009). Risk through the years – a statistical portrait of young people's risk perceptions and experiences relative to those of older generations. *Journal of Youth Studies*, 12(1), 39-56. doi: 10.1080/13676260802392932
- Chen, J. C., & Martin, A. R. (2015). Role-play simulations as a transformative methodology in environmental education. *Journal of Transformative Education*, 13(1), 85-102. doi:10.1177/1541344614560196
- Chen, Y.-Y., Shek, D. T. L., & Bu, F.-F. (2011). Applications of interpretive and constructionist research methods in adolescent research: philosophy, principles and examples. *International Journal of Adolescent Medicine and Health*, 23(2), 129-139. doi:10.1515/IJAMH.2011.022
- Christensen, P., & Prout, A. (2002). Working with ethical symmetry in social research with children. *Childhood*, 9(4), 477-497. doi: 10.1177/0907568202009004007
- Contento, I. R., Williams, S. S., Michela, J. L., & Franklin, A. B. (2006). Understanding the food choice process of adolescents in the context of family and friends. *Journal of Adolescent Health*, 38(5), 575-582. doi: 10.1016/j.jadohealth.2005.05.025
- Cook, D. T. (2005). The dichotomous child in and of commercial culture. *Childhood*, 12(2), 155-159. doi:10.1177/0907568205051901
- Coulson, N. S. (2002). Source of food safety information: whom do adolescents trust? *Appetite*, 38(3), 199-200. doi:10.1006/appe.2001.0479
- Counihan, C. (1992). Food rules in the United States: individualism, control, and hierarchy. *Anthropological Quarterly*, 65(2), 55-66.
- Coveney, J. (2008). Food and trust in Australia: building a picture. *Public Health Nutrition*, 11(3), 237-245. doi:10.1017/S1368980007000250
- Crofton, E. C., Markey, A., & Scannell, A. G. M. (2014). Perceptions of healthy snacking among Irish adolescents: a qualitative investigation. *International Journal of Health Promotion and Education*, 52(4), 188-199. doi: 10.1080/14635240.2014.906939
- Croll, J. K., Neumark-Sztainer, D., & Story, M. (2001). Healthy eating: what does it mean to adolescents? *Journal of Nutrition Education*, 33(4), 193-198. doi:10.1016/S1499-4046(06)60031-6
- Cwejman, S. (1990). Kvalitativa metoder i ungdomsforskningen. In J. Fornäs, U. Boëthius & S. Cwejman, (Eds.), *Metodfrågor i ungdomskulturforskningen* (s. 57-70). Stockholm: Symposion Bokförlag & Tryckeri AB

- Dalton, M. A., Bernhardt, A. M., Gibson, J. J., Sargent, J. D., Beach, M. L., Adachi-Mejia, A. M., Heatherton, T. F. (2005). Use of cigarettes and alcohol by preschoolers while role-playing as adults: "Honey, have some smokes". *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 159(9), 854-859. doi: 10.1001/archpedi.159.9.854
- Demeter, G. (2007). Symposium article: role-plays as a data collection method for research on apology speech acts. *Simulation & Gaming*, 38(1), 83-90. doi:10.1177/1046878106297880
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (1998). *Strategies of qualitative inquiry*. London: SAGE.
- Dorey, E., & McCool, J. (2009). The role of the media in influencing children's nutritional perceptions. *Qualitative Health Research*, 19(5), 645-654. doi: 10.1177/1049732309334104
- Douglas, M. (1972). Deciphering a meal. *Daedalus*, 101(1), 61-81.
- Eden, S., Bear, C., & Walker, G. (2008). Mucky carrots and other proxies: Problematising the knowledge-fix for sustainable and ethical consumption. *Geoforum*, 39(2), 1044-1057. doi:10.1016/j.geoforum.2007.11.001
- Edlund, B., Halvarsson, K., Gebre-Medhin, M., & Sjöden, P.O. (1999). Psychological correlates of dieting in Swedish adolescents: a cross-sectional study. *European Eating Disorders Review*, 7(1), 47-61. doi:https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1002/(SICI)1099-0968(199903)7:1<47::AID-ERV247>3.0.CO;2-P
- Ekström, L., & Sandberg, H. (2010). *Reklam funkar inte på mig: unga, marknadsföring och internet*. Köpenhamn: Nordiska ministerrådet.
- Featherstone, M. (1991). *The Body in Consumer Culture*. London: Sage.
- Featherstone, M. (2010). Body, image and affect in consumer culture. *Body & Society*, 16(1), 193-221. doi:10.1177/1357034X09354357
- Fischler, C. (2011). Commensality, society and culture. *Social Science Information*, 50(3-4), 528-548. doi:10.1177/0539018411413963
- Fjellström, C. (2004). Mealtime and meal patterns from a cultural perspective. *Scandinavian Journal of Nutrition* (4), 161-164. doi.org/10.1080/11026480410000986
- Frewer, L. J., Howard, C., Hedderley, D., & Shepherd, R. (1996). What determines trust in information about food-related risks? Underlying psychological constructs. *Risk Analysis*, 16(4), 473-486. doi:10.1111/j.1539-6924.1996.tb01094.x

- Frisén, A. (2006). Kropp, utseende och sexualitet. In A. H. Friséén & P. Hwang, (Eds.), *Ungdomar och identitet*. Stockholm: Natur och kultur.
- Frostling-Henningsson, M. (2012). Consumer strategies for coping with dilemmas in food choices: perspectives on food choices and meals. In P. Lysaght (Ed.), *Time for food, everyday food and changing meal habits in a global perspective: proceedings of the 18th conference of the International commission for ethnological food research* (pp. 331-345.). Åbo Finland Åbo Akademi: University Press.
- Furlong, A., & Cartmel, F. (2007). *Young people and social change new perspectives* (2. ed.) Buckingham: Open University Press.
- Furst, T., Connors, M., Bisogni, C. A., Sobal, J., & Falk, L. W. (1996). Food choice: A conceptual model of the process. *Appetite*, 26(3), 247-266. doi: 10.1006/appe.1996.0019
- Gallacher, L.-A., & Gallagher, M. (2008). Methodological immaturity in childhood research? Thinking through 'participatory methods'. *Childhood*, 15(4), 499-516. doi:10.1177/0907568208091672
- Gardner, S. (2016). Out of the mouths of young learners: an ethical response to occluded classroom practices in researcher-initiated role play. *Language and Education*, 30(2), 175-185. doi:10.1080/09500782.2015.1103261
- Giddens, A. (1991). *Modernity and self-identity: self and society in the late modern age*. Cambridge: Polity press.
- Gordon, S., & Thomas, I. (2016). 'The learning sticks': reflections on a case study of role-playing for sustainability. *Environmental Education Research*, 1-19. doi:10.1080/13504622.2016.1190959
- Graneheim, U. H., Lindgren, B.-M., & Lundman, B. (2017). Methodological challenges in qualitative content analysis: a discussion paper. *Nurse Education Today*, 56, 29-34. doi:10.1016/j.nedt.2017.06.002
- Graneheim, U. H., & Lundman, B. (2004). Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today*, 24(2), 105-112. doi: 10.1016/j.nedt.2003.10.001
- Gray, N. J., Klein, J. D., Noyce, P. R., Sesselberg, T. S., & Cantrill, J. A. (2005). Health information-seeking behaviour in adolescence: the place of the internet. *Social Science & Medicine*, 60(7), 1467-1478. doi: //doi.org/10.1016/j.socscimed.2004.08.010

- Green, J., Draper, A., & Dowler, E. (2003). Short cuts to safety: risk and 'rules of thumb' in accounts of food choice. *Health, Risk & Society*, 5(1), 33-52. doi.org/10.1080/1369857031000065998
- Greene, S., & Hogan, D. (2005). *Researching children's experiences: methods and approaches*. London: SAGE.
- Gustavsson, A. (2013). *Forskarens roll i forskningsprocessen: En etnologs reflektioner och erfarenheter*. Diss Strömstad: Strömstads akademi, 2013. Strömstad
- Hafford-Letchfield, T. (2010). A glimpse of the truth: Evaluating 'debate' and 'role play' as pedagogical tools for learning about sexuality issues on a law and ethics module. *Social Work Education*, 29(3), 244-258. doi: 10.1080/02615470902984655
- Halkier, B. (2001). Risk and food: Environmental concerns and consumer practices. *International Journal of Food Science & Technology*, 36(8), 801-812. doi: https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1046/j.1365-2621.2001.00537.x
- Hansen, J., Holm, L., Frewer, L., Robinson, P., & Sandøe, P. (2003). Beyond the knowledge deficit: recent research into lay and expert attitudes to food risks. *Appetite*, 41(2), 111-121. doi: https://doi.org/10.1016/S0195-6663(03)00079-5
- Hawkes, G., & Rowe, G. (2008). A characterisation of the methodology of qualitative research on the nature of perceived risk: trends and omissions. *Journal of Risk Research*, 11(5), 617-643. doi:10.1080/13669870701875776
- Henderson, J., Ward, P., Coveney, J., & Meyer, S. (2012). Trust in the Australian food supply: innocent until proven guilty. *Health, Risk & Society*, 14(3), 257-272 216p. doi:10.1080/13698575.2012.662948
- Hill, M. (2006). Children's voices on ways of having a voice: children's and young people's perspectives on methods used in research and consultation. *Childhood*, 13(1), 69-89. doi:10.1177/0907568206059972
- Hillén, S. (2013). *Barn som medforskare: en metod med potential för delaktighet*. Diss. Göteborg: Göteborgs universitet, 2013. Göteborg.
- Hirdman, A. (2001). *Tilltalande bilder: genus, sexualitet och publiksyn i Veckorevyn och Fib aktuellt*. Diss. Stockholm: Stockholms Universitet, 2002, Stockholm.
- Holm, L., Ekström, P. M., Gronow, J., Kjærnes, U., Bøker Lund, T., Mäkelä, J., & Niva, M. (2012). The modernisation of Nordic eating: Studying changes and stabilities in eating patterns. *Anthropology of Food*, 5, 73
- Holmberg, C., Chaplin, J., Hillman, T., & Berg, C. (2016). Adolescents' presentation of food in social media: an explorative study. *Appetite*, 99, 121-129. doi: 10.1016/j.appet.2016.01.009

- Holmberg, L., Coveney, J., Henderson, J., & Meyer, S. (2010). What should primary health care practitioners know about factors influencing young people's food choices? *Australasian Medical Journal*, 1(4), 259-266. doi: 10.4066/AMJ.2010
- House, E., & Coveney, J. (2013). 'I mean I expect that it's pretty safe': perceptions of food trust in pregnancy – implications for primary health care practice. *The Australasian Medical Journal*, 6(7), 358-366. doi: 10.4066/AMJ.2013.1748
- Hunt, S., & Frewer, L. J. (2001). Trust in sources of information about genetically modified food risks in the UK. *British Food Journal*, 103(1), 46-62. doi: 10.1108/00070700110383019
- Jackson, P. (Ed.) (2009). *Changing families, changing food*. Basingstoke [England]: Palgrave Macmillan.
- Jackson, P. (2015). *Anxious appetites: food and consumer culture*. London: Bloomsbury Academic.
- James, A. (2007). Giving voice to children's voices: practices and problems, pitfalls and potentials. *American Anthropologist*, 109(2), 261-272. doi: 10.1525/aa.2007.109.2.261
- James, A., Kjørholt, A. T., & Tingstad, V.(Eds.) (2009). *Children, food and identity in everyday life*. Basingstoke [England]: Palgrave Macmillan.
- Janhonen, K. (2016). *Adolescents' participation and agency in food education*. Diss. Helsinki: University of Helsinki, 2016, Helsinki.
- Johansson, T. (2002). *Bilder av självet: vardagslivets förändring i det senmoderna samhället*. Stockholm: Natur och kultur.
- Johansson, T. (2006). *The transformation of sexuality: gender and identity in contemporary youth culture*. Aldershot, Hants, England: Ashgate.
- Johansson, T. (2007). *Expertbysteri: kompetenta barn, curlingföräldrar och supernannies*. Stockholm: Atlas.
- Johnston, J., & Goodman, M. K. (2015). Spectacular foodscapes. *Food, Culture & Society*, 18(2), 205-222. doi:10.2752/175174415X14180391604369
- Johnston, J., & Szabo, M. (2011). Reflexivity and the whole foods market consumer: the lived experience of shopping for change. *Agriculture and Human Values*, 28(3), 303-319. doi:10.1007/s10460-010-9283-9
- Järvelä, K., Mäkelä, J., & Piironen, S. (2006). Consumers' everyday food choice strategies in Finland. *International Journal of Consumer Studies*, 30(4), 309-317. doi:10.1111/j.1470-6431.2006.00516.x

- Keeffe, M., & Andrews, D. (2015). Towards an adolescent friendly methodology: accessing the authentic through collective reflection. *International Journal of Research & Method in Education*, 38(4), 357-370. doi: 10.1080/1743727X.2014.931367
- Kjærnes, U. (2006). Trust and distrust: cognitive decisions or social relations? *Journal of Risk Research*, 9(8), 911-932. doi:10.1080/13669870601065577
- Kjærnes, U. (2013). Risk and trust in the food supply. In A. Murcott, W. Belasco & P. Jackson, (Eds.), *The handbook of food research*. (pp. 410-424). New York: Bloomsbury Academic.
- Krippendorff, K. (2013). *Content analysis: an introduction to its methodology*. Thousand Oaks, Calif: SAGE.
- Lange, M. (2017). *Food safety learning in Home and Consumer studies: teachers and students perspectives*. Diss. Uppsala: Uppsala universitet, 2017, Uppsala.
- Larsen, J. N., & Martey, R. M. (2011). Adolescents seeking nutrition information: Motivations, sources and the role of the internet. *International Journal of Information and Communication Technology Education*, 7(3), 74-85. doi:10.4018/jicte.2011070107
- Lave, J. (1988). *Cognition in practice: mind, mathematics and culture in everyday life*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lave, J., & Wenger, E. (1991). *Situated learning: legitimate peripheral participation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lehtomäki, E., Janhonen-Abreuquah, H., Tuomi, M. T., Okkolin, M.-A., Posti-Ahokas, H., & Palojoki, P. (2014). Research to engage voices on the ground in educational development. *International Journal of Educational Development*, 35, 37-43. doi://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2013.01.003
- Lindblom, C. (2016). *Skolämnet Hem- och konsumentkunskap på 2000-talet: förutsättningar för elevers möjlighet till måluppfyllelse*. Diss. Umeå: Umeå universitet, 2016. Umeå
- Linell, P., & Thunqvist, D. P. (2003). Moving in and out of framings: activity contexts in talks with young unemployed people within a training project. *Journal of Pragmatics*, 35(3), 409-434. doi://dx.doi.org/10.1016/S0378-2166(02)00143-1
- Lupton, D. (1996). *Food, the body and the self*. London: Sage.
- Lyle, S. (2002). Talking to learn: the voices of children, aged 9–11, engaged in role-play. *Language and Education*, 16(4), 303-317. doi: 10.1080/09500780208666833

- McPhail, D., Chapman, G. E., & Beagan, B. L. (2011). "Too much of that stuff can't be good" Canadian teens, morality, and fast food consumption. *Social Science & Medicine*, 73(2), 301-307. doi: //dx.doi.org/10.1016/j.socscimed.2011.05.022
- Mennell, S. (1997). On the civilising of appetite. In C. Counihan & P. Van Esterik, (Eds.), *Food and Culture: A Reader* (pp. 315–327). New York: Routledge.
- Mercer Kollar, L. M., Davis, T. L., Monahan, J. L., Samp, J. A., Coles, V. B., Bradley, E. L. P., DiClemente, R. J. (2016). Do as I say. *Health Education & Behavior*, 43(6), 691-698. doi:10.1177/1090198116630528
- Meyer, S., Coveney, J., Henderson, J., Ward, P. R., & Taylor, A. W. (2012). Reconnecting Australian consumers and producers: identifying problems of distrust. *Food Policy*, 37(6), 634-640. doi:10.1016/j.foodpol.2012.07.005
- Molander, S. (2011). *Mat, kärlek och metapraktik: en studie i vardagsmiddagskonsumtion bland ensamstående mödrar*. Diss. Stockholm: Stockholms universitet, 2011, Stockholm.
- Monahan, W. G. (2002). Acting out nazi Germany: A role-play simulation for the history classroom. *Teaching History: A Journal of Methods*, 27(2), 74-85.
- Morgan, D. L., & Krueger, R. (1993). When to use focus groups and why. In D. L. Morgan (Ed.), *Successful focus groups: advancing the state of the art*. (pp. 3-19). Newbury Park: Sage.
- Morgan, M., Gibbs, S., Maxwell, K., & Britten, N. (2002). Hearing children's voices: Methodological issues in conducting focus groups with children aged 7-11 years. *Qualitative Research*, 2(1), 5-20. doi: 10.1177/1468794102002001636
- Murcott, A. (1986). *The sociology of food and eating: essays on the sociological significance of food*. Aldershot: Gower.
- Nagler, R. H. (2014). Adverse outcomes associated with media exposure to contradictory nutrition messages. *Journal of Health Communication*, 19(1), 24-40. doi:10.1080/10810730.2013.798384
- Neely, E., Walton, M., & Stephens, C. (2014). Young people's food practices and social relationships. A thematic synthesis. *Appetite*, 82. 50-60. doi: //doi.org/10.1016/j.appet.2014.07.005
- Nilsson, B., & Waldemarson, A. (2011). *Rollspel i teori och praktik*. Johanneshov: TPB.
- Norlund, A. (2016). Inte på allvar – när debatter iscensätts i klassrummet. *Utbildning och Demokrati*, 25(2), 25-48.

- O'Doherty Jensen, K., & Holm, L. (1999). Preferences, quantities and concerns: socio-cultural perspectives on the gendered consumption of foods. *European Journal of Clinical Nutrition*, 53(5), 351-359. doi: 10.1038/sj.ejcn.1600767
- Olofsson, A., Öhman, S., & Rashid, S. (2006). Attitudes to gene technology: the significance of trust in institutions. *European Societies*, 8(4), 601-624. doi: 10.1080/14616690601002707
- Parinder, A. (2012). *Ungdomars matval: erfarenheter, visioner och miljöargument i eget hushåll*. Diss. Göteborg: Göteborg universitet, 2012, Göteborg.
- Paschall, M., & Wüstenhagen, R. (2012). More than a game: learning about climate change through role-play. *Journal of Management Education*, 36(4), 510-543. doi:10.1177/1052562911411156
- Peters, R. G., Covello, V. T., & McCallum, D. B. (1997). The determinants of trust and credibility in environmental risk communication: an empirical study. *Risk Analysis*, 17(1), 43-54. doi:10.1111/j.1539-6924.1997.tb00842.x
- Pinter, A., & Zandian, S. (2014). 'I don't ever want to leave this room': benefits of researching 'with' children. *ELT Journal*, 68(1), 64-74. doi: 10.1093/elt/cct057
- Polit, D. F., & Beck, C. T. (2012). *Nursing research: generating and assessing evidence for nursing practice*. (9.ed.) Philadelphia: Wolters Kluwer Health/Lippincott Williams & Wilkins.
- Posti-Ahokas, H. (2013). Empathy-based stories capturing the voice of female secondary school students in Tanzania. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 26(10), 1277-1292. doi:10.1080/09518398.2012.731533
- Rangel, C., Dukeshire, S., & MacDonald, L. (2012). Diet and anxiety. An exploration into the Orthorexic Society. *Appetite*, 58(1), 124-132. doi: 10.1016/j.appet.2011.08.024
- Ronteltap, A., Sijtsema, S. J., Dagevos, H., & de Winter, M. A. (2012). Construal levels of healthy eating. Exploring consumers' interpretation of health in the food context. *Appetite*, 59(2), 333-340. doi: 10.1016/j.appet.2012.05.023
- Rosati, S., & Saba, A. (2004). The perception of risks associated with food-related hazards and the perceived reliability of sources of information. *International Journal of Food Science & Technology*, 39(5), 491-500. doi: 10.1111/j.1365-2621.2004.00808.x

- Rothgerber, H. (2013). Real men don't eat (vegetable) quiche: masculinity and the justification of meat consumption. *Psychology of Men & Masculinity*, 14(4), 363-375. doi://dx.doi.org/10.1037/a0030379
- Rönnerman, K., & Langelotz, L. (2015). *Lärares frågeställningar genererade ur utbildningspraktiker*. Stockholm: Vetenskapsrådet
- Sandberg, H. (2004). *Medier & fetma: en analys av vikt*. Diss. Lund: Lunds Universitet, 2004. Lund.
- Schwandt, T. (2000). Three epistemological stances for qualitative inquiry: interpretivism, hermeneutics and social constructionism. In N. K. L. Denzin & S. Yvonna (Eds.), *Handbook of qualitative research* (2. ed.). Thousand Oaks, Calif: Sage.
- Scrinis, G. (2013). *Nutritionism: the science and politics of dietary advice*. New York: Columbia University Press.
- Seale, J., Nind, M., & Parsons, S. (2014). Inclusive research in education: contributions to method and debate. *International Journal of Research & Method in Education*, 37(4), 347-356. doi:10.1080/1743727X.2014.935272
- Sernhede, O. (1996). *Ungdomskulturen och de andra: sex essäer om ungdom, identitet och modernitet*. Göteborg: Daidalos.
- Siew, N. M., & Abdullah, S. (2012). Learning for the environment: a teaching experience with semi-scripted role play. *Learning*, 39, 130-144.
- Skolverket. (2011). LGR 11 *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*. Stockholm: Fritzes
- Sobal, J., & Bisogni, C. A. (2009). Constructing food choice decisions. *Annals of Behavioral Medicine* 38 (1), 37-46. doi:10.1007/s12160-009-9124-5
- Stead, M., McDermott, L., MacKintosh, A. M., & Adamson, A. (2011). Why healthy eating is bad for young people's health: identity, belonging and food. *Social Science & Medicine*, 72(7), 1131-1139. doi://dx.doi.org/10.1016/j.socscimed.2010.12.029
- Story, M., Neumark-Sztainer, D., & French, S. (2002). Individual and environmental influences on adolescent eating behaviors. *Journal of the American Dietetic Association*, 102(3), S40-S51. doi:10.1016/s0002-8223(02)90421-9
- Säljö, R. (2014). *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.
- Thompson, K., Blunden, S., Brindal, E., & Hendrie, G. (2011). When food is neither good nor bad: Children's evaluations of transformed and combined food products. *Journal of Child Health Care*, 15(4), 261-271. doi: 10.1177/1367493511414449

- Tiedje, K., Wieland, M. L., Meiers, S. J., Mohamed, A. A., Formea, C. M., Ridgeway, J. L., Sia, I. G. (2014). A focus group study of healthy eating knowledge, practices, and barriers among adult and adolescent immigrants and refugees in the United States. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 11(1). 886. doi:10.1186/1479-5868-11-63
- Tonkin, E., Wilson, A. M., Coveney, J., Webb, T., & Meyer, S. B. (2015). Trust in and through labelling – a systematic review and critique. *British Food Journal*, 117(1), 318-338. doi:10.1108/BFJ-07-2014-0244
- Tufte, B. (2007). Tweens as Consumers: with focus on girls' and boys' Internet use. In K.M. Ekström & B. Tufte, (Eds.), *Children, media and consumption: on the front edge*. Göteborg: The International Clearinghouse on Children, Youth and Media, Nordicom, Göteborg Univiversitet.
- Turner, K., Ferguson, S., Craig, J., Jeffries, A., & Beaton, S. (2013). Gendered identity negotiations through food consumption. *Young Consumers*, 14(3), 280-288. doi:10.1108/YC-02-2013-00342
- UNICEF, S. (2009). *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*. Stockholm UNICEF Sverige.
- Wansink, B., & Sobal, J. (2007). Mindless eating: the 200 daily food decisions we overlook. *Environment and Behavior*, 39(1), 106-123. doi: 10.1177/0013916506295573
- Ward, P. R., Henderson, J., Coveney, J., & Meyer, S. (2012). How do South Australian consumers negotiate and respond to information in the media about food and nutrition? The importance of risk, trust and uncertainty. *Journal of Sociology*, 48(1), 23-41. doi:10.1177/1440783311407947
- Vartanian, L. R., Herman, C. P., & Polivy, J. (2007). Consumption stereotypes and impression management: How you are what you eat. *Appetite*, 48(3), 265-277. doi: <https://doi.org/10.1016/j.appet.2006.10.008>
- Wartella, E., Rideout, V., Zupancic, H., Beaudoin-Ryan, L., & Lauricella, A. (2015). *Teens, Health, and Technology. A National Survey*. Hämtad från <https://www.cogitatiopress.com/mediaandcommunication/article/view/515>
- Wibeck, V. (2010). *Fokusgrupper: om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.
- Wiklund, M., Bengs, C., Malmgren-Olsson, E.-B., & Öhman, A. (2010). Young women facing multiple and intersecting stressors of modernity, gender orders and youth. *Social Science & Medicine*, 71(9), 1567-1575. doi: [//dx.doi.org/10.1016/j.socscimed.2010.08.004](https://dx.doi.org/10.1016/j.socscimed.2010.08.004)

- Wilcock, A., Pun, M., Khanona, J., & Aung, M. (2004). Consumer attitudes, knowledge and behaviour: a review of food safety issues. *Trends in Food Science & Technology*, 15(2), 56-66. doi://doi.org/10.1016/j.tifs.2003.08.004
- Willis, J., Jost, M., & Nilakanta, R. (2007). *Foundations of qualitative research: interpretive and critical approaches*. Thousand Oaks, Calif: SAGE.
- Wills, W. J., Appleton, J. V., Magnusson, J., & Brooks, F. (2008). Exploring the limitations of an adult-led agenda for understanding the health behaviors of young people. *Health & Social Care in the Community*, 16(3), 244-252. doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1111/j.1365-2524.2008.00764.x
- Wilson, A., Coveney, J., Henderson, J., Meyer, S., Calnan, M., Caraher, M., Ward, P. (2013). Trust makers, breakers and brokers: building trust in the Australian food system. *BMC Public Health*, 13(1), 229. doi:10.1186/1471-2458-13-229
- Vygotskij, L. S. (1986). *Thought and language* ([rev. ed.]). Cambridge, Mass.: MIT Press.
- Yaacob, A., & Gardner, S. (2012). Young learner perspectives through researcher-initiated role play. In S. Gardner & M. Martin Jones, (Eds.), *Multilingualism, discourse, and ethnography* (pp. 241-255). New York: Routledge.
- Ziehe, T., Fornäs, J., & Retzlaff, J. (1993). *Kulturanalyser: ungdom, utbildning, modernitet: essäer*. Stockholm: Symposion.
- Änggård, E. (2015). Gåturet som forskningsmetod med barn. *Educare - Vetenskapliga skrifter*(1), 93-116.
- Östberg, J. (2003). *What's eating the eater? Perspectives on the everyday anxiety of food consumption in late modernity*. Diss. Lund: Lunds Universitet, 2003. Lund.

Frågeguide för fokusgruppsintervju (fas 5)

Frågor om genomförandet.

Vad tyckte ni om att spela en roll? Fördelar, nackdelar

Vad upplevde ni som svårt respektive enklare?

Var det svårt att komma på en person, aktör att gestalta?

Vad tänkte ni om att bli videofilmade, inspelade på mp3?

Hur upplevde ni första delen att komma på aktörer?

Hur upplevde ni att det var att planera en lunch?

Hur upplevde ni att det var att handla mat i affären?

Hur upplevde ni att det var att tillaga maten?

Frågor om innehållet (budskapen, aktörer egen person)

Hur upplevde ni att det var att komma på budskap?

Finns det andra aktörer i er omgivning som förmedlar budskap om mat som inte kommit fram i rollspelet?

Lyssnar ni mer på något budskap än något annat, beskriv vilket/vilka och varför?

Lyssnar ni mer på någon aktör än någon annan, beskriv vilken/vilka och varför?

Är det något/några budskap som ni valt att följa, beskriv vilka och varför?

Det kommer budskap från olika håll, finns det några som säger emot varandra? Beskriv i så fall på vilket sätt?

Om budskapen är motsägelsefulla hur hanterar ni det i vardagen?

I

Forskarinitierat rollspel med efterföljande fokusgruppintervju: en metod för att främja delaktighet och reflektion

Jenny Rendahl, Signild Risenfors, Marianne Pipping Ekström, Peter Korp, Christina Berg

Role-play is a useful pedagogic tool because it involves active participation and facilitates various ways of expression. However, role-play has received less attention as a research method. We have used researcher-initiated role-play with subsequent focus group interview in a study of adolescents' conceptions about food messages. In this paper we will use our experiences from this empirical study to describe and evaluate the use of researcher-initiated role-play with subsequent focus group interview as a method for data collection. In our empirical study the participants chose and played role characters representing agents they think convey food messages to them in their everyday life. They planned, bought, cooked and ate the food, and after that they participated in a focus group interview. Our experience is that this method enables participants to be active throughout the research process. They influence how the role-play proceeds, which diverts the control from the researcher to the participants and reduces the power hierarchy. Furthermore, this method promotes reflection among the participants. Both because they are acting in roles and because they are confronted with interaction with authentic food. In our study this contributed to a rich data material. Therefore, we consider this method to be a promising research method for studies concerning everyday practices.

Keywords: adolescents, focus group interview, participation, reflection, role-play

Jenny Rendahl, PhD student, University of Gothenburg, jenny.rendahl@gu.se; Signild Risenfors, Senior Lecturer, University West, signild.risenfors@hv.se; Peter Korp, Associate professor, University of Gothenburg, peter.korp@ped.gu.se; Marianne Pipping Ekström, Associate professor, University of Gothenburg, marianne.p-e@telia.com; Christina Berg, Associate professor, University of Gothenburg, christina.berg@ped.gu.se

Inledning

Alla som arbetar med barn och ungdomar ställs inför utmaningar kring hur man kan öka barns och ungas delaktighet. I FNs barnkonvention görs det tydligt att barns åsikter är viktiga (UNICEF, 2009). Intresset för de vuxnas uppfattning om "vad som är bäst för barnen" har fått träda tillbaka och ge plats för barn och unga att själva vara med och påverka beslut som rör dem både på individ- och gruppnivå. Under de senaste årtiondena har även forskning i allt högre grad tagit fasta på barns och ungas delaktighet, vilket innebär att fokus har riktats mot deras egna åsikter, tankar och erfarenheter kring frågor som berör dem (jmf. Gallacher & Gallagher, 2008; Hill, 2006; Morgan, Gibbs, Maxwell, & Britten, 2002). Denna forskningstradition refereras ofta till som "participatory research" eller "participatory approach" (Pinter & Zandian, 2015). På svenska kan det till exempel benämnas som deltagarbaserad forskning (Hillén, 2013), vilket är det begrepp som vi kommer att använda i denna artikel. Det deltagarbaserade forskningsfältet innehåller flera former av forskning som är knutna till olika teoretiska perspektiv och till variation av metoder. Det handlar således om att förflytta fokus från forskning *på* och *om* barn och ungdomar till forskning *för* och *med* barn och ungdomar, där de ses som kompetenta aktörer med egna perspektiv på den sociala världen som är viktig för vuxna att ta del av (Gallacher & Gallagher, 2008; James, 2007) samt att reflektera över maktförhållanden och forskarens roll genom forskningsprocessen (Berger, 2015). Det är emellertid svårt att hitta studier om hur barn och unga själva upplever olika forskningsmetoder. Ofta frågas inte specifikt kring hur metoden upplevs mer än i pilotstudier, och dessa resulterar sällan i någon forskningsrapport.

Vid forskningsstudier med barn och unga finns det extra stora metodologiska utmaningar då det är viktigt att deltagarna i studien känner att de blir lyssnade på och för forskaren att fånga upp det som deltagarna verkligen vill uttrycka. En sådan utmaning handlar om att hierarkin mellan forskare och deltagare kan bli extra påtaglig i studier med barn och unga och riskera att hämma deltagarnas sätt att berätta om ett fenomen. Denna maktobalans kan utjämnas genom att låta deltagarna vara fler än forskaren till exempel vid fokusgruppsintervjuer (Morgan & Krueger, 1993; Wibeck, 2010). I en studie kring hur barn och unga själva upplever forskningsmetoder uttryckte de flesta att de föredrog att ingå i en grupp. Om de dessutom kände de andra gruppmedlemmarna upplevde de sig tryggare och hade lättare att uttrycka sig fritt (Hill, 2006). Ett annat sätt att jämna ut maktobalanser är att ge deltagarna möjlighet att uttrycka sig på andra sätt än enbart verbalt. Genom att ge

barn möjligheter att uttrycka sig med kroppen och interagera med andra ger det dem större möjligheter att visa hur de förstår ett fenomen (Gardner, 2016; Änggård, 2015). Möjligheten att uttrycka sig kan också ökas genom att deltagarna får ett stimulimaterial, till exempel film eller bilder att diskutera utifrån, och inte behöva låta den egna personen stå i fokus (Cweyman, 1990). Rollspel är ett annat sätt att synliggöra problem och tankar som kan vara svåra för barn och ungdomar att uttrycka i mer formella sammanhang som i en individuell intervju (Morgan et al., 2002). Som datainsamlingsmetod har rollspel inte använts i så stor utsträckning men inom undervisning har det med framgång använts som metod för lärande.

I ett forskningsprojekt med målet att studera ungdomars föreställningar om matbudskap i vardagen valde vi därför att använda rollspel som datainsamlingsmetod. Vi var intresserade av hur ungdomar förhandlar budskap kring mat och ätande samt hur de resonerar om och värderar dessa budskap och de aktörer som förmedlar dem. Syftet med denna artikel är att beskriva och värdera hur den metod vi utvecklat, i form av forskarinitierat rollspel med vardagsnära matsituationer och efterföljande fokusgruppsintervju, fungerar för att samla in forskningsdata. Forskningsfrågan för denna metodartikel är: Hur stimulerar och begränsar forskarinitierat rollspel med efterföljande fokusgruppintervju delaktighet och reflektion samt synliggör ungdomars förhandlingar och resonemang?

Bakgrund

Studien tar avstamp ett sociokulturellt perspektiv där utgångspunkten är att kunskap växer fram som ett resultat av interaktion och samarbete mellan människor i specifika sociala situationer (Amhag, 2010). Vidare tar det sociokulturella perspektivet utgångspunkt i att kontext och sammanhang har en avgörande betydelse för vilka handlingar som utförs och vilka läroprocesser som är möjliga. Det är inte så att läroprocesser är isolerade enheter utan de samspelar med den kontext där de aktiveras och med de resurser som denna kontext tillhandahåller (Carragher, Carragher, & Schliemann, 1985; Säljö, 2014). Som exempel kan nämnas en studie som visar att när deltagarna fick hantera riktiga pengar och hade möjlighet att jämföra olika förpackningar, då de utförde räkneuppgifter i ett snabbköp, blev resultatet betydligt bättre än då samma räkneuppgifter utfördes med papper och penna (Lave, 1988). Av betydelse är alltså vilka verktyg och resurser som människor har tillgång till och använder för att förstå sin omvärld och agera i den. Dessa verktyg eller

resurser är både språkliga och intellektuella men även fysiska (Säljö, 2014). Det sociokulturella perspektivet har använts som utgångspunkt för vår metod, forskarinitierat rollspel med efterföljande fokusgruppsintervju, genom att deltagarna får möjlighet att hantera autentiska livsmedel och delta i vardagsnära matsituationer. Genom detta får de andra verktyg och resurser till sitt förfogande för att diskutera sina val, än om studien endast skulle ske i form av ett samtal om mat. Ett samtal blir en abstrakt situation där deltagaren måste sätta sig in i en uppgift som enbart formuleras språkligt (jfm. Säljö, 2014). I vår metod genomför deltagarna olika vardagsnära handlingar som de sedan också diskuterar tillsammans. Det ger dem möjlighet att reflektera *i* handling och *över* handling vilket Schön (1983) benämner som reflection *in* action och reflection *on* action. Han menar att genom att reflektera *i* handling kan det vara lättare att förena teoretisk reflektion med praktisk erfarenhet. Att sedan kunna reflektera *över* handling ger möjlighet att nå djupare reflektion (Schön, 1983).

Rollspel är en form av ”aktivt lärande” där deltagarna lär sig genom att *göra* för att sedan reflektera över det som gjorts (Paschall & Wüstenhagen, 2012). Inom pedagogik har rollspel använts med framgång som en metod för lärande. Denna typ av inläringssituation har visat sig ha en fördelaktig påverkan på studenter jämfört med till exempel föreläsningar undervisningsmetoder (Monahan, 2002). Rollspel har använts såväl med barn och ungdomar som vuxna och inom olika ämnesområden. Det har bland annat genomförts inom hälso- och sjukvårdsutbildningar för att öva på den kommande yrkesrollen, men även inom andra typer av utbildning för att debattera olika ämnen såsom hållbar utveckling och etiska frågor (t. ex. Brazier, 2014; Hafford-Letchfield, 2010). Då rollspel använts med barn i undervisning fann man att det bidrog till att barnen kunde hantera kontroverser mellan olika ståndpunkter, ta ett annat perspektiv än sitt eget, utveckla kritiskt tänkande samt utveckla användandet av språket (Lyle, 2002). Rollspel har också visat sig vara en effektiv metod för att utvidga sina kunskaper kring ett specifikt ämne eller begrepp (Blanchard & Buchs, 2015; Lyle, 2002) och främja meningsfullt och varaktigt lärande samt reflektion hos deltagarna. Att inta en annan persons perspektiv och interagera med andra blir som bränsle för reflektion (Chen & Martin, 2015; Lyle, 2002). Rollspel är således en metod som fungerar väl i undervisningssammanhang men är mindre utforskad som metod för datainsamling inom forskning.

Rollspel har i forskning exempelvis använts där en skådespelare eller forskare interagerar med deltagarna för att studera hur de kommunicerar

eller klarar en uppgift (Bard et al., 2017; Mercer Kollar et al., 2016) eller studier som utvärderar rollspel som undervisningsmetod (t. ex. Bearman, Palermo, Allen, & Williams, 2015; Gordon & Thomas, 2016; Paschall & Wüstenhagen, 2012). Rollspel i forskningsstudier med barn och unga har använts i så vitt skilda områden som ungdomars konfliktlösning (Borbely, Graber, Nichols, Brooks-Gunn, & Botvin, 2005) behärskande av ett främmande språk (Demeter, 2007), förskolebarns uppfattningar kring tobak och alkohol (Dalton et al., 2005), barns läsinlärning (Gardner, 2016) samt kring barns erfarenhet av att leva med astma (Morgan, Gibbs, Maxwell, & Britten, 2002). Däremot har rollspel använts i begränsad omfattning på det sätt som Yaacob och Gardner (2012) definierar och beskriver som forskarinitierat rollspel. Forskarinitierat rollspel beskrivs som en metod där forskarna bjuder in deltagarna till rollspel för att de i interaktion med andra ska kunna ge sina perspektiv kring en specifik praktik (Gardner, 2016; Yaacob & Gardner, 2012). I dessa tidigare studier har framkommit att rollspel underlättat för barn att förmedla erfarenheter och uppfattningar genom att flytta fokus från den egna personen (Morgan et al., 2002) och bidra till engagemang och lust hos deltagarna (Dalton et al., 2005; Gardner, 2016). En av metodens fördelar är att den ger deltagarna möjlighet att själva ta kontroll över interaktionen och bestämma villkoren för hur rollspelet framskrider utan att någon vuxen lägger sig i. Det bidrar till att minska maktrelationen mellan deltagare och forskare, även om forskaren fortfarande är en observerande auktoritet i rummet som sätter ramarna (Gardner, 2016).

Metod

Vi vill i detta stycke beskriva hur vi utvecklat och använt forskarinitierat rollspel med efterföljande fokusgruppsintervju i forskningsprojektet kring hur ungdomar värderar och resonerar om budskap kring mat och ätande. Genom ett rollspel ber vi ungdomarna att tillsammans i grupp skildra matbudskap i deras vardag. Det som skiljer vår studie från tidigare forskningsstudier (Dalton et al., 2005; Yaacob & Gardner, 2012) som har använt forskarinitierat rollspel är att vi valt att lägga till en direkt efterföljande fokusgruppsintervju och lagt fokus på att tillhandahålla så vardagsnära stimuli som möjligt. I en studie kring konsumtion som liknar vår använder de sig av attrapper för livsmedel och en fiktiv affär (Dalton et al., 2005). Vi ville istället låta deltagarna handla mat i en verklig affär, tillaga maten i ett kök och

äta maten samt även ge dem möjlighet att reflektera och diskutera direkt efter rollspelet.

För att utveckla vår metod, forskarinitierat rollspel med efterföljande fokusgruppsintervju, genomfördes två pilotstudier. Eftersom den första pilotstudien medförde relativt stora förändringar i designen genomfördes ytterligare en. De justeringar som pilotstudierna ledde till framgår i beskrivningen av metodens olika faser nedan.

Deltagare

Deltagarna valdes genom ändamålsenligt urval (Polit & Beck, 2012), vilket i denna studie innebar att skolor valdes från en så heterogen population som möjligt med avseende på etnicitet och socioekonomi. Dessa två parametrar spelade roll vid val av skola men har inte sedan varit styrande för vilka individer som deltog i studien. Nio skolor i västra Sverige kontaktades genom rektor eller hem- och konsumentkunskapslärare och sex valde att delta. Elever i en nionde klass på varje skola tillfrågades om de ville vara med i en forskningsstudie som gick ut på att de genom rollspel skulle få planera, handla, tillaga och äta en lunchmåltid. De informerades även om forsknings-etiska riktlinjer, till exempel avidentifiering av namn, och om syftet med studien. De elever som var intresserade av att delta anmälde sitt intresse, varpå dag och tid för genomförande av studien bestämdes. Det innebar att de som slutligen deltog var de som själva anmält sitt intresse. Totalt (inklusive pilotstudier) deltog 42 personer från 6 olika skolor. Exklusive pilotstudierna var det 31 deltagare från 4 olika skolor, 11 killar och 20 tjejer. I varje deltagargrupp var det 4-7 personer och båda könen fanns representerade. I varje enskild deltagargrupp kom ungdomarna från samma klass, något som var en förutsättning för att ungdomarna skulle känna sig trygga med att genomföra rollspelet och våga tala öppet (jmf. Hill, 2006). Innan datainsamlingen startade informerades deltagarna återigen både skriftligt och muntligt om konfidentialitet och deras rätt att när som helst avbryta sin medverkan utan motivering. De ungdomar som ville delta gav ett skriftligt samtycke. Studien är prövad av den regionala etikprövningsnämnden i Göteborg (Dnr: 062-12).

Datainsamling och analys

Innan själva datainsamlingen startade presenterades studiens upplägg och ramar för deltagarna, till exempel vilka faser som ingår. Det poängterades också för ungdomarna att vi inte ville veta hur mycket kunskap de innehade

Forskarinitierat rollspel med efterföljande fokusgruppintervju:
en metod för att främja delaktighet och reflektion

inom detta område utan det var deras föreställningar och erfarenheter som var viktiga. Det fanns ett antal grundregler som gällde under alla faserna: att alla skulle få möjlighet att prata, att allas tankar, åsikter och erfarenheter var lika mycket värda och att det inte fanns något som var rätt eller fel (jmf. Keeffe & Andrews, 2015; Morgan et al., 2002).

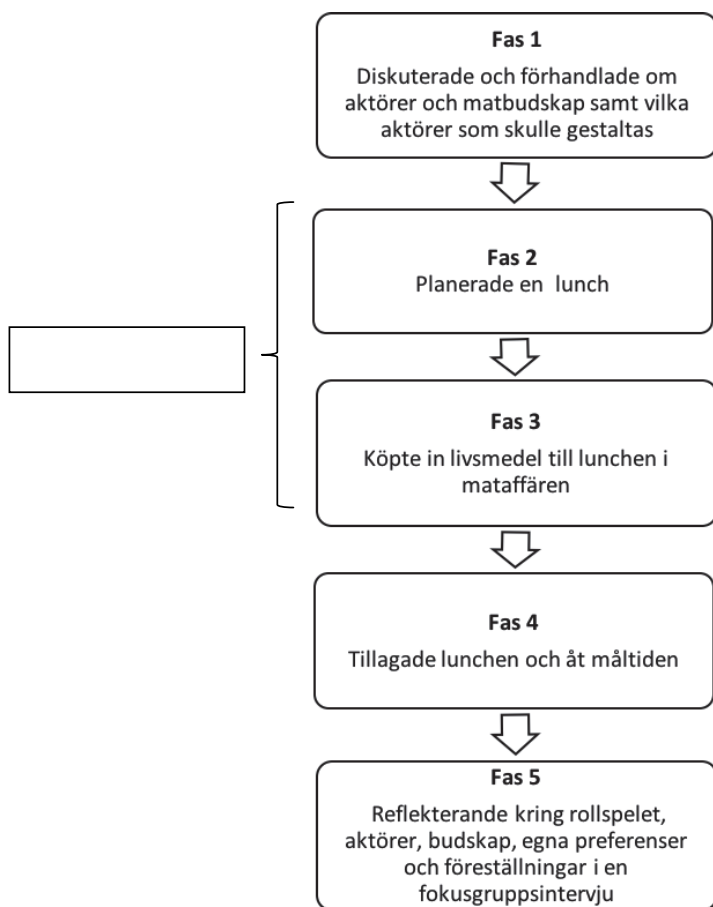
Vid alla faser (se figur 1) skedde ljudinspelning med hjälp av MP3 spelare. Då deltagarna befann sig i affären användes en MP3 spelare per person och den hängdes runt deltagarens hals. Det inspelade materialet transkriberades ordagrant. Både det inspelade materialet och transkriberingarna lyssnades och lästes igenom ett flertal gånger för att ge en överblick. Därefter analyserades materialet utifrån forskningsfrågan, hur stimulerar och begränsar metoden till delaktighet och reflektion samt synliggör förhandlingar och diskussion? Även erfarenheter från genomförandet av både pilotstudier och huvudstudien togs i beaktning. Kontinuerligt under hela analysprocessen skedde diskussioner i forskargruppen få att nå samstämmighet.

Beskrivning av rollspel med efterföljande fokusgruppsintervju

Datainsamlingen bestod av fem faser (se figur1). De två första faserna *inledande diskussion* och *planering av lunch* ägde rum i ett undervisningskök på universitetet. *Fas 3 inköp av livsmedel* utspelade sig i en närliggande affär utan forskare närvarande. Vid *Fas 4, matlagningstillfället*, befann sig deltagarna åter i undervisningsköket. Den sista fasen, *efterföljande reflektion*, ägde också rum i undervisningsköket. Under de faser i rollspelet (1,2,4,5) som förstaförfattaren närvarade intog hon en lyssnande och relativt passiv roll. Dock kunde ungdomarna uppmanas att utveckla eller förklara. Skälet till att ungdomarna genomförde inköpen i affären utan att forskaren var närvarande samt forskarens val att inta, en relativt passiv roll, var att minska påverkan från forskaren och ge deltagarna större utrymme att själva påverka vad som skedde i de olika faserna. Som nämnts ovan skedde ljudupptagning även i affären så den muntliga kommunikationen som ägde rum där spelades in och blev tillgänglig för forskarna. Det hände även att deltagarna ställde frågor om forskarens synpunkter. Under rollspelets gång besvarades dock endast frågor som var av praktisk art, till exempel var det fanns olika redskap till matlagningen, medan övriga frågor sköts upp till efter fokusgruppintervjun. Även en bisittare var behjälplig under de faser som utspelade sig i

universitetets undervisningskök. Bisittarens hanterade inspelningsutrustning samt var observatör.

Figur 1. De aktiviteter som deltagarna genomförde i olika faser av forskarinitierat rollspel med efterföljande fokusgruppintervju.

I *första fasen* fick deltagarna associera fritt kring var de möter budskap om mat och ätande i sin vardag. I den första pilotstudien gavs deltagarna exempel på olika aktörer som kan förmedla budskap, men detta visade sig bli alltför styrande för vad som sedan kom att gestaltas i rollspelet. Därför togs

detta bort och deltagarna diskuterade istället själva kring varifrån de får matbudskap. Det resulterade i att en mängd olika aktörer som förmedlar budskap blev synliga. Aktörerna formades därefter till roller som skulle gestaltats i rollspelet. Ungdomarna bestämde tillsammans vilka aktörer som skulle gestaltas samt vem av dem som skulle spela vilken roll. Ungdomarna fick spela en roll var men två deltagare kunde gestalta samma aktör. När de olika rollerna bestämts startade förhandlingar kring en gemensam bild av vilka budskap som respektive aktör stod för. Till exempel diskuterade ungdomarna vad som kännetecknar matbudskapen från en förälder utifrån allas olika bilder av denna aktör.

Den *andra fasen* av rollspelet innebar att ungdomarna i sina roller skulle planera en lunch tillsammans. De skulle argumentera för sina val utifrån hur de trodde att deras rollperson skulle gjort. De uppmanades att ”tänka högt” för att i största möjliga mån ge uttryck för tankarna bakom sina argument. I förhandlingarna om vad som skulle ätas behövde de inte vara helt överens om alla livsmedel som skulle inhandlas i gruppen men i huvudsak skulle de komma fram till en gemensam lunch. Under den här fasen utspelades många och långa förhandlingar om vad som skulle ätas utifrån rollpersonernas budskap kring mat. Det var inte helt enkelt för deltagarna att komma överens om vad som skulle köpas, men när de väl kommit överens skrev de en inköpslista. Ungdomarna blev informerade om att det inte fanns någon budget för måltiden. Vid genomförandet av pilotstudierna erhöll deltagarna en budget för måltiden, men det visade sig de ekonomiska argumenten blev alltför styrande i förhandlingarna. För att motverka detta togs således de ekonomiska restriktionerna bort efter pilotstudierna.

Den *tredje fasen* bestod i att ungdomarna gick till affären och köpte in livsmedel till den planerade lunchen. Även i affären argumenterade ungdomarna utifrån sin rollperson. I denna fas blev mötet med maten påtagligt och det blev det tydligt för ungdomarna att maten de valde att lägga i sin varukorg var den som de sedan skulle äta. Detta bidrog till att förhandlingarna blev än mer livliga, intensiva och långa. Förhandlingarna rörde vad de skulle välja i förhållande till rollpersonens åsikter men i denna fas blev också egna värderingar och preferenser mer synliga än tidigare.

Fjärde fasen bestod i att ungdomarna skulle tillaga maten de köpt för att sedan äta den. Pilotstudierna visade att det var svårt att hålla sig till sin rollperson i denna fas. Vid matlagningen blev det de egna erfarenheterna av att hantera livsmedel som tog över samt att det blev för många aspekter att han-

tera på en gång om de också skulle hålla sin roll. Utifrån denna erfarenhet instruerades ungdomarna kring att det var förståeligt om de gick ur sin roll under denna fas. Det uppmuntrades istället att ”tänka högt” och berätta varför de gjorde som de gjorde och varifrån de erhållit sina erfarenheter. När maten var färdiglagad satte de sig tillsammans för att äta.

Den *femte fasen* innebar en reflektion över de tidigare faserna i form av en fokusgruppsdiskussion. I diskussionen fick ungdomarna utveckla, förtydliga och reflektera över det som sagts och gjorts tidigare i rollspelet. I denna fas tillfrågades även ungdomarna om det fanns fler aktörer som förmedlade budskap om mat än de som gestaltades i rollspelet. Denna fråga ställdes för att ge ungdomarna en möjlighet att lägga till aktörer som de kommit på under tiden de genomförde rollspelet men även för att synliggöra aktörer som de av olika skäl valt att inte gestalta i rollspelet. I den efterföljande reflektionen fick ungdomarna också möjlighet att diskutera hur de själva, värderar och hanterar olika budskap.

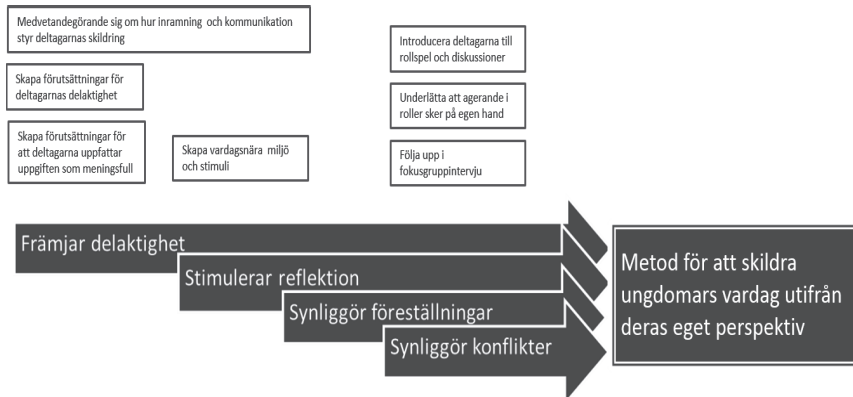
Det fanns inga tidsramar för de olika faserna i rollspelet eller för rollspelet som helhet. Varje grupps genomförande varade i 3-4 timmar.

Erfarenheter av rollspel med efterföljande fokusgruppsintervju

I det här avsnittet använder vi empiriska exempel från de olika deltagargrupperna (exklusive pilotstudierna) för att visa hur forskarinitierat rollspel med efterföljande fokusgruppsintervju kan bidra med kunskap om ungdomars föreställningar av kostbudskap och aktörer som förmedlar kostbudskap, samt vad det finns för möjligheter och utmaningar med att använda denna metod. Genom att främja delaktighet och innefatta vardagsnära stimuli bidrar metoden till att stimulera reflektion, förhandling och diskussion och därmed underlätta studier av vardaglig miljö. Förutom att deltagarnas föreställningar om budskap och aktörer synliggörs så framträder även deras egna värderingar, känslor och preferenser beträffande mat och ätande. Det blir exempelvis tydligt vilka aktörer de känner tillit till, vad de njuter av och vad de oroar sig för. Likaså blir konflikter mellan olika budskap och mellan budskap och egna värderingar påtagliga (se figur 2). Metoden innebär även utmaningar för forskare (se rutor ovanför pilar figur 2) och deltagare. Som tidigare beskrivits såg vi i pilotstudierna att studiens inramning kunde styra deltagarnas skildring. Nedan beskrivs också hur deltagarna i huvudstudien hade vissa

Forskarinitierat rollspel med efterföljande fokusgruppintervju: en metod för att främja delaktighet och reflektion

problem att hålla sina roller och ibland överdrev karaktärerna. Vi anser dock att möjligheterna med datainsamlingsmetoden är större än begränsningarna.

Forskarinitierat rollspel med efterföljande fokusgruppintervju

Figur 2. Beskrivning av vad som kännetecknar forskarinitierat rollspel med efterföljande fokusgruppintervju (pilar) och centrala insatser från forskarna för att metoden ska fungera (rutor oanför pilar)

Bidrar till delaktighet i forskningsprocessen

Under de olika faserna var ungdomarna med och styrde vad som skedde. Ramarna var satta av forskarna, vilket i praktiken medförde att deltagarna ombads att genomföra rollspel och fokusgruppsintervju i förutbestämda miljöer och att de fick veta vad de olika faserna innebar. Inom dessa ramar gavs deltagarna en möjlighet att vara med och styra hur rollspelet fortskred, vilket i sin tur innebar att forskarens roll blev mindre framträdande än vad den blivit vid till exempel intervjuer.

Rollspelets design innebär ett nytt sätt att fånga upp empiriskt material jämfört med en klassisk intervjusituation med frågor och svar. Tidigare forskning har belyst utmaningar med att genomföra forskningsstudier med barn,

då barn och unga är inskolade i skolans kontext av test eller prov med frågor och svar och där det finns ett korrekt svar samt att de tenderar att se forskaren som en auktoritet likt en lärare och svarar i enlighet med det (Morgan et al., 2002; Yaacob & Gardner, 2012). I och med att barn och unga bär med sig denna erfarenhet är det lätt att denna föreställning blir rådande även i en forskningsintervju. Användning av rollspel kan vara ett sätt att komma undan dessa förväntningar om rätt och fel. Genom att låta barnen agera och använda sina kroppar istället för att göra uppgifter med papper och penna eller svara på direkta frågor kan föreställningar om att det finns ett korrekt svar minimeras (Yaacob & Gardner, 2012). I designen av vårt forskningsprojekt är inte forskarens roll så framträdande. Det är ungdomarna som är experter och ställer frågor till varandra och ber varandra om förtydliganden. I huvudsak är det deltagarna själva som driver rollspelet framåt.

Ungdomarna uttryckte att de genom rollspelet gick in i sin karaktär och försökte tänka hur rollpersonen skulle ha reagerat i de olika situationerna. De menade att rollspelet troligtvis medförde att mer information kom fram än om de bara svarat på frågor i en intervju. En tjej uttryckte det så här: ”Vi satte oss verkligen in i det och försökte tänka vad dom skulle säga utifrån våra egna erfarenheter”. Vidare så uttalade ungdomarna att de upplevde rollspelet som en rolig uppgift och det var tydligt att de blev engagerade. Ett exempel var i fas 4 under tillagningen av maten då en person tog på sig rollen av reporter och gick runt och ”intervjuade” de andra kring deras handlingar för att synliggöra varför de gjorde som de gjorde. Rollspelet inbjöd till att vara kreativ och lekfull. I studier där rollspel använts, antingen som metod för lärande och metod för empirigenerering, har det visat sig att rollspel har stimulerat deltagarna till just engagemang och lust (e.g. Brazier, 2014; Dalton et al., 2005; Siew & Abdullah, 2012).

Vi anser att metoden i vår forskningsstudie ger goda förutsättningar att minska hierarkin mellan forskare och deltagare samt främja delaktighet och därmed minimera inverkan från forskaren. Det kräver dock en medvetenhet om vad som kan begränsa deltagarnas möjlighet att kunna reflektera, uttrycka sig och agera fritt. Vi letade därför efter sådant som motverkar respektive främjar deltagarstyrning. I den första pilotstudien fick ungdomarna exempel på potentiella aktörer som förmedlar budskap presenterade för sig vilket resulterade i att de exemplifierade aktörerna tog plats i rollspelet. När denna del togs bort blev fler aktörer synliga och det framkom att ungdomarna inte var lika styrda av forskarens föreställningar utan istället fanns det ett

Forskarinitierat rollspel med efterföljande fokusgruppintervju:
en metod för att främja delaktighet och reflektion

större utrymme för ungdomarnas fria association kring vilka aktörer och budskap om mat och ätande som de möter i vardagen.

Stimulerar till reflektion

En av styrkorna med vår studie är att deltagarna genomförde verkliga och vardagsnära handlingar. Ungdomarna fick inte bara möjlighet att uttrycka sig verbalt utan även genomföra en rad olika aktiviteter som att handla och laga mat. Mötet med verklig mat, redskap och miljöer som är relaterade till olika matsituationer är framförallt det som skiljer denna studie från tidigare, där man använt sig av fiktiva affärer och livsmedel (Dalton et al., 2005). Det har poängterats att rollspel ska spegla en verklig situation så bra som möjligt för att det ska bli enklare för deltagarna att föreställa sig kontexten som det utspelar sig i (Chen & Martin, 2015). I vår studie behövde inte ungdomarna föreställa sig kontexten eftersom de befann sig i den. Deltagarna fick i möjlighet att möta livsmedel i affären och ställas inför reella val av vad som skulle plockas ner i varukorgen. När ungdomarna såg och kände på livsmedlen blev det uppenbart för dem att det också var något som skulle tillagas och ätas. I affären blev det tydligt att mötet med livsmedlen tillförde något extra till deltagarnas förhandlingar av vad som skulle köpas in. Ett exempel på detta var då ungdomarna planerade att köpa tomater och skrev det på inköpslistan utan större reflektioner men erfor de olika valmöjligheterna då de kom till affären. Här ställdes de inför en uppsjö av val beträffande cocktailtomater, plommotomater, ekologiska tomater eller konventionellt odlade, tomater i lösvikt eller i förpackning, tomater med olika ursprung och så vidare. Valsituationerna gällde inte bara för tomater utan generellt för de flesta livsmedel.

Även livsmedelsförpackningarna blev viktiga i affären. Där fann ungdomarna information om märkning och innehållsförteckning, en information som kunde användas för ytterligare argumentation. Möjligheten att se förpackningar medförde också att det skedde en värdering av livsmedlet på grund av dess förpackning. Ytterligare en aspekt som tillkom i affären var mötet med all den mat som deltagarna valt att inte skriva på inköpslistan men som plötsligt blev synlig för dem. Förutom det visuella blev även andra sinnen som lukt och känsel involverade i köpbeslutet. Detta bidrog till att diskussionerna blev än mer livliga, intensiva och långa. Dessa handlingar möjliggjorde således en annan typ av reflektion än vad som varit möjlig endast genom samtal, bilder på mat eller fiktiva miljöer.

Synliggör föreställningar kring aktörer och budskap

Deltagarna bestämde vad som utspelade sig i de olika faserna och hjälpte varandra på olika sätt att hålla fokus på att gestalta aktörernas budskap. Detta gjordes bland annat genom att ungdomarna påminde sig själva om vad rollpersonen stod för. ”Jag är skolsjuksköterska och jag tycker att det ska vara nyttigt och gott och inte för fett”. Det kunde också vara så att de frågade några av de andra i gruppen hur deras rollperson tänkte. ”Vad tänker du nu hemkunskapsläraren?” varpå den tillfrågade personen fick sammanfatta sin rollpersons ståndpunkt. ”Jo alltså, vi ska ju då ta det... Det ska va nyttigt och det ska va bra saker, det ska inte va för billigt för då kan det vara dåligt kvalitet. Men man ska ändå tänka på att det inte alltid är det dyraste som är bäst”. Ungdomarna kunde också ”kontrollera” varandra i affären så att de höll sig till sin rollperson. Ett exempel på detta är när en rollgestalt gick ur sin roll och ingrep i spelet:

- Jag tycker att vi ska köpa Cola (vän)
- Det blir bra, vi köper Cola (förälder)
- Är inte du förälder? Då borde du inte stödja cola (annan deltagare)

Exemplet visar att deltagarna formar vad som sker i rollspelet inom de givna ramarna samt att de tar rollspelet på allvar och vill visa upp sin egen föreställning om aktörernas budskap. Vi kunde dock se att det ibland kunde vara problematiskt för ungdomarna att hantera hur gestaltningen av aktörerna skulle genomföras. Media blev en aktör som ungdomarna lyfte fram som sändare av budskap, men denna aktör var svår att gestalta eftersom media inbegriper flera differentierade budskap. Ungdomarna diskuterade kring vad media innebär samt vilka budskap kring mat och ätande som representeras där och bestämde sedan gemensamt hur media skulle gestaltas i deras rollspel, vilket kunde bli till exempel en tv-kock. Media formades således till en person för att enklare kunna gestaltas i rollspelet. Beroende på vilken person från media deltagarna valde att gestalta blev enbart en specifik aspekt av media synlig under *fas 2 och 3*. Den avslutande reflektionen blev därmed en viktig del i rollspelet. Där synliggjorde och reflekterade ungdomarna över de olika bilderna som media förmedlar och inte enbart den bild som visats i deras egen gestaltning av aktören.

Forskarinitierat rollspel med efterföljande fokusgruppintervju:
en metod för att främja delaktighet och reflektion

Ungdomarna menade också att det fanns tillfällen då de överdrev sin rollperson något eller upplevde att någon annan överdrev. Att överdriva innebär att vara väldigt bestämd och påstridig i sina uttalanden. Nedan visas ett exempel på hur ungdomarna i en grupp diskuterade och reflekterade över att överdriva sin rollperson, både personen som gestaltat den specifika rollpersonen samt andra deltagare är med och diskuterar.

- Jag överdrev nog också min lite, alltså jag känner att jag överdrev väldigt mycket (person som gestaltade person från viktväktarna)
- Kan du ge något exempel på (forskare)
- bara lightprodukter (annan deltagare)
- åh fy vad äckligt bara massa sötsaker åh jag gillar den här hyllan bara för att det var sån här naturgrejer (person som gestaltade viktväktarna)
- ja men tror du att nån från viktväktarna skulle säga så (forskare)
- nä kanske inte (person som gestaltade viktväktarna)
- vad tror du att dom skulle säga (forskare)
- alltså dom skulle ju vara så åh vi kanske ska ta lite lättare produkter men dom hade inte varit (person som gestaltade viktväktarna)
- det finns säkert några som är extrema (annan deltagare)
- ja och jag var typ jätteextrem (person som gestaltade viktväktarna)

Ungdomarna menade ändå att deras uttalanden var sådant som rollpersonen skulle kunna säga. Att överdriva innebär snarare att vara tjugitig, att inte ge sig och hålla väldigt starkt på sina argument. Det kan vara en fördel då bilden av olika aktörer och budskap framträder tydligt. Risker är emellertid att bilderna

av aktörer kan bli alltför endimensionella, att någon aktör blir väldigt ”tjätig” eller att rollspelet inte tas på allvar utan tramsas bort. Av detta skäl är *fas 5, efterföljande reflektion*, viktig då den möjliggör för deltagarna att kritiskt granska och reflektera över sin gestaltning samt beskriva sina föreställningar och värderingar kring aktörer och deras budskap kring mat och ätande.

Synliggörande av deltagarnas egna preferenser och resonemang

Genom att ungdomarna konfronterades med autentiska matsituationer och livsmedel samtidigt som de agerade utifrån en rollkaraktär bidrog det även till att egna preferenserna såsom smak synliggjordes. Utöver smakpreferenser, så blev även ungdomarnas oro och resonemang om risker kring mat märkbar. Ett exempel på hur det blir synligt är när de diskuterar om man kan bli sjuk av kött.

- Man kan bli sjuk av kött (tjej)
- Sjuk? Varför då? (kille)
- Klart man kan bli sjuk, det finns bakterier i kött (tjej)

Ungdomarna upplever även en oro över att inte leva upp till de normer som de anser är rådande. De vill visa upp en ”korrekt” bild av sig själva för andra. Det här blir tydligt i fokusgruppsintervjun när de diskuterar hur man ska äta som tjej för att inte bryta mot normen.

- Man känner att man inte kan ta hur mycket som helst även om man är jättehungrig. Man tar lite liksom för annars kollar folk så himla konstigt på en (tjej)
- Alltså det känns lite såhär, många killar tror jag kan ta typ mer mat (tjej)
- Ja, jag tar hur mycket som helst (kille)
- Dom typ bara lassar på. Men alltså typ när en tjej, vi kan ju var lika hungriga liksom

Forskarinitierat rollspel med efterföljande fokusgruppintervju:
en metod för att främja delaktighet och reflektion

och vi vill ju äta lika mycket. Men om vi
lassar på så mycket så får man väldigt
många blickar (tjej).

Synliggör konflikter

Utöver uttryck för oro blev det vid ett flertal tillfällen också tydligt att ungdomarnas egna smakpreferenser inte stämde överens med rollpersonens, vilket skapade en inre konflikt. Konflikten löstes genom att ungdomarna valde att tydligt klargöra hur de gick ur sin roll och blev sig själva. En tjej som såg chokladsås i affären sa: ”Nu pratar jag som mig själv, jag vill ha chokladsås. Alltså Sara (viktväktarpersonen) skulle aldrig velat ha chokladsås”.

För att kunna köpa det som man själv ville ha, betalade vissa av ungdomarna varan för sina egna pengar och talade om att de gått ur sin roll och var sig själva. Därigenom betraktade ungdomarna sitt köp som något utanför rollspelet och det skapade inte några problem. Ett annat exempel på hur konflikter mellan budskap, egna preferenser och behov synliggjordes är att ungdomarna diskuterade att tränaren inte förespråkade att äta pizza, men att de ändå valde att ibland äta det tillsammans med sina kompisar för att de tyckte att det var gott och det hade ett socialt värde.

Rollspelet bidrog även till att synliggöra konflikter mellan olika aktörers budskap. Genom att deltagarna agerade utifrån de olika aktörernas blev konflikter påtagliga. Citatet nedan illustrerar en diskussion där deltagarna agerade i sina roller och svårigheten att välja vad de skulle äta till lunch blev tydlig när olika rollpersoners perspektiv skulle vägas in.

- Vi äter pommes frites med stekt fisk. (Mc Donalds)
- Nej! (Hem och Konsumentkunskapslärare)
- Men varför inte det? Pommes frites och stekt fisk! (Kompis)
- Nej, vi måste ha sallad. (Hem och Konsumentkunskapslärare)
- Vi måste ha kött, proteiner. (Idrottare)

- Vi måste se till att allting är så där jättebra
kvalitet, ska vi ta pommes frites då måste vi
göra dem själva. (Förälder)

Vidare visade det sig i den efterföljande reflektionen (*fas 5*) att ungdomarna upplevde en utmaning i att komma överens om vad som skulle lagas och vad som skulle handlas beroende på att rollpersonernas åsikter skilde sig åt och också deras egna värderingar. Ungdomarna menade att om de hade fått planera en lunch, göra inköp och tillaga mat som sig själva istället, så hade det inte blivit så mycket diskussioner kring valen utan de hade då tyckt mer lika, vilket återigen styrker argumentationen för att rollspelet bidrar till diskussion och reflektion hos ungdomarna. Det här visar att metoden stimulerade ungdomarnas tänkande, reflektioner och diskussioner kring mat, inte bara genom de olika rollpersonernas ståndpunkter utan också genom att de intog en annan persons hållning och på så sätt synliggjorde sina egna värderingar. Konflikterna blev verkliga och ungdomarna var tvungna att genomföra förhandlingar för att möjliggöra vad som skulle köpas in till lunchen. Rollspelet stimulerande till verkliga känslor och lösningar av konflikter, vilket även har visat sig i studier där man använt rollspel i undervisningssammanhang (Chen & Martin, 2015).

Avslutande diskussion

Syftet med denna metodartikel var att beskriva och värdera hur forskarinitierat rollspel med efterföljande fokusgruppsintervju, fungerade för att samla in forskningsdata. Att rollspel fungerar som stimuli och därmed kan tillhandahålla fler dimensioner av data har visat sig i tidigare studier. När barn agerar går deras insikt bortom det som de kan artikulera och ger dem möjlighet att visa sin förståelse av något genom agerande och interaktion med andra samt genom rekvisita i rollspelet (Gardner, 2016). Ungdomarna uttryckte att de genom rollspelet gick in i sin karaktär och försökte tänka ut hur den person de gestaltade skulle ha reagerat i de olika valsituationerna. Det medförde att de blev engagerade och tyckte att rollspelet var roligt att genomföra, trots att några av dem var lite skeptiska innan rollspelet drog igång.

Det finns dock kritik mot så kallade deltagarbaserad forskning (participatory research). Den huvudsakliga kritiken berör frågan kring hur delaktiga och medbestämmande deltagarna egentligen är, eller om de mest faller in

i de förväntningar som forskaren har och därmed uppfyller forskarens agenda (Gallacher & Gallagher, 2008), något som också kan diskuteras när det gäller vår studie. Ungdomarna var delaktiga så till vida att de själva bestämde vilka aktörer de ville gestalta i rollspelet, samt vilken mat de skulle välja att köpa, tillaga och äta. Ramarna är dock satta av forskaren, såsom att de ska planera en lunch, handla mat i en butik och så vidare. Pilotstudierna visade hur delaktigheten hos deltagarna kunde ökas genom att forskarna förändrade designen på så sätt att deltagarna fick associera fritt kring matbudskap i vardagen utan att forskaren gav exempel. Enbart deltagarbaserad forskning leder inte automatiskt till en mer autentisk bild av barns perspektiv (Gallacher & Gallagher, 2008; Pinter & Zandian, 2014). Det är trots allt forskaren som bestämmer vad som ska belysas, som tolkar utsagorna och som väljer ut vilka citat som ska visas (James, 2007).

En annan invändning mot deltagarbaserade forskningsmetoder handlar om att autenticiteten från data, där barn spelar en roll, ett drama eller producerar teckningar, kan ifrågasättas. I dessa diskussioner framhävs att det inte är tillräckligt att endast beakta data från denna typ av metoder utan det är av vikt att kombinera dessa med andra metoder.

När deltagarna genomför ett rollspel kan det vara svårt för dem att helt hålla sig till rollspelskontexten, då andra kontexter samtidigt är tillgängliga (Linell & Thunqvist, 2003). I vår studie innebar det att samtidigt som ungdomarna spelade en rollkaraktär och till exempel handlade mat och argumenterade för sina matval utifrån en rollpersons perspektiv, så fanns också kontexten av en forskningsstudie närvarande. Det medförde bland annat att deltagarna hade svårt att hela tiden hålla sig till sina karaktärer i rollspelet. Ibland avbröts det och de klev ur sina roller för att förtydliga något eller framhålla sin egen åsikt. Vidare kunde vi se att ungdomarna hade svårt att hela tiden hålla sig allvarliga inom ramen för sin roll. De kunde till exempel överdriva vad rollpersonen sa eller skämta och tramsa (jfr. Linell & Thunqvist, 2003). Liknande beteenden har framkommit när elever genomför iscensatta debatter i skolan (Norlund, 2016). Samtidigt belyser Ackroyd (2007) fördelen med att spela en roll, då fiktionen fungerar som ett skydd. Den innebär att det inte är på riktigt. Deltagarna behöver inte blotta sina egna känslor och de har också möjlighet att gå ur rollen om det skulle bli för påfrestande att till exempel lösa en konflikt. Däremot menar Ackroyd samtidigt att det är svårt att skilja rollen helt från den egna personen. Den egna personens egenskaper, tankar och känslor färgar rollpersonen, så till viss del

blir det ändå den egna personen som kommer till uttryck men under ett visst skydd av fiktionen (Ackroyd, 2007). I vår studie trädde deltagarna ur sina roller till exempel då de egna smakpreferenserna stod i konflikt med rollpersonens, att träda ur sin roll var ett sätt att lösa konflikten. Att spela en roll innebar att ungdomarnas egna åsikter inte utsattes för samma frågasättande och diskussion. Mat och ätande är ett känsligt ämne som kan innebära svårigheter att prata om, till exempel i relation till övervikt eller ätstörningsproblematik. Fiktionen i rollspelet fungerar då som ett skydd eftersom det inte var personliga åsikter eller berättelser som lyftes fram och bemöttes eller ifrågasattes av de andra deltagarna. Emellertid kan fiktionen innebära andra etiska dilemman, som att deltagarna gestaltar någon person i sin närhet och därmed ”lämnar ut” den personen. I vår studie var det dock vanligt att deltagarna tillsammans förhandlade fram en bild av till exempel en förälder och därmed blev det inte någons riktiga förälder som gestaltades. Samtidigt visar andra studier där rollspel använts att deltagarna blivit så engagerade i rollen att de glömt bort att de medverkar i en forskningsstudie så att mer information har kommit fram än vid intervjusituationer (Dalton et al., 2005; Gardner, 2016), vilket vi även kunde se exempel på i vår studie. Varsamhet och lyhördhet blir således viktiga etiska frågor att hantera för forskare som använder sig av rollspel.

I några tidigare studier där rollspel använts har deltagarna varit yngre barn (Dalton et al., 2005; Morgan et al., 2002; Yaacob & Gardner, 2012), och då beskrivs inte att deltagarna hade svårt att ta uppgiften på allvar. Ett av skälen till detta kan vara att barn i yngre åldrar naturligt leker roller och då blir inte skillnaden så stor att genomföra ett forkarinitierat rollspel av en bekant situation (Yaacob & Gardner, 2012). Däremot är rollspel inte något naturligt inslag i vardagen för ungdomar och kan därför kännas mer obekvämt för dem. Några av ungdomarna var mer tillbakadragna och tysta än andra men det gällde genom hela datainsamlingen, alltså även vid fokusgruppsintervjun då de var sig själva. Deltagarna i respektive grupp kände varandra vilket kan öka deras känsla av trygghet (jfr. Hill, 2006). Att deltagarna känner varandra kan också vara en nackdel då det finns en risk att de faller in i sina sociala roller som de har i vardaglig interaktion. Dock ses inte de begränsningar som ett tillräckligt skäl för att inte använda sig av redan existerande grupper där människor känner varandra (Wibeck, 2010).

En av fördelarna med vår studie är att den utspelar sig i vardagsnära matsituationer, vilka blev betydande för ungdomarnas handlingar. Utifrån ett sociokulturellt perspektiv lyfts situation, verktyg och resurser fram som cen-

Forskarinitierat rollspel med efterföljande fokusgruppintervju:
en metod för att främja delaktighet och reflektion

trala för vilka handlingar och kunskaper människor använder sig av (Säljö, 2014). Genom att deltagarna fick möjlighet att hantera verklig mat och delta i vardagsnära matsituationer fick de andra verktyg och resurser att tillgå, än endast språkliga och sin egen förmåga att sätta sig in i en abstrakt situation, som ett samtal kring mat inneburit. Detta medförde att deltagarna reflekterade *i* handling men även reflektion *över* handling genomfördes i fokusgruppsintervjun. I fokusgruppsintervjun kunde deltagarna diskutera, reflektera och stärka det som kommit fram i de tidigare faserna men även kritiskt granska sin gestaltning av rollpersonen. Den efterföljande reflektionen är således en viktig del för att komplettera datamaterialet som kommit fram under agerande i roller. Det är viktigt att få tillgång både till vad deltagarna säger och gör (Gallacher & Gallagher, 2008; James, 2007; Pinter & Zandian, 2014; Yaacob & Gardner, 2012). Metoden möjliggjorde således användande av ett flertal verktyg och resurser samt innefattade reflektion, vilka ses som viktiga delar för lärande (jfr. Schön, 1983; Säljö, 2014). Detta implicerar att metoden även skulle vara en användbar pedagogisk metod som främjar lärande.

Forskarinitierat rollspel med efterföljande fokusgruppintervju ger alltså förutsättningar att skildra ungdomars föreställningar om mat genom att ungdomarna i vardagsnära miljöer diskuterar och förhandlar kring de budskap och aktörer de möter. Metoden har visat sig bidra till delaktighet och reflektion hos deltagarna samt frambringat ett rikt datamaterial, något som vi menar gör den applicerbar också inom andra forskningsområden som rör vardagliga praktiker.

Referenslista

- Ackroyd, Judith. (2007). Real Play, Real Feelings and Issues of Protection: Drama in Education Beyond the Classroom. *NJ Drama Australia Journal*, 31(1), 23-32. doi:10.1080/14452294.2007.11649506
- Amhag, Lisbeth. (2010). *Mellan "jag" och andra : nätbaserade studentdialoger med argumentering och responsgivning för lärande*. Malmö: Lärarutbildningen, Malmö högskola.
- Bard, Alison M., Main, David C. J., Haase, Anne M., Whay, Helen R., Roe, Emma J., & Reyher, Kristen K. (2017). The future of veterinary communication: Partnership or persuasion? A qualitative investigation of veterinary communication in the pursuit of client behaviour change.(Report). *PLoS ONE*, 12(3), e0171380. doi:10.1371/journal.pone.017138
- Bearman, Margaret., Palermo, Claire., Allen, Louise, M., & Williams, Brett. (2015). Learning empathy through simulation: A systematic literature review. *Simulation in Healthcare*, 10(5), 308-319. doi:10.1097/SIH.0000000000000113
- Bataller, Rebeca. (2013). Role-plays vs. natural data: asking for a drink at a cafeteria in Peninsular Spanish. *Ikala, revista de lenguaje y cultura*, 18(2), 111-126.
- Berger, Roni. (2015). Now I see it, now I don't: researcher's position and reflexivity in qualitative research. *Qualitative Research*, 15(2), 219-234. doi:10.1177/1468794112468475
- Blanchard, Odile, & Buchs, Arnaud. (2015). Clarifying Sustainable Development Concepts Through Role-Play. *Simulation & Gaming*, 46(6), 697-712. doi:10.1177/1046878114564508
- Borbely, Christina J., Graber, Julia A., Nichols, Tracy, Brooks-Gunn, Jeanne, & Botvin, Gilbert J. (2005). Sixth Graders' Conflict Resolution in Role Plays with a Peer, Parent, and Teacher. *Journal of Youth and Adolescence*, 34(4), 279-291. doi:10.1007/s10964-005-5751-8
- Brazier, Randolph James. (2014). How Education Can Be Used to Improve Sustainability Knowledge and Thinking among Teenagers. *Australian Journal of Environmental Education*, 30(2), 280-283. doi:10.1017/ae.2015.17
- Carraher, Terezinha Nunes., Carraher, David William & Schliemann, Analúcia Dias. (1985). Mathematics in the streets and in schools. *British Journal of Developmental Psychology*, 3(1), 21-29.

- Chen, Joseph C., & Martin, Akilah R. (2015). Role-Play Simulations as a Transformative Methodology in Environmental Education. *Journal of Transformative Education*, 13(1), 85-102. doi:10.1177/1541344614560196
- Cwejman, Sabina (1990). Kvalitativa metoder i ungdomsforskningen. In J. Fornäs, Boëthius, U., Cwejman, S. (Ed.), *Metodfrågor i ungdomskulturforskningen* (Vol. FUS-rapport, 1, pp. 57-70). Stockholm: Symposion Bokförlag & Tryckeri AB
- Dalton, Madeline A., Bernhardt, Amy M., Gibson, Jennifer J., Sargent, James D., Beach, Michael L., Adachi-Mejia, Anna M., Heatherton, Todd F. (2005). Use of cigarettes and alcohol by preschoolers while role-playing as adults: "Honey, have some smokes". *Archives of pediatrics & adolescent medicine*, 159(9), 854-859. doi:10.1001/archpedi.159.9.854
- Demeter, Gusztav. (2007). Symposium article: Role-plays as a data collection method for research on apology speech acts. *Simulation & Gaming*, 38(1), 83-90. doi:10.1177/1046878106297880
- Gallacher, Lesley-Anne., & Gallagher, Michael. (2008). Methodological Immaturity in Childhood Research?: Thinking through 'participatory methods'. *Childhood*, 15(4), 499-516. doi:10.1177/0907568208091672
- Gardner, Sheena. (2016). Out of the mouths of young learners: an ethical response to occluded classroom practices in researcher-initiated role play. *Language and Education*, 30(2), 175-185. doi:10.1080/09500782.2015.1103261
- Gordon, Sue, & Thomas, Ian. (2016). 'The learning sticks': reflections on a case study of role-playing for sustainability. *Environmental Education Research*, 1-19. doi:10.1080/13504622.2016.1190959
- Hafford-Letchfield, Trish. (2010). A Glimpse of the Truth: Evaluating 'Debate' and 'Role Play' as Pedagogical Tools for Learning about Sexuality Issues on a Law and Ethics Module. *Social Work Education*, 29(3), 244-258. doi:10.1080/02615470902984655
- Hill, Malcolm. (2006). Children's Voices on Ways of Having a Voice: Children's and young people's perspectives on methods used in research and consultation. *Childhood*, 13(1), 69-89. doi:10.1177/0907568206059972
- Hillén, Sandra. (2013). *Barn som medforskare : en metod med potential för delaktighet*. Göteborg: Institutionen för kulturvetenskaper, Göteborgs universitet.
- James, Allison. (2007). Giving Voice to Children's Voices: Practices and Problems, Pitfalls and Potentials. *American Anthropologist*, 109(2), 261-272. doi:10.1525/aa.2007.109.2.261

- Keefe, Mary. & Andrews, Dorothy. (2015). Towards an adolescent friendly methodology: accessing the authentic through collective reflection. *International Journal of Research & Method in Education*, 38(4), 357-370. doi:10.1080/1743727X.2014.931367
- Lave, Jean. (1988). *Cognition in practice: mind, mathematics and culture in everyday life*. Cambridge: Cambridge Univ. Press.
- Linell, Per, & Thunqvist, Daniel Persson. (2003). Moving in and out of framings: activity contexts in talks with young unemployed people within a training project. *Journal of Pragmatics*, 35(3), 409-434. doi:http://dx.doi.org/10.1016/S0378-2166(02)00143-1
- Lyle, Sue. (2002). Talking to Learn: The Voices of Children, Aged 9–11, Engaged in Role-play. *Language and Education*, 16(4), 303-317. doi:10.1080/09500780208666833
- Mercer Kollar, Laura M., Davis, Teaniese L., Monahan, Jennifer L., Samp, Jennifer A., Coles, Valerie B., Bradley, Erin L. P., DiClemente, Ralph J. (2016). Do As I Say. *Health Education & Behavior*, 43(6), 691-698. doi:10.1177/1090198116630528
- Monahan, W. Gregory. (2002). Acting Out Nazi Germany: A Role-Play Simulation for the History Classroom. *Teaching History: A Journal of Methods*, 27(2), 74.
- Morgan, David L., & Krueger, R. (1993). When to Use Focus Groups and Why. In D.L. Morgan (Ed.), *Successful focus groups: advancing the state of the art*. (pp. 3-19). Newbury Park: Sage.
- Morgan, Myfanwy, Gibbs, Sara, Maxwell, Krista, & Britten, Nicky. (2002). Hearing children's voices: Methodological issues in conducting focus groups with children aged 7-11 years. *Qualitative Research*, 2(1), 5-20. doi:10.1177/1468794102002001636
- Norlund, Anita. (2016). Inte på allvar – när debatter iscensätts i klassrummet. *Utbildning Och Demokrati*, 25(2), 25-48.
- Paschall, Melissa. & Wüstenhagen, Rolf. (2012). More Than a Game: Learning About Climate Change Through Role-Play. *Journal of Management Education*, 36(4), 510-543. doi:10.1177/1052562911411156
- Pinter, Annamaria, & Zandian, Samaneh. (2014). 'I don't ever want to leave this room': benefits of researching 'with' children. *ELT Journal*, 68(1), 64-74. doi:10.1093/elt/cct057
- Pinter, Annamaria, & Zandian, Samaneh. (2015). 'I thought it would be tiny little one phrase that we said, in a huge big pile of papers': children's reflections on their involvement in participatory research. *Qualitative Research*, 15(2), 235-250. doi:10.1177/1468794112465637

Forskarinitierat rollspel med efterföljande fokusgruppintervju:
en metod för att främja delaktighet och reflektion

- Polit, Denise F., & Beck, Cheryl T. (2012). *Nursing research: Generating and assessing evidence for nursing practice*. Philadelphia: Wolters Kluwer Health/Lippincott Williams & Wilkins.
- Schön, Donald A. (1983). *The reflective practitioner : how professionals think in action*. New York: Basic Books.
- Siew, Nyet Moi, & Abdullah, Sopiah. (2012). Learning for the environment: a teaching experience with semi-scripted role play. *LEARNING*, 39, 130.
- Säljö, Roger. (2014). *Lärande i praktiken : ett sociokulturellt perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.
- UNICEF, Sverige. (2009). *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*. Stockholm UNICEF Sverige.
- Wibeck, Victoria. (2010). *Fokusgrupper: om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.
- Yaacob, Aizan , & Gardner, Sheena. (2012). Young Learner Perspectives through Researcher-Initiated Role Play. In S. & Martin-Jones Gardner, M. (Ed.), *Multilingualism, discourse, and ethnography* (pp. 241-255). New York: Routledge.
- Änggård, Eva. (2015). Gåturet som forskningsmetod med barn. *Educare - Vetenskapliga skrifter* (1), 93.

II

Adolescents' trust in food messages and their sources

Jenny Rendahl, Peter Korp, Marianne Pipping Ekström and
Christina Berg

*Department of Food and Nutrition, and Sport Science,
University of Gothenburg, Gothenburg, Sweden*

2712

Received 21 December 2016
Revised 17 May 2017
Accepted 20 May 2017

Abstract

Purpose – The authors used role-playing with subsequent focus group interviews in order to explore how adolescents negotiate conflicting food messages they encounter in their everyday lives. The purpose of this paper is to describe adolescents' perceptions about different messages and their sources and to explore the trust they place in such sources.

Design/methodology/approach – In total, 31 adolescents aged 15-16 years participated in role-playing with subsequent focus group interviews. A qualitative content analysis was used to analyse the data.

Findings – The adolescents depicted an everyday life with multiple and different messages about food and eating. In addition, they stated that these messages were conveyed by a wide range of sources at different levels, for example, by parents, teachers, sports coaches and media. The messages from different sources were conflicting and covered many different perspectives on food and eating. When negotiating food choices in the role-playing and in the focus group discussing how to handle different and conflicting messages, trust became visible. The trustworthiness of messages and trust in their sources were associated with several important aspects in regard to whether or not the messages were based on knowledge about food and nutrition, care for the person receiving the messages, and/or commercial interest. In addition, the results indicate that the situation and the social relationship to the person providing the message were of importance for trustworthiness.

Originality/value – This study is novel as it uses role-playing as a research method and describes the trust adolescents place on food messages and their sources. To understand the factors that enhance such trust is important for the development and provision of education, information, and other health-promotion activities related to food in order to support and strengthen adolescents' critical reflections on food messages from different sources.

Keywords Adolescents, Trust, Consumer perceptions, Food messages, Role-playing

Paper type Research paper

Introduction

We live in a late-modern society characterised by an overflow of information about what choices are the "right" ones (Giddens, 1991). In regard to their daily food choices, people are exposed to and guided by multiple messages. There are alarming reports about foods that may be bad for human health; other messages describe pleasure related to food, foods that can be purchased at a discount to save money, and the temptations surrounding "luxury" foods. In addition to these messages, there are expectations concerning ethical choices, for example, making responsible food choices related to environmental sustainability. Thus, people encounter an abundance of information to process regarding food and eating in their daily lives (Järvelä *et al.*, 2006).

With modern technology, people are exposed to food and food messages from all over the world as well as their own regions. People can no longer rely on local knowledge, traditions, habits or observations of others' practices to manage their everyday lives. Instead, they need to place their trust in technical and professional knowledge and in anonymous experts providing such knowledge (Giddens, 1991). Most foods are produced by agribusinesses and industries rather than by people themselves, leading to a gap between producers and consumers where consumers have limited insight and knowledge about the production of the foods they consume (Van Kleef *et al.*, 2006; Wilson *et al.*, 2013; Meyer *et al.*, 2012; Bildtgård, 2008). This makes trust highly important in relation to food, as trust is the bridge

between lack of knowledge and uncertainty (Meyer *et al.*, 2012; Tonkin *et al.*, 2015). While consumers are dependent on expert advice and the food industry, there are also elements that can challenge their trust in the food system, for example, media coverage of food scares (Coveney, 2008; Holmberg *et al.*, 2010).

Generally speaking, we can distinguish between two different kinds of trust in the literature in relation to food (Wilson *et al.*, 2013; Tonkin *et al.*, 2015). On the one hand, there is interpersonal trust and, on the other, trust in institutions and expert systems (Kjærnes, 2013; Wilson *et al.*, 2013). Examples of interpersonal trust are consumers' trust in social networks that surround locally produced and retailed foods (Eden *et al.*, 2008; Green *et al.*, 2003; Meyer *et al.*, 2012), while consumers' trust in food-regulation policies is an example of institutional trust (Jackson, 2015; Kjærnes, 2013; Henderson *et al.*, 2012). The main focus of most research on food and trust has focused on an adult population (e.g. Bearth *et al.*, 2014; Hunt and Frewer, 2001; Rosati and Saba, 2004; Henderson *et al.*, 2012; Holmberg *et al.*, 2010; Tonkin, Meyer, Coveney, Webb and Wilson, 2016). Few studies have looked at adolescents' trust in different sources of food messages. A British study showed that adolescents place their trust on various sources, rating family at the top followed by teachers and medical sources as the sources they most trust to provide truthful information about food safety (Coulson, 2002). Parents, teachers and factual books have also been rated as trustworthy sources by adolescents regarding nutrition information (Larsen and Martey, 2011), while media have been perceived as a less-reliable source, partly because they provide insufficient, biased or confusing information (Dorey and McCool, 2009; Larsen and Martey, 2011).

The studies noted above illustrate that not only the content of messages about food and eating is important for trust but also the sources of messages. However, knowledge is scarce regarding the underlying reasons for trusting various messages and their sources, especially in a Nordic context. In order to be able to adequately support adolescents' critical reflections about food messages and to empower adolescents to become critical consumers, more knowledge is needed about the different food messages to which they are subjected and how they value these messages and their sources. Increased awareness is important for teachers and other professionals involved in education in order to be responsive to the perspectives of adolescents (Sommer *et al.*, 2011). However, previous studies have mainly provided implications for the food industry and policy makers to build or rebuild consumers' trust in food (Tonkin, Webb, Coveney, Meyer and Wilson, 2016; Wilson *et al.*, 2013, 2016). In the present study, we used role-playing with subsequent focus group interviews to explore how adolescents negotiate conflicting food messages they encounter in their daily lives. The aim was to describe adolescents' perceptions about different messages and their sources and to explore the trust they place on them.

Methodology

This study used an interpretive approach. Interpretive inquiries attempt to explore and understand how individuals feel, perceive and experience the world (Chen *et al.*, 2011; Denzin and Lincoln, 2003; Willis *et al.*, 2007). The researchers' interest are in the participants' subjective interpretations of the world rather than the objective world (Chen *et al.*, 2011). In the present study, role-playing with subsequent focus group interviews was chosen as the method for gathering data, as it enables social interaction and reflection among adolescents and gives them the ability to express their understanding about food messages and their sources. When using the term "food messages," we refer to all kinds of messages, i.e. written and verbal information, as well as information or messages delivered in pictures and peoples' actions. Thus, sources of messages include actors as persons or institutions, as well as artefacts including books, advertisements, films and the Internet. In regard to trust, we analysed all statements about or signs of trust and perceived trustworthiness in negotiations in the role-playing and in the adolescents' discussions regarding messages and their sources.

Participants

The participants were chosen through a purposive sample (Polit and Beck, 2012), which means that comprehensive schools were chosen from a population as heterogeneous as possible considering neighbourhood characteristics regarding ethnic diversity, socioeconomic status, etc. The study was conducted at the local university; therefore, schools located within a reasonable distance for the adolescents were chosen. Nine comprehensive schools in Western Sweden were contacted, and four agreed to participate. A total of 31 adolescents ages 15-16 years old consisting of boys (11) and girls (20) in the ninth year of compulsory school agreed to participate in the study. The adolescents gave written informed consent prior to participation, and the study was assessed by the Regional Ethical Review Board (Dnr: 062-12).

We assumed that participants knowing each other would increase their chances of feeling confident and thus would freely speak their minds and participate in role-playing (c.f. Hill, 2006). Therefore, the participants for each data-collecting occasion came from the same school class so they knew each other and were the students in each class who had voluntarily applied to participate. This resulted in five groups (two groups were from the same school) with 5-7 participants in each group. All groups consisted of both boys and girls.

Data collection

Data were collected through role-playing and subsequent focus group interviews and took place during late-spring and autumn 2012. In role-playing, participants take on roles and act based on events they have experienced from their worlds (Yaacob and Gardner, 2012). In a research setting, the researcher prompts participants to take part in specific role-playing with the intention of capturing participants' perspectives on the area of interest (Gardner, 2016). To our knowledge, role-playing as a method for gathering data in scientific studies is quite rare. However, it has been used, for example, in studies regarding how children learn to read by role-playing a lesson (Gardner, 2016); adolescent conflict resolution (Borbely *et al.*, 2005); how people manage a foreign language (Demeter, 2007); and research on preschoolers' perceptions of tobacco and alcohol use (Dalton *et al.*, 2005). In previous food-related studies, using role-playing, pictures or "imaginary" foods have been used, and the settings have been place in fictive restaurants or stores (e.g. Bataller Fuster, 2013; Dalton *et al.*, 2005). The present study differs because the participants chose and purchased actual food items in a real grocery store and then prepared and ate it. This allowed participants to experience authentic interactions with foods. The settings for the data collection were a fully equipped kitchen used for education and cooking at the local university and a grocery store near the university. The kitchen location was chosen based on the need to be able to cook and to be away from their school and homes where, for example, teachers and parents might be present.

Two pilot studies were conducted to test the study design. The data collection started with a discussion about where the adolescents received messages about food and eating (see Figure 1, phase 1). The first author gave a definition of food as anything you could eat or drink and, when requested by the adolescents, an explanation of what was meant by food messages. Sources of messages were identified by the adolescents, and then they negotiated which sources should be portrayed in role-playing. In phase two, the adolescents were asked to plan a lunch together and, in phase three, to purchase the needed food items in a grocery store. In both these phases, the adolescents were acting in different roles. Then in phase four, they prepared and ate the meal without playing the character. The final phase consisted of a focus group interview where the participants reflected on playing a role by developing, explaining and discussing actions in the role-playing. In this phase, the adolescents also discussed how they valued sources and messages. In greater detail, two themes were discussed: first, the role-play, i.e. how they experienced carrying out their roles and whether they wanted to explain or comment on something in the role-playing; and

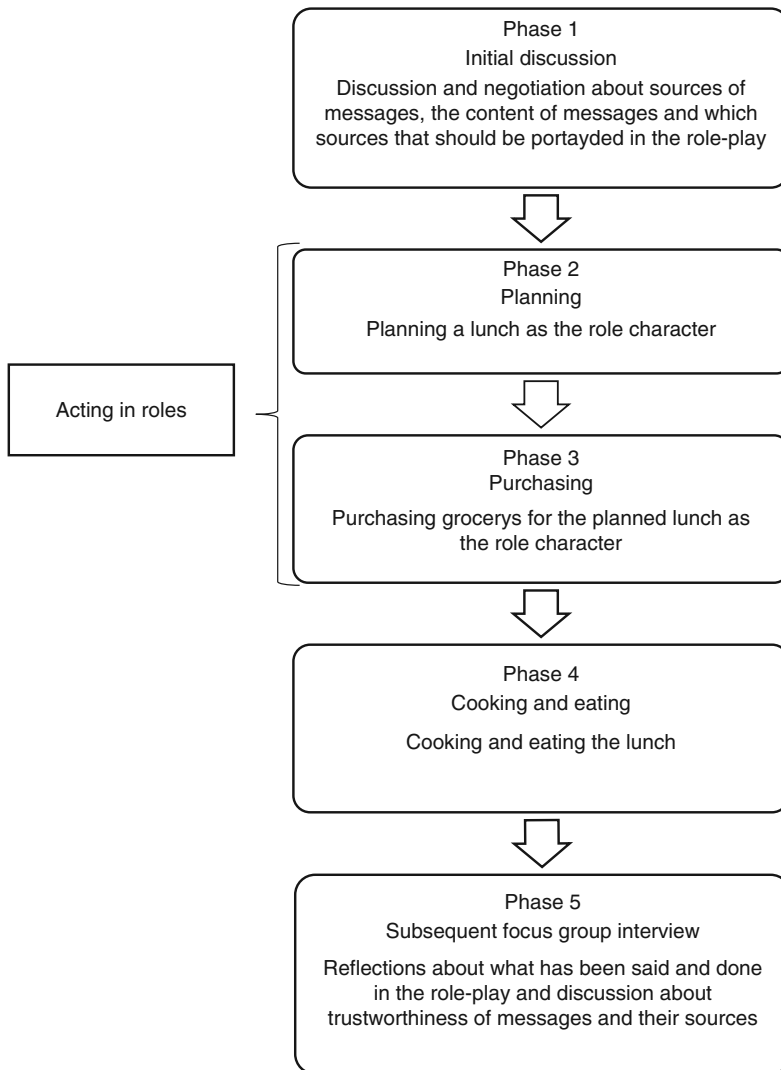

Figure 1.
Description of
activities in the role-
play and subsequent
focus group interview

second, food messages in their everyday lives, i.e. which messages they usually comply with, which sources they usually trust, and how they handle contradictory messages. The focus group discussions enabled reflection about what had been said and done in the role-playing as well as reflections about food messages related to the adolescents' own experiences and perceptions. In the focus group, the first author acted as a moderator and an observer took notes about the procedure. Each data-collecting session with role-playing and a focus group interview lasted 3-4 hours. All five phases were audiotaped using MP3 players, with one player per participant during the grocery store scenes.

During each phase, the adolescents were encouraged to explain the reasons for their statements, choices and actions in order to reveal as much as possible about their thoughts

and perceptions. The moderator sought to use terminology similar to that of the adolescents to minimise the hierarchical adult-child relationship (Hill, 2006). Several “ground rules” were clarified before the role-playing and focus group interview started to create a congenial atmosphere: everyone should have an opportunity to speak; there is no right or wrong; and all thoughts and opinions are equally important (Morgan *et al.*, 2002; Wibeck, 2014). In addition, the researcher emphasised that the study’s focus was on the adolescents’ perceptions and not their knowledge about food.

Data analysis

All the audio-recorded material from phases 1, 2, 3, 5 of the data collection (see Figure 1) was transcribed verbatim, which resulted in 269 pages. Phase 4, when the adolescents were cooking, was not transcribed but listened to, and notes were made because very little of the conversations was related to the study’s aim. The transcripts were analysed using a qualitative content analysis (Graneheim and Lundman, 2004). The audiotaped material was carefully listened to a number of times, the notes (from phase 4 and the observer’s notes), and transcripts were thoroughly read to provide an overall impression. The transcripts were reread to identify sentences expressing a central meaning (meaning units) in relation to the content of the messages, how the adolescents portrayed their characters’ roles and how trust was represented in the adolescents’ discussions and descriptions of the sources of messages. The meaning units were abstracted and labelled with a code that described their content, and then the different codes were compared according to differences and similarities and sorted into tentative categories. The tentative categories were reviewed and discussed several times and then encoded. Finally, the underlying meanings of the categories were formulated as themes. The first author extracted and labelled the data, which was then brought to discussion with the other three authors and revised to reach consensus in the research team. The authors have competencies in the sociology of food, the sociology of health, nutrition, and home and consumer studies, and thus they brought different experiences to the discussion. We argue that the discussions, involving the four authors, throughout the analysis phase contributed to the trustworthiness of the study.

Results

Home and consumer studies (HCS) teachers, parents, friends, sports coaches and media were the most frequently mentioned sources of food messages. These sources were also portrayed in the role-playing by more than one group of participants, as shown in Table I. The initial discussion included several sources that were identified to convey messages about food but that did not become characters in the role-playing. The sources of these messages were doctors, dieticians, scientists, advertisements, TV shows, movies, documentaries, newspapers, text on food packages, models and bloggers. Throughout the negotiation of role-playing characters, the adolescents chose different ways to illustrate the media. One group chose to portray media in general rather than having it represented by a specific person, while other groups decomposed media into celebrities from TV, journalists, the Internet, books and sports stars to make the role-playing more manageable. The following results will be illustrated by quotations. When participants spoke as characters in the role-playing, this is indicated in quotes. The participant group in which the discussion took place is also given.

The adolescents portrayed messages of diverse reasons for food choices, preparation and eating. The messages concerned: promoting physical well-being; providing an experience of palatability and luxury; managing resources, e.g. time and financial resources; promoting sustainability with regard to the protection of the natural environment; promoting athletic performance and a strong body; and promoting weight loss. Because of the different content in the messages, there were long and intense discussions and negotiations about which

Character	Participant Group					All Groups
	1 (<i>n</i> = 7)	2 (<i>n</i> = 7)	3 (<i>n</i> = 6)	4 (<i>n</i> = 5)	5 (<i>n</i> = 6)	
Home and consumer studies teacher	1	2	1	1	1	6
Parent	1	1	1	1	1	5
Friend	1	1		1	1	4
Sport coach	1	1	1			3
School lunch service personnel	(x)	(x)	1		1	2
TV-chef	(x)	1			1	2
Media in general	(x)	(x)	1	(x)	(x)	1
The Internet	1	(x)		(x)	(x)	1
Mc Donald's	(x)	(x)		1		1
Journalist		1		(x)		1
Athlete				1	(x)	1
School nurse			1			1
Factual books	1					1
TV-dieting coach	1					1
Weight watchers					1	1

Notes: *n* = Number of that character in the role-play; (x) = when the source of message was mentioned in discussion but did not become a character in the role-play; Mc Donald's was pictured as a manager that wanted to promote the concept of Mc Donald's

Table I.
Distribution of
characters in the role-
play for the different
participant groups

foods to choose. The following quotations from the role-playing illustrate how the characters argued about what to eat:

Friend: I'm really craving tacos! Tacos are tasty!

Sports coach: There's a lot of protein in the meat. But we should not have vegetables, which isn't good.

Journalist: I prefer to have vegetables since meat is bad for the environment.

Sports coach: Is it bad? But it helps build muscles, and we all need muscles.

HCS teacher: We could have lentils and beans instead of meat (Group 2).

Important aspects of trust in messages and their sources

Negotiations about what to eat led to discussions about what messages or sources of messages to trust. The role-playing and the subsequent focus group discussions revealed several aspects involved in why the adolescents valued messages as trustworthy and placed their trust on the sources of messages. These aspects can be summed up in two themes. First, trust was related to whether and to what extent the messages were based on care for the person or group receiving the message; on knowledge about food, eating and the consequences of consumption; and on commercial interest. Second, trust was dependent on the adolescent's social relationship to the person conveying the message and on the situation in which the message was conveyed and acted on.

Thus, care was one aspect related to trust. Messages based on care were perceived to be conveyed because of concern for the people receiving them, in this case, the adolescents. To care about someone was to be interested in that person's preferences, needs, health and well-being. The adolescents emphasised care and concern as crucial aspects for actually trusting and listening to the messages, which is illustrated in the following discussion:

– You don't listen to some people, I know that.

– No, it depends on who they are.

– Yes, you listen to your parents.

– Yes, you listen to the ones that say something with love and care (Focus group 3).

Care was something that the adolescents connected mostly to their parents. Parents were perceived to show concern and care in many ways. This could be about restricting the intake of sweets and snacks to specific days or occasions, or ensuring that the children ate nutritious food that promoted health and growth, while also offering tasty food cooked with love. This concern of parents involved many aspects of food which is shown in a quote from the role-playing:

Parent: The children are very fond of tacos; they are quick [to make] and the kids like them. My kids need to get a lot of nutrition, although it should be tasty and quick [to make] (Role-play group 5).

The trustworthiness of a message was also affected by whether it was considered to be knowledge-based or not. Knowledge was something that the adolescents related mainly to education or occupation, implying that through education or occupation, a person has gained the relevant knowledge and expertise required. On the basis of this, the adolescents associated HCS teachers, sports coaches, doctors, dieticians and scientists with knowledge. Because of the knowledge and education attributed to these professions, they and their messages were valued as trustworthy. A discussion about the HCS teacher illustrates this:

- Well, you learn, they are teaching, they are educated to teach you stuff.
- Yes, they should know what they are talking about.
- Yes, well if they kind of teach you stuff you believe in it because they are teachers and they *should* know (Focus group 5).

In most cases, the agents who were perceived as having knowledge were also portrayed as having a responsibility to transfer this knowledge in their occupations. For example, the HCS teacher was depicted as having a responsibility to educate pupils regarding different aspects concerning food, as illustrated by the following quotes from two role-playing sessions. This could be about making correct and well-balanced food choices according to nutritional recommendations, making choices in regard to environmental aspects like organic food, or developing cooking skills:

HCS teacher: It has to be eco-friendly and at the same time healthy (Role-play group 1).

HCS teacher: I feel that we need to do some cooking that we can learn from (Role-play group 5).

A person outside the school also characterised as taking responsibility for giving information about food and nutrition was the sports coach, who was perceived to have knowledge and expertise even if not necessarily having an education in nutrition or working as a coach by profession[1]. The sports coach was portrayed as responsible for leading the team to victory and success. To accomplish this goal, the coach's assignment was to create physically strong players and provide advice about food that promoted this. Food was considered a way to reach the goal of a strong body, while other aspects like palatability and health were considered less important. The sports coach was portrayed as one who talked about food explicitly as a means for performance and whose messages were one-dimensional and peremptory:

Sports Coach: Tasty [...] I don't care if it is tasty; it should be good for the body. Hockey players should build muscles; that's what it's all about (Role-play group 2).

Parents were also accredited with having knowledge about which foods were good for their own child, and this was related to being a responsible caretaker with experience and familiarity. However, the adolescents were reflexive about trust in this kind of knowledge. In the quotations below, the adolescents argue about whether those who want the best for you actually know what is best for you:

- Well, I can say like this, I trust the one who wants what's best for me.
- Who is that?

-
- It could be the coach, the parents; it could be different at different occasions.
 - But, does he know what's best?
 - If he gives you really bad food and claims he wants what's best for you, is that a good thing?
 - But, then he doesn't want what's best for me.
 - But maybe he doesn't know that (Focus group 1).

There were also discussions related to knowledge that involved some aspects of the media like TV documentaries, the Internet and daily newspapers. These were perceived by a majority of the adolescents to be sources that provided knowledge and were relatively trustworthy. Using the Internet or a search engine such as Google, in particular, to identify facts about food was perceived to be a reliable source. However, the adolescents' apprehension regarding documentaries was not unanimous. Some claimed that documentaries were factual and trustworthy, while others perceived them to be exaggerated.

Other aspects of media, e.g. the TV chef, were perceived to convey messages that were based on a commercial interest because of their eagerness to persuade and "sell" their products or concepts. The adolescents found this sales approach a bit suspicious, as if the media were trying to dupe them, which resulted in these sources being perceived as unreliable. This is illustrated by quotes from their discussion:

- I don't trust media because media are all about making as much money as possible.
- To sell it, they say that it is really good (Focus group 2).

The sense of an underlying commercial interest was linked not only to advertisements, commercials and business operations but also to companies like McDonald's and media personalities such as TV dieting coaches and TV chefs advocating with ulterior motives.

In summary, the adolescents' discussions revealed three important aspects of trustworthiness of messages and trust in sources: knowledge, care and commercial interest. However, it was not obvious that one or two of these aspects were more crucial for trust than the others. Nor can we say whether trustworthiness increased if two or more aspects were present from the results of the present study. If the source of the message was a person, another important aspect of trust was the adolescent's social relationship to that person. When the adolescent had a close relationship to the person conveying the message, this enhanced trust, while the opposite was true for distant social networks. Those described as having close relationships to the adolescents varied, but parents, teachers, sports coaches and friends were mentioned, while those who were perceived as distant were, for example, school nurses and personnel who were responsible for the mandatory school lunch. The school nurse and school lunch personnel were perceived to have responsibility and knowledge based on their professions, similar to teachers. Nevertheless, the adolescents did not trust or pay much attention to these persons because of the distant social relationship they had to them. Instead, these persons were perceived as relatively anonymous. However, trust was also dependent on situation. For example, health personnel were described as trusted because of their medical knowledge in situations where the adolescents were ill.

Discussion

The results revealed the challenging task of assimilating differentiated and often-conflicting messages about food presented from a number of sources. As shown in previous studies, conflicting messages can lead to uncertainty and confusion (Rangel *et al.*, 2012; Ronteltap *et al.*, 2012; Ward *et al.*, 2012). Somehow, the adolescents have to cope with and evaluate these different messages and decide which to incorporate and which to ignore; they have to decide what and whom to trust. The study revealed different aspects to be of importance

when the adolescents evaluated trustworthiness. One was that professional knowledge and expertise were highly valued by the adolescents. Giddens (1991) claims that people are forced to place their trust in expert systems today because they cannot control everything themselves, which is certainly the case when it comes to food, as there is a gap between producers and consumers (Bildtgård, 2008; Meyer *et al.*, 2012; Wilson *et al.*, 2013). In the present study, it was obvious that the adolescents placed their trust in professional and institutional knowledge systems when they rated medical personnel and schoolteachers as trusted sources regarding food and health messages. Their trust in these persons indicated not only trust in the individual expert but also in the institution represented by the expert. In addition, the adolescents discussed trust and distrust in regard to companies and institutions. Thus, in spite of the fact that it was easier for the adolescents to act as persons in the role-playing, the results revealed their reflexivity with regard to professional and institutional knowledge.

Kjærnes (2013) noted that previous studies have primarily addressed trust related to food safety in food production and food companies. She recognises two distinct grounds for trust in the literature: familiarity and confidence. Familiarity relies on specific personal networks, while confidence refers to more abstract and general institutions and institutional procedures (c.f. Tonkin *et al.*, 2015; Wilson *et al.*, 2013). Similar grounds for trust could be found in the present study; aside from trust in expertise, close and personal relationships were associated with trust. When the adolescents talked about teachers, they mentioned not only the teachers' education but also their own personal relationship to the teacher, indicating that they do not merely represent the school as a knowledge-based institution. Moreover, parents were trusted in most situations because of their close relationship within the family and because of their genuine care. This aligns with an earlier study that showed how adolescents perceive parents as constructing rules and expectations for them because of their genuine care for their children's safety, well-being and future success (Isapa-Landa, 2016). The adolescents in the present study discussed care in a more personal manner compared to what has been described in previous studies focusing on trust, where care has been related to the information sources' (agencies) concerns about protecting citizens in general from possible risks related to food hazards (Rosati and Saba, 2004).

On the other hand, trust was challenged by the feeling of being persuaded. Media sources were generally perceived to have intentions to sell their products or concepts, which made the adolescents suspicious and critical. In contrast, they were much less critical of sources that they could search on their own for information, for example, from the Internet and books. That the Internet, particularly Google, is perceived as a reliable source of information by adolescents is in concordance with previous research (Wartella *et al.*, 2015). This may imply that the adolescents are better equipped to critically review traditional advertising and media than other information channels. However, overall, the adolescents in the present study discussed food messages consciously and perceptively.

The results from the present study contradict previous studies which have concluded that consumers are not reflexive when it comes to trust on food (Henderson *et al.*, 2012; Holmberg *et al.*, 2010). These studies revealed that consumers trust the food supply unless they have reason not to (Henderson *et al.*, 2012). The adolescents' reflexivity visible in the present study might depend on the fact that they were confronted with authentic food instead of just talking about food, sources of messages and trust. The data collection design of role-playing, with a subsequent focus group interview, seems to be a suitable method for generating discussion and reflection among adolescents concerning food. In the role-playing, long and intensive discussions arose because of the different opinions of the characters about what food to eat. The intensity of the discussion increased when the adolescents were in the grocery store and in physical contact with the great variety of food items there, as the design of the role-playing included seeing, feeling, and tasting real food,

and the participants were confronted with actual decisions and choices. This illuminated not only conflicts between different messages about food, but also conflicts between messages and the adolescents' own preferences and values. These conflicts were the starting point for the adolescents' discussions about how they handle conflicting messages, and that was where the evaluation of trust arose. The confrontation and the handling of real food were considered to be stimuli for discussions and negotiations about food and promoted rich data material. When discussing the role-playing afterwards in the focus group interview, the adolescents confirmed that it had inspired their thinking. A possible limitation of the present study might be that it was conducted at a university. This setting may connote expertise and factual knowledge to the adolescents, but attempts were made to prevent this by, for example, emphasising the interest in the adolescents' thoughts and perceptions rather than their knowledge.

Conclusions

The results show that adolescents are exposed to numerous and often-conflicting messages about food conveyed by multiple sources. In relation to conflicting messages, the adolescents discussed trust in food messages and their sources. The adolescents perceived different aspects to be of importance for trust; these can be summed up in two categories: first, trust was related to whether and to what extent the messages were based on genuine care for the person receiving the message; on knowledge about food, eating, and the consequences of consumption; and on commercial interest; and second, trust was also grounded in the adolescent's social relationship to the person conveying the food messages and depended on the situation.

The findings have implications for health promotion. Teachers and other pedagogues involved in education concerning food and health among adolescents need to increase their understanding regarding how adolescents interpret and value different messages about food in order to confront and tackle competing messages. Such knowledge and awareness is essential in the process of empowering adolescents to be critical consumers by providing them with support and by strengthening their critical reflections on food messages and sources of messages. The findings emphasise the importance of knowledge and caring about the target group in food education and health-promoting activities. Such knowledge enables a holistic approach where other aspects besides nutrition are also considered.

Note

1. In Sweden, it is common that a parent is the coach for, for example, a football team of children or adolescents.

References

- Bataller Fuster, R. (2013), "Role-plays vs natural data: asking for a drink at a cafeteria in Peninsular Spanish", *Ikala, revista de lenguaje y cultura*, Vol. 18 No. 2, pp. 111-126.
- Beareth, A., Cousin, M.-E. and Siegrist, M. (2014), "The consumer's perception of artificial food additives: influences on acceptance, risk and benefit perceptions", *Food Quality and Preference*, Vol. 38, pp. 14-23.
- Bildtgård, T. (2008), "Trust in food in modern and late-modern societies", *Social Science Information*, Vol. 47 No.1, pp. 99-128.
- Borbely, C.J., Graber, J.A., Nichols, T., Brooks-Gunn, J. and Botvin, G.J. (2005), "Sixth Graders' conflict resolution in role plays with a peer, parent, and teacher", *Journal of Youth and Adolescence*, Vol. 34 No. 4, pp. 279-291.
- Chen, Y.-Y., Shek, D.T.L. and Bu, F.-F. (2011), "Applications of interpretive and constructionist research methods in adolescent research: philosophy, principles and examples", *International Journal of Adolescent Medicine and Health*, Vol. 23 No. 2, pp. 129-139.

- Coulson, N.S. (2002), "Source of food safety information: whom do adolescents trust?", *Appetite*, Vol. 38 No. 3, pp. 199-200.
- Coveney, J. (2008), "Food and trust in Australia: building a picture", *Public Health Nutrition*, Vol. 11 No. 3, pp. 237-245.
- Dalton, M.A., Bernhardt, A.M., Gibson, J.J., Sargent, J.D., Beach, M.L., Adachi-Mejia, A.M., Titus-Ernstoff, L.T. and Heatherton, T.F. (2005), "Use of cigarettes and alcohol by preschoolers while role-playing as adults: 'Honey, have some smokes'", *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, Vol. 159 No. 9, pp. 854-859.
- Demeter, G. (2007), "Symposium article: role-plays as a data collection method for research on apology speech acts", *Simulation & Gaming*, Vol. 38 No. 1, pp. 83-90.
- Denzin, N.K. and Lincoln, Y.S. (2003), *Strategies of Qualitative Inquiry*, SAGE, Thousand Oaks, CA.
- Dorey, E. and McCool, J. (2009), "The role of the media in influencing children's nutritional perceptions", *Qualitative Health Research*, Vol. 19 No. 5, pp. 645-654.
- Eden, S., Bear, C. and Walker, G. (2008), "Mucky carrots and other proxies: problematising the knowledge-fix for sustainable and ethical consumption", *Geoforum*, Vol. 39 No. 2, pp. 1044-1057.
- Gardner, S. (2016), "Out of the mouths of young learners: an ethical response to occluded classroom practices in researcher-initiated role play", *Language and Education*, Vol. 30 No. 2, pp. 175-185.
- Giddens, A. (1991), *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age*, Polity Press, Cambridge.
- Graneheim, U.H. and Lundman, B. (2004), "Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness", *Nurse Educ Today*, Vol. 24 No. 2, pp. 105-112.
- Green, J., Draper, A. and Dowler, E. (2003), "Short cuts to safety: risk and 'rules of thumb' in accounts of food choice", *Health, Risk & Society*, Vol. 5 No. 1, pp. 33-52.
- Henderson, J., Ward, P., Coveney, J. and Meyer, S. (2012), "Trust in the Australian food supply: innocent until proven guilty", *Health, Risk & Society*, Vol. 14 No. 3, pp. 257-272.
- Hill, M. (2006), "Children's voices on ways of having a voice: children's and young people's perspectives on methods used in research and consultation", *Childhood*, Vol. 13 No. 1, pp. 69-89.
- Holmberg, L., Coveney, J., Henderson, J. and Meyer, S. (2010), "What should primary health care practitioners know about factors influencing young people's food choices?", *Australasian Medical Journal (Online)*, Vol. 1 No. 4, pp. 259-266.
- Hunt, S. and Frewer, L.J. (2001), "Trust in sources of information about genetically modified food risks in the UK", *British Food Journal*, Vol. 103 No. 1, pp. 46-62.
- Ispa-Landa, S. (2016), "Legitimizing family management: the role of adolescents' understandings of risk", *Journal of Marriage and Family*, Vol. 78 No. 2, pp. 516-530.
- Jackson, P. (2015), *Anxious Appetites: Food and Consumer Culture*, Bloomsbury Academic, London.
- Järvelä, K., Mäkelä, J. and Piironen, S. (2006), "Consumers' everyday food choice strategies in Finland", *International Journal of Consumer Studies*, Vol. 30 No. 4, pp. 309-317.
- Kjærnes, U. (2013), "Risk and trust in the food supply", in Murcott, A., Belasco, W. and Jackson, P. (Eds), *The Handbook of Food Research*, Bloomsbury Academic, New York, NY, pp. 410-424.
- Larsen, J.N. and Martey, R.M. (2011), "Adolescents seeking nutrition information: motivations, sources and the role of the internet", *International Journal of Information and Communication Technology Education*, Vol. 7 No. 3, pp. 74-85.
- Meyer, S., Coveney, J., Henderson, J., Ward, P.R. and Taylor, A.W. (2012), "Reconnecting Australian consumers and producers: identifying problems of distrust", *Food Policy*, Vol. 37 No. 6, pp. 634-640.
- Morgan, M., Gibbs, S., Maxwell, K. and Britten, N. (2002), "Hearing children's voices: methodological issues in conducting focus groups with children aged 7-11 years", *Qualitative Research*, Vol. 2 No. 1, pp. 5-20.

-
- Polit, D.F. and Beck, C.T. (2012), *Nursing Research: Generating and Assessing Evidence for Nursing Practice*, Wolters Kluwer Health/Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia, PA.
- Rangel, C., Dukeshire, S. and MacDonald, L. (2012), "Diet and anxiety. An exploration into the orthorexic society", *Appetite*, Vol. 58 No. 1, pp. 124-132.
- Ronteltap, A., Sijtsema, S.J., Dagevos, H. and de Winter, M.A. (2012), "Construal levels of healthy eating. Exploring consumers' interpretation of health in the food context", *Appetite*, Vol. 59 No. 2, pp. 333-340.
- Rosati, S. and Saba, A. (2004), "The perception of risks associated with food-related hazards and the perceived reliability of sources of information", *International Journal of Food Science & Technology*, Vol. 39 No. 5, pp. 491-500.
- Sommer, D., Pramling Samuelsson, I. and Hundeide, K. (2011), *Barnperspektiv och barnens perspektiv i teori och praktik*, Liber, Stockholm.
- Tonkin, E., Meyer, S.B., Coveney, J., Webb, T. and Wilson, A.M. (2016), "The process of making trust related judgements through interaction with food labelling", *Food Policy*, Vol. 63, pp. 1-11.
- Tonkin, E., Webb, T., Coveney, J., Meyer, S.B. and Wilson, A.M. (2016), "Consumer trust in the Australian food system – the everyday erosive impact of food labelling", *Appetite*, Vol. 103, pp. 118-127.
- Tonkin, E., Wilson, A.M., Coveney, J., Webb, T. and Meyer, S.B. (2015), "Trust in and through labelling – a systematic review and critique", *British Food Journal*, Vol. 117 No. 1, pp. 318-338.
- Van Kleef, E., Frewer, L., Chrysochoidis, G., Houghton, J., Korzen-Bohr, S., Krystallis, T., Lassen, J., Pfenning, U. and Rowe, G. (2006), "Perceptions of food risk management among key stakeholders: results from a cross-European study", *Appetite*, Vol. 47 No. 1, pp. 46-63.
- Ward, P.R., Henderson, J., Coveney, J. and Meyer, S. (2012), "How do South Australian consumers negotiate and respond to information in the media about food and nutrition? The importance of risk, trust and uncertainty", *Journal of Sociology*, Vol. 48 No. 1, pp. 23-41.
- Wartella, E., Rideout, V., Zupancic, H., Beaudoin-Ryan, L. and Lauricella, A. (2015), *Teens, Health, and Technology. A National Survey*, Center on Media and Human Development, School of Communication, Northwestern University, Chicago.
- Wibeck, V. (2014), "Social representations of climate change in Swedish lay focus groups: local or distant, gradual or catastrophic?", *Public Understanding of Science*, Vol. 23 No. 2, pp. 204-219.
- Willis, J., Jost, M. and Nilakanta, R. (2007), *Foundations of Qualitative Research: Interpretive and Critical Approaches/[Elektronisk resurs]*, SAGE, Thousand Oaks, CA, and London.
- Wilson, A., Coveney, J., Henderson, J., Meyer, S., Calnan, M., Caraher, M., Webb, T., Elliott, A. and Ward, P. (2013), "Trust makers, breakers and brokers: building trust in the Australian food system", *BMC Public Health*, Vol. 13 No. 1, p. 229.
- Wilson, A., Withall, E., Coveney, J., Meyer, S.B., Henderson, J., McCullum, D., Webb, T. and Ward, P. (2016), "A model for (re)building consumer trust in the food system", *Health Promotion International*, daw024, pp. 1-13.
- Yaacob, A. and Gardner, S. (2012), "Young learner perspectives through researcher-initiated role play", in Gardner, S.-Jones M. (Eds), *Multilingualism, Discourse, and Ethnography*, Routledge, New York, NY, pp. 241-255.

Corresponding author

Jenny Rendahl can be contacted at: jenny.rendahl@gu.se

For instructions on how to order reprints of this article, please visit our website:

www.emeraldgroupublishing.com/licensing/reprints.htm

Or contact us for further details: permissions@emeraldinsight.com

This article has been cited by:

1. RendahlJenny, Jenny Rendahl, KorpPeter, Peter Korp, EkströmMarianne Pipping, Marianne Pipping Ekström, BergChristina, Christina Berg. 2018. Eating and risk: adolescents' reasoning regarding body and image. *Health Education* **118**:3, 262-276. [Abstract] [Full Text] [PDF]

III

Eating and risk: adolescents' reasoning regarding body and image

Jenny Rendahl, Peter Korp, Marianne Pipping Ekström and
Christina Berg

*Department of Food and Nutrition, and Sport Science, University of Gothenburg,
Gothenburg, Sweden*

262

Received 22 May 2017
Revised 11 August 2017
29 September 2017
26 October 2017
10 November 2017
17 November 2017
Accepted 27 November 2017

Abstract

Purpose – The purpose of this paper is to explore and elucidate adolescents' reasoning about risks related to food and eating.

Design/methodology/approach – Boys and girls aged 15-16 years participated in a focus group interview with role-playing as a stimulus for discussion and reflection. In all, 31 participants took part, divided into five groups. In the role-playing, the participants portrayed agents who they perceived to give messages about food. In the focus group they discussed their experience of carrying out the role-play, and how they usually cope with conflicting messages, preferences and needs regarding food and eating.

Findings – The findings suggested that there were two main themes of risk profiling related to eating. One concerned bodily risk related to the food ingested and included concerns both about not reaching health and performance due to the unfavourable intake of calories, nutrients, additives, bacteria, viruses and parasites, and threats to immediate well-being following consumption. The second main category concerned the risk of being conspicuous, or "sticking out", which incorporated food-based gender norms and norms related to table manners. In practice, the risk of not displaying an appropriate image of themselves through their food and eating choices was more prominent than risk perceptions related to impacts of food choices on well-being and performance. Difficulties in classifying foods as "good" or "bad" enhanced their uncertainty.

Originality/value – The results suggest that health-promotion activities for young people should focus not only on how to feed their bodies but also on how to avoid feeding their anxieties.

Keywords Anxiety, Adolescents, Health education, Body image, Risk, Food

Paper type Research paper

Introduction

Food is one of the foremost means of cultural expression and a crucial element in the construction and expression of social identity (Lupton, 1996; Warde, 1997; Stead *et al.*, 2011; Bugge, 2010). However, the consumption of food is linked not only to identity but also sometimes to insecurity and anxiety. Contemporary society is characterised by expectations that the individual take responsibility and make choices. Everyday life is permeated by an overflow of information about what the "right" choices are (Giddens, 1991). Giddens refers to contemporary society as a risk society. Compared to our historical predecessors, we are less likely to recognise risk as related to faith, chance and random acts and more likely to see risk as the result of human activity and, because of the erratic nature of human action, difficult to predict (Beck, 1992; Giddens, 1991). Actions taken today can have unpredictable consequences tomorrow or farther into the future; risk is about future occurrences in relation to current practices (Giddens, 1991). The "climate of risk" that is present in what is sometimes called "late modernity" is characterised by constant changes in knowledge claims; therefore, it produces anxiety about who we should trust. No matter how well established a knowledge claim may be, it is always subject to revision in light of new ideas or results. What is considered dangerous to eat today may not be considered dangerous tomorrow (Giddens, 1991). On the basis of this uncertainty both experts and laypersons assess various phenomena in terms of risk, thus engaging in risk profiling. According to Mitchell *et al.* (2001, p. 218), the notion of a

risk society is “transforming a world of religious belief systems and notions of fate and chance into one concerned with probability, rational calculation, reflexive monitoring, risk profiling, risk management and control”.

Youth, identity and risk

Unlike in earlier times, identity in contemporary society is not something that is fixed. Our current society is characterised by numerous choices, individualism, personal freedom and decision making where individual agency and autonomy are emphasised (Beck, 1992; Giddens, 1991). The construction of identity is viewed as a process in which the individual is responsible for creating her own biography to present to others (Jenkins, 2014; Giddens, 1991). Young people are repeatedly encouraged to work on their self-identity and to make the “right” choices for their future (Johansson, 2006), and the freedom and responsibility this process of identity construction entails can be stressful for them (Wiklund *et al.*, 2010; Furlong and Cartmel, 2007). Parallel to this freedom of choice, young people generally feel the pressure to conform and comply with rules and expectations (Cebulla, 2009). Thus, young people are particularly affected by the cultural reflexivity of late modernity (Wiklund *et al.*, 2010; Ziehe, 1993). The transition from childhood to adulthood involves uncertainty in many areas of life (Green *et al.*, 2000; Mills and Blossfeld, 2005; Lindfors *et al.*, 2012). They are on their way to becoming adults; they are building their identities and becoming increasingly independent and responsible for their choices; and this includes food-related decisions.

So risk is a crucial aspect of our late modern society, and young people’s risk taking and ways of talking about risk are important parts of their identity construction (Mitchell *et al.*, 2001). Young people today experience more risk-related events and are more likely to experience anxiety about potential risks than older generations (Cebulla, 2009). They have to negotiate risks that were largely unknown to their parents and grandparents (Furlong and Cartmel, 2007), and they are constantly engaged in risk assessments in their everyday lives (Green *et al.*, 2000). Studies concerning health risks in youth have, for example, highlighted areas including mental illness, eating disorders, drug and alcohol use, and sexual behaviour (Furlong and Cartmel, 2007). A fairly recent Finnish study showed that adolescents are increasingly worried about their own health (Lindfors *et al.*, 2012).

Risk related to the body and to food

The body is important in the process of creating a self-identity, both in regard to physical appearance and how the body is used in everyday contexts (Giddens, 1991). Bodily appearance is closely connected to identity, and people are often judged by their looks (Featherstone, 1991). Through various media, young people are exposed to idealised images of the body to which they compare themselves (Wiklund *et al.*, 2010; Featherstone, 1991; Bengs, 2000). The body is often seen as a project to be shaped and reshaped with effort and determination (Featherstone, 2010; Giddens, 1991; Lupton, 1996). Various studies have suggested that boys and girls desire and feel pressure to have bodies that correspond to the prevailing ideals (Frost, 2003; Ata *et al.*, 2006). In addition, bodily appearance is strongly related to food and eating. It is common among adolescent girls to talk about control and restrictions regarding their bodies and food intake in order to promote a body that aligns with current ideals (Bugge, 2010; Counihan, 1992; Wiklund *et al.*, 2010).

Most qualitative studies on risk perceptions concerning food have focussed on single hazards or risks related to specific food items (Bearth *et al.*, 2014; Halkier, 2001; Hawkes and Rowe, 2008; Molander, 2011; Jackson, 2015). Food risks have been connected to pesticides, additives, and preservatives, as well as to food hygiene and bacteria (Tonkin *et al.*, 2016; Williams *et al.*, 2004). Studies have also showed that consumers may deliberately avoid information in order to avoid worrying (Frostling-Henningsson, 2012; Hawkes and Rowe, 2008).

The origin of food is another aspect related to food risk. Consumers tend to value foods originating in their own countries and perceive it as safer than foods imported from foreign countries (Green *et al.*, 2003; Holmberg *et al.*, 2010; Jackson, 2015; Coveney, 2008). Furthermore, most previous studies have been concerned with an adult population; there are few studies regarding adolescents' perceptions about food-related risks, especially in a Nordic context. Adolescents may not be concerned about food hazards and food safety, but they might consider food risk in a broader sense and worry about nutritional and ethical issues (Green *et al.*, 2003). Focussing on risk profiling might help us to understand not only the management of specific, known food risks but may also allow us to learn more about adolescents' feelings and thoughts about food and eating in general. In fact, in the field of research related to food and risk, concepts such as uncertainty and anxiety) have become increasingly prominent (Jackson, 2015; Zinn, 2009).

Increased awareness of adolescents' perspectives is important for teachers and other professionals involved in education in order to be responsive to adolescents and empower them in their food-related decision making. Therefore, the aim of this study is to explore and elucidate adolescents' reasoning about risks related to food and eating.

Method

Participants

The participants were chosen through a purposive sample (Polit and Beck, 2012), meaning that schools were chosen from as heterogeneous a population as possible, based on public statistics regarding socioeconomic status and ethnic diversity. Nine comprehensive schools in Western Sweden were selected, and four agreed to participate. The schools were contacted through the principal or through the home and consumer studies teacher. They provided contact with one ninth-grade class at the respective school.

A total of 31 adolescents, boys (11) and girls (20), agreed to participate in the study; they were 15 and 16 years old. Data collection was performed separately in five groups of participants, with 5-7 participants in each group consisting of both boys and girls. All of the participants were guaranteed confidentiality and were informed, both verbally and in writing, about their right to terminate their participation at any time with no repercussions; this information was repeated before data collection started. All participants gave written consent. The study was assessed by the Regional Ethical Review Board in Gothenburg, Sweden.

Focus groups and role-plays

We asked the adolescents to show us messages related to food and eating in their everyday lives by conducting a role-play. In a subsequent focus group, they discussed the role-play and how to cope with conflicting messages, preferences and needs regarding food and eating; see Figure 1.

Thus, we did not introduce the concept of risk to the participants in the role-playing or in the focus group interviews. When analysing the data for another article (Rendahl *et al.*, 2017), we observed that the participants commonly discussed risks in relation to food and eating.

Data collection started with the adolescents' discussion about where they received information and messages about food and eating. This discussion resulted in the mention of a number of agents, both persons and institutions. Some of the agents conveying these messages became the characters of the role-play, for example, parents, teachers of home and consumer studies, sports coaches, friends, media, and the school's lunch-service personnel. The role-playing consisted of a sequence of activities in which the adolescents, acting in their different roles, were asked to plan a lunch and purchase the food. They also cooked the food, and then ate the meal together. During the role-play, the adolescents were encouraged

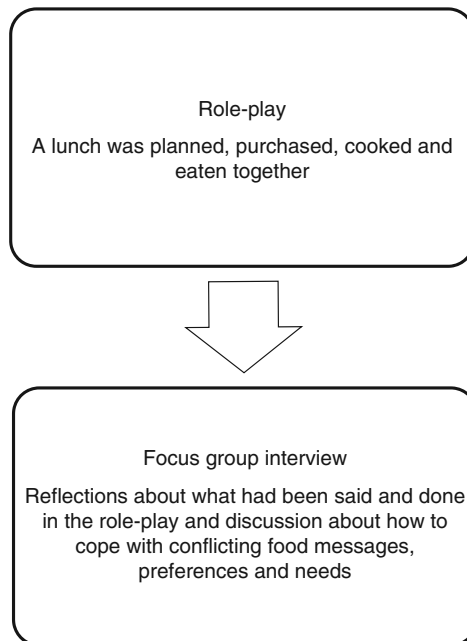

Figure 1.
Design of the study

to negotiate, act and discuss, with little involvement from the researchers, to reveal as much as possible about their thoughts and perceptions.

In a subsequent focus group interview, the participants were asked to develop, explain and discuss actions in the role-play and how they usually cope with conflicting messages, preferences and needs regarding food and eating. In greater detail, two themes were discussed: the role-play, i.e. how they experienced carrying out their roles and whether they wanted to explain or comment on something in the role-playing; and food messages in their everyday lives, i.e. which messages they usually complied with, which sources they usually trusted and listened to, and how they handled contradictory messages and also conflicts in relation to personal needs and preferences. In the focus group interview, the first author acted as a moderator, and an assistant helped with practical issues. Relevant follow-up and probing questions such as “Can you develop that or explain more?” were asked. The moderator sought to use terminology similar to that of the adolescents to diminish the hierarchical adult-young person relationship (Hill, 2006). Several “ground rules” were clarified at the beginning of the session to create a positive atmosphere; these included: everyone should get a chance to speak; there is no right or wrong; and all thoughts and opinions are equally important (Morgan *et al.*, 2002; Wibeck, 2014). It was emphasised that the primary interest of the study was the adolescents’ perceptions and not their factual knowledge about food. The participants of each group came from the same school class and had voluntarily agreed to participate with the result being that they knew each other.

Data collection took place during 2012. The venue was a fully equipped kitchen used for education at the local university and in a supermarket on the same street. Both the role-plays and focus group interviews were audiotaped using MP3 players, with one player per participant during the grocery-store scenes of the role-play. Each role-play and focus group interview lasted for 3-4 hours.

Data analysis

All focus group interviews and role-plays were transcribed verbatim. The audiotaped material was carefully listened to, and the text was read through carefully several times. The overall impression of the adolescents' discussion about food messages and eating was that risk profiling was common, i.e. that they discussed food in terms of risk and anxiety. Therefore, Giddens's (1991) concept of risk profiling was used as an analytical framework to identify which risk assessments associated with eating was made by the adolescents.

The data were analysed using qualitative content analysis (Hsieh and Shannon, 2005). The analysis was focussed on the adolescents' own reasoning. Starting point for the discussions in the focus group interviews was messages they encountered in their everyday life, i.e. what they portrayed in the role-play. Thus, statements from them as role-play characters guided our understanding of the context and thereby supported our interpretations.

The text was read and marked in terms of risk profiling, i.e. how the adolescents expressed risk or anxiety in relation to food or eating. How risk was articulated by the adolescents resulted in categories and sub-categories that were intended to stay closely related to the data and to illuminate the adolescents' different ways of reasoning about risk in relation to food and eating. The analytical process shifted between group discussions with all three authors and individual extraction and labelling of data by the first author. All extractions and labelling were brought to discussion and could be changed to reflect the consensus of the research team. The discussions involving the four authors throughout the analysis phase appeared to contribute to the trustworthiness of the study.

Findings

Struggling with risks related to eating

The adolescents' own risk profiling was obvious in their discussions about food and eating. Risk was a recurring theme when they engaged in negotiations and discussed whether to believe and conform to food messages as well as when they made food-related decisions.

The adolescents struggled with how to think and behave in relation to underlying societal expectations. When discussing or making choices related to food and eating, they balanced their own preferences with the messages and ideals presented by society. This resulted in assessments not only concerning the proper foods and nutrients for their bodies and wellness but also how they should eat to achieve a desirable image and fulfil social expectations.

Two major categories of risk profiling were identified: bodily risk related to food ingested, and risk of not displaying the "right" image when eating (see Figure 2). The latter category concerning image seemed to be somewhat more prominent, and the adolescents tended to return to it in their discussions. Here, we will describe different dimensions of these two categories and illustrate the findings with quotations. The quotations represent different groups; they are from girls as well as boys and are only from situations in which the adolescents represented themselves and were not acting in a role. The participants were given pseudonyms.

Bodily risk related to food ingested

The participants discussed the consequences for health, performance and pleasure when consuming or avoiding certain foods. The various aspects of this category, which refers to risk profiling for the effects of taking food into the body, are shown in Figure 2.

The participants discussed how the consumption of certain foods might affect their bodies and the risk of not reaching health and athletic ability. They were afraid of not consuming the right foods or amounts of food to provide their bodies with the nutrients that promote

Figure 2.
Overview of theme, categories and sub-categories

strong, well-functioning bodies. In addition, they felt that food should not contain any harmful substances or bacteria, viruses and parasites that could compromise bodily functions or cause illness. However, most obvious in the discussions was the fear that consumption of unhealthy food could result in overweight – if not immediately, then perhaps in the future. This risk was thought to be reduced by exercise; if something unhealthy was eaten, exercise could compensate for it and almost eliminate the risk of weight gain. Other bodily risks were connected to unhealthy food or the overconsumption of unhealthy food, like eating desserts or sweets. In addition to unwanted weight gain, this could lead to poor dental health and stomach ache. This was shown in a discussion about snacking between meals:

Caroline: You will damage your teeth. So it erode on your teeth all the time, they will never escape from it. Neither the stomach will rest when it constantly gets new food, and then you can get stomach ache.

Sara: And you will gain weight.

To avoid these physical symptoms, the adolescents described trying to balance their intake of unhealthy food, i.e. to not eat it daily but only on special occasions.

Several discussions concerned the issue of what characterised healthy vs unhealthy food. To determine whether a food item was healthy or unhealthy, the adolescents made classifications. To dichotomise food as healthy or unhealthy was a common strategy to simplify decisions about what to eat. Food was classified mainly according to nutrient content or ingredients. The difficulty of classifying food became apparent when some ingredients in the dish were considered to be healthy and others unhealthy. One example of this was the discussion of pizza:

Ali: But pizza isn't junk food, is it?

Albin: Pizza Hut has quite a lot of fat in it, doesn't it?

Ali: Yes, but there are other things.

Clara: It depends, if you make it yourself at home you can make it a bit healthier if you make the bread more nutritious, etc. Pizza is not necessarily junk food; it's the commercial chains that make them like that.

Ali: No, it has vegetables, there's not only bread.

Nour: It's like bread with meat and vegetables (Group 4).

The difficulty to classify the meal as healthy or unhealthy is also illustrated in the discussion below, showing the adolescents' difficulty of identifying the type of meat in a meal:

Johan: But that's not so good either; well, kebab is good, or, eh, I don't know. Kebab is tasty and it's meat after all, so it has proteins. What the heck, I don't know, according to science maybe it does.

Calle: Kebab is lamb meat isn't it?

Johan: Yes, kebab is lamb meat. Well, yes it is lamb.

Fatima: What the heck, I don't know what it is.

Fatima: It's cow, isn't it.

Johan: Well, I don't know. I think it's lamb.

Calle: Could it be bad to eat kebab? It must be well done anyway.

Johan: Well, it's protein and protein is good; it turns into muscles (Group 1).

In this example, the adolescents also talked about that the meat should be well done. Improperly prepared food was seen as bad for the health, generally in terms of sickness. For example, aspects of hygiene when preparing chicken. Their expressions of insecurity and the way they discussed and argued over whether the food was healthy or unhealthy illustrates the presence of risk profiling in relation to food.

Another health issue discussed by the adolescents was alarming reports concerning bacteria, viruses and parasites or undesired additives in food, which concerned the risk of putting undesirable substances into their bodies. Undesired additives and bacteria, viruses and parasites implied a risk for the body; e.g., getting sick from food. The adolescents demonstrated substantial insecurities when they discussed these issues. They found it difficult to reveal what types of additives were present in specific food items. Therefore, the food package was often used as an indication of the presence of additives. One girl in group 3 expressed it as, "Everything in packages like that has additives".

The presence of bacteria, viruses or parasites in food was a subject of discussion and concern among the adolescents. In their discussions, they often referred to alarming reports in the media, as, for example, in the discussion below about whether there was malaria in minced meat:

Johan: Well, I kinda heard that [...] what's the name [...] in the minced meat, there's like that malaria in it now.

Calle: *Now?*

Johan: Yes, I've heard that.

Calle: Not the *Swedish*?[1]

Johan: Yes.

Fatima: *What?*

Johan: Yes, well I don't know, that's what I heard.

Calle: Is there bacteria in it now?

Johan: You haven't read the news, have you?

Fatima: But then we should eat something vegetarian. Should we really risk our.

Johan: Haven't you read it on the Internet like me?

Calle: But it depends on which country it's from, right? It's not Swedish minced meat then.

Johan: Well, I don't know, I just read about it on the Internet.

Calle: It's like Irish or something.

Olivia: Do you think that they'd sell minced meat with malaria in it?

Johan: No

Fatima: But of course they do.

Johan: It's not even known if it has malaria in it, is it?

Calle: What do you want to eat instead?

Johan: We can have it, but only if we buy Swedish minced meat (Group 1).

The adolescents expressed insecurity and ambivalence about what to believe. They discussed whether it was true that minced meat contained malaria, and whether it was safer to eat Swedish minced meat than Irish, coming to the conclusion that it would be safe to buy Swedish minced meat.

Another aspect of the bodily effects of ingesting food was the risk of not enjoying food, i.e. the risk of having to eat something that not is palatable. This particular risk was visible when the adolescents came into contact with the actual food and could see it. At this point, the aspect of enjoyment became especially crucial and their descriptions and discussions of the food were more emotional and expressive. The crucial aspect for deriving enjoyment from food was that it had to be appetising. The risk of not feeling that satisfaction was a substantial factor in adolescents' decisions about what to eat. They did not want to eat something they did not like:

Fatima: Chili con carne, sausage and tomato stew, anything just not tacos.

Johan: What's wrong with that?

Fatima: I hate it (Group 1).

In contrast to eat something they dislike, the adolescents described the feeling of enjoyment as a wonderful, warm, relaxed feeling that spreads throughout the body:

Hanna: You know you get like "Phew" after you eaten, you breathe out and get tired.

Sara: And you feel euphoria (Group 5).

Risk of not displaying the "right" image

The main part of the adolescents' discussions concerned the risk of not showing the correct image, which meant not behaving according to others' perceived expectations, whether in specific situations or according to more general norms. These norms and expectations included correct table manners and knowing how to eat and behave properly in meal situations. How they ate and what they ate among other people was a significant concern for the adolescents, and thus, how they were perceived by others. In relation to this, they discussed the risk of not displaying proper table manners. It was apparent that different rules applied depending on whether they ate alone or together with other people. If they ate together with others, it was important to eat neatly without spilling and to eat an

appropriate amount of food. Behaving properly was especially important, however, if they ate with people other than family and close friends or if they were at a restaurant. The adolescents' concern about table manners is illustrated in this quote:

Olle: But the thing is, it's my worst nightmare to eat tacos in public with other people.

Moderator: Why?

Sara: Because I always make a mess.

Moderator: Is taco something you should eat with special persons? You mention it's a bit strange to eat [...].

Maja: You shouldn't eat it like on a date (Group 5).

This quote illuminates the importance for the adolescents of behaving and eating in a proper way to avoid losing the image of acting correctly. The norms concerning what and how to eat were dependent on both gender and body constitution and the adolescent's fear of not living up to present ideals. The body's constitution was regulated in terms of what was perceived as acceptable to eat. The norms were stricter for those who were overweight or obese, which is illustrated in the quotations below:

Lisa: Also, some fast food chains, if you go out and you're very slim, then it's just, she can eat a hamburger. But if it's a bigger girl or guy, then many eyes will be on them.

Anna: Yeah, I think when you walk into a place like McDonald's, and I'm kinda normal, nobody cares, and when you see thin people go in there nobody cares either, but if a big person goes in to the 'Donc' place: well then it's [...].

Lisa: Well, it's like the end of the world (Group 3).

Furthermore, the view of eating was also closely connected to gender ideals. Girls should look and behave in a feminine way, meaning that girls are expected not to eat large portions and to maintain a slim figure. It was not socially acceptable for girls to eat large amounts of food, even if they were hungry. Girls described the feeling of other people's disapproving eyes on them if they ate large portions in public. They expressed that they often ate very little together with people they did not know well. The boys, on the other hand, reported these feelings of social pressure to a lesser extent; if they were hungry they ate until they were satisfied, at least when it came to food; if it was candy or snacks, however, the boys reported feeling social pressure to not eat too much:

Anna: Well, if guys would eat like we do, then everybody would just like [...] Then everybody would just go, oh my god, he has anorexia. And now, when it's us girls who do it, then it's just like, well they should eat that little (Group 3).

The adolescents discussed and reflected on the media's involvement in the construction of stereotypical pictures of masculinity and femininity. Celebrities like bloggers and football players had an influence:

Nour: This blogger has anorexia or eating disorders or something. You can see that she is so thin and she has made her breast bigger. Many people want to be like her which is wrong [...]. And many boys think if they eat less and do sit-ups and push-ups every day they will get abs and look as good as most of the models or football players (Group 4).

They claimed that media reinforce the stereotypical gender related pictures through the portrayal of men and women in advertisements, movies and television shows:

Anna: Yes, but I sometimes think about how food is pictured and what is masculine or feminine. Because if you watch like advertisements, there's the man who stands by the grill, cooking a rare beef

and then we have these women who're laughing alone with a salad. Or has anybody seen those pictures of women struggling to drink water, they have water all over their face because they're going to drink water. And when they're kind of sitting alone, eating their salad and they're laughing, like ha ha ha, you just [...].

Johanna: It's like with Lina's[2] Food Bag, when you only see a lot of vegetables around her bag.

Lisa: Well girls, girls can also eat that damn rare beef and guys can eat salad.

Anna: But that's not how it's *shown*[3].

Anna: But it's not that socially accepted either for girls to eat much.

Johanna: It's like on those bars, and nutritious stuff, well it's only girls who're in the ads for them.

Anna: And they really won't make you satisfied.

Johanna: On all that nutritious stuff there are only girls, or if there are boys, then they'll have muscle and want to work out more.

Lisa: If a girl only had protein shakes, yeah, and a boy was only to lose weight, that would've been quite [...].

Anna: I really think that if you'd seen that kind of commercial you would've laughed yourself to death.

Lisa: It would be so wrong because it's not what you grew up with and you're not used to it. Boys should be manly and girls should be thin.

Johanna: Girls should be thin, beautiful and dainty and boys should be physically fit and kind of big.

Lisa: Yes, but a guy that is too muscular is gross and a too thin girl is just icky.

Anna: But that's not the way it really is.

Johanna: No

Lisa: But they should really have normal demands, girls can't just live on salad and guys can't just live on a rare beef (Group 3).

The reflections above illustrate awareness among the adolescents of the gendered nature of food and body. They concluded that the media shows stereotypical pictures of men and women and that this mirrors a general societal view. They were also critical and questioned these stereotypical images, arguing that things do not have to be this way.

Discussion

Young people are confronted with risks and uncertainty in many areas of everyday life (Green *et al.*, 2000; Mills and Blossfeld, 2005). For the adolescents in this study, food and eating were connected not only to pleasure but also to uncertainty. They struggled with concerns about health and performance and had difficulties evaluating foods and eating situations. However, this was not their greatest concern. They emphasised most the fear of not living up to societal rules and expectations of how and what to eat, and they offered examples of situations when they had felt this pressure in their daily lives. The adolescents were eager to display an image of them that corresponded to their perceived social expectations. That adolescents use food to express identity and display themselves in a favourable light has also been demonstrated by previous studies (Stead *et al.*, 2011; Bugge, 2010; Parinder, 2012). Consumption and consumer goods play an important role in young people's construction of who they are (Miles *et al.*, 1998), and in the present study, food seems to be an artefact in the adolescents' identity construction.

In the present study, restrained and disciplined eating was a recurring theme, which was related to maintaining the right body and image. The adolescents discussed restraint in eating, both in relations to the fear of gaining weight and to demonstrate acceptable behaviour around others. This can be seen in the context of our contemporary late modern society, where the human body is viewed as an on-going project with the possibility of being shaped and reshaped as part of identity construction (Featherstone, 2010; Giddens, 1991; Lupton, 1996). Depending on whether the participants' own bodies were in alignment with the societal ideal, different foods and amounts of food could be consumed. They also discussed what and how much one is supposed to eat as a male or female. It became apparent that there are different rules depending on gender, which is in line with previous studies among young people (Bugge, 2010; Crofton *et al.*, 2014). To compare and value themselves in relation to gendered ideals is part of the identity construction for youth (Green *et al.*, 2000; Mitchell *et al.*, 2001; Frost, 2003). One interesting finding in the present study, however, was that the gendered coding of eating behaviour was both discussed and questioned by the adolescents. They reluctantly admitted that they were influenced by these stereotypical images, and even if they were questioning these gender norms, it was difficult to oppose them. The challenge of opposing such norms has previously been reported in a study with adolescent girls (Milkie, 1999). One possible reason for the difficulty adolescents have in opposing norms could be the unilateral picture of body ideals that media and the fashion industry present. In their teens, they are especially sensitive about other people's opinions and not fully convinced about their own (Frisén, 2006). To follow these norms can serve as a relief and can create a feeling of security (Smedler and Drake, 2006) in line with the anxiety experienced by young people in many areas of everyday life (Furlong and Cartmel, 2007). Previous studies have shown that adolescents are not especially concerned about long-term health consequences, they are more concerned about the here and now (Holmberg *et al.*, 2010; Berggren *et al.*, 2017). This might be one reason that image is crucial for the adolescents, as that is something that has immediate consequences for them.

To constantly feel anxious about food choices is untenable. A strategy to make food choices easier is the dichotomisation of food into healthy/unhealthy, good/bad or palatable/unpalatable, etc. (Green *et al.*, 2003; Sobal and Bisogni, 2009; Story *et al.*, 2002). However, this classification can also be problematic (Gosling *et al.*, 2008; Thompson *et al.*, 2011). The adolescents in our study struggled with how to classify certain foods and food situations. There are several different aspects of a single food item that must be accounted for, and a meal usually includes a number of different foods, which makes it difficult. This difficulty for individuals to choose food for a health-promoting diet needs to be taken into account by professionals who provide dietary advice.

It is important for pedagogues and others involved in the education of adolescents concerning food and health to critically review food messages together with adolescents in order for them to become critical and knowledgeable consumers. Furthermore, gendered norms in relation to food and body image presented by society (c.f. Borowsky *et al.*, 2016) need to be problematised and discussed in public health discourses but also, and foremost, in health education for young people. This will most probably empower young people to question and even deviate from these norms. As one of the overall aims of home – and consumer studies is to educate critical and conscious consumers the school is a natural forum to discuss and critically review food messages. Furthermore, role-playing could also be used effectively in an educational setting. Its use could help adolescents to discuss food messages, as shown in this study where role-playing encouraged the adolescents to be engaged and reflective.

Our study presents expressions, descriptions and apprehensions that will, it is hoped, increase understanding of how adolescents relate to food and more specifically, knowledge about adolescents' perceptions of risk related to food and eating. By using a role-play and a more participatory approach than in conventional focus group interviews, we aimed to

create conditions favourable for discussion and display of their perspectives. The role-plays encouraged and stimulated discussions and reflections among the adolescents because of the agents' different points of view about food. The act of planning, purchasing and cooking a meal and then eating it together was also an obvious stimulus for the adolescents to talk about food. A strength of the present study is that we did not construct a risk discourse by asking about food hazards or risk management (Green, 2009; Zinn, 2009). Risk profiling was something that was observed when the adolescents discussed their everyday lives without introducing the concept of risk, and the discussions guided us to focus on risk in the analysis rather than vice versa. A limitation of the study is that we cannot be sure that the discussions about risk mirror the adolescents' awareness of the public debate about food risks rather than how they are restricted by those risks themselves. However, the role-playing included authentic food choices, as the participants actually bought, prepared and ate the food, and we saw examples of how they avoided certain foods due to perceived risks, for instance, minced meat that originated in other countries.

Conclusion

In conclusion, the adolescents expressed concerns about the consumption of harmful foods and the consequences of ingesting such foods for their body, health and performance. In addition to the risk of taking the wrong food into the body, social norms and rules related to eating were connected with anxiety. These worries about unmasking manners or choices that could jeopardise the right image of themselves seemed to be of crucial importance in relation to eating and risk. The adolescents also elucidated that image and norms were linked to gender and body ideals, and that social adaptation was more difficult for girls and overweight individuals. These stereotypical ideals were recognised and questioned by the adolescents, but at the same time, it was difficult for them to deviate from them.

Thus, the results reveal that for adolescents, eating is more than just the intake of nutrients or the actual food item; it is also a crucial identity marker. The ambiguities and anxieties of identity construction, as well as bodily concerns, are important to take into consideration in food education and in the development of dietary advice and health-promoting activities. Therefore, the challenge in contemporary society is not only how we should feed our bodies but also how to avoid feeding anxiety.

Notes

1. Said with emphasis.
2. Lina's Food Bag is a company that delivers dinner recipes and the ingredients to make them to people's homes.
3. Said with emphasis.

References

- Ata, R.N., Ludden, A.B. and Lally, M.M. (2006), "The effects of gender and family, friend, and media Influences on eating behaviors and body image during adolescence", *Journal of Youth and Adolescence*, Vol. 36 No. 8, pp. 1024-1037.
- Beareth, A., Cousin, M.-E. and Siegrist, M. (2014), "The consumer's perception of artificial food additives: Influences on acceptance, risk and benefit perceptions", *Food Quality and Preference*, Vol. 38, pp. 14-23.
- Beck, U. (1992), *Risk Society : Towards a New Modernity, Theory, Culture & Society*, Sage, London.
- Bengs, C. (2000), *Looking Good a Study of Gendered Body Ideals Among Young People*, Umeå universitet, Umeå.

- Berggren, L., Talvia, S., Fossgard, E., Björk Arnfjörð, U., Hörnell, A., Ólafsdóttir, A.S., Gunnarsdóttir, I., Wergedahl, H., Lagström, H., Waling, M. and Olsson, C. (2017), "Nordic children's conceptualizations of healthy eating in relation to school lunch", *Health Education*, Vol. 117 No. 2, pp. 130-147.
- Borowsky, H.M., Eisenberg, M.E., Bucchianeri, M.M., Piran, N. and Neumark-Sztainer, D. (2016), "Feminist identity, body image, and disordered eating", *Eating Disorders*, Vol. 24 No. 4, pp. 297-311.
- Bugge, A.B. (2010), "Young people's school food styles: naughty or nice?", *Young*, Vol. 18 No. 2, pp. 223-243.
- Cebulla, A. (2009), "Risk through the years – a statistical portrait of young people's risk perceptions and experiences relative to those of older generations", *Journal of Youth Studies*, Vol. 12 No. 1, pp. 39-56.
- Counihan, C. (1992), "Food rules in the United States: individualism, control, and hierarchy", *Anthropological Quarterly*, Vol. 65 No. 2, pp. 55-66.
- Coveney, J. (2008), "Food and trust in Australia: building a picture", *Public Health Nutrition*, Vol. 11 No. 3, pp. 237-245.
- Crofton, E.C., Markey, A. and Scannell, A.G.M. (2014), "Perceptions of healthy snacking among Irish adolescents: a qualitative investigation", *International Journal of Health Promotion and Education*, Vol. 52 No. 4, pp. 188-199.
- Featherstone, M. (1991), *The Body in Consumer Culture, The Body: Social Process and Cultural Theory*, Sage, London.
- Featherstone, M. (2010), "Body, image and affect in consumer culture", *Body & Society*, Vol. 16 No. 1, pp. 193-221.
- Frisén, A. (2006), "Kropp, utseende och sexualitet", in Frisén, A. and Hwang, P. (Ed.), *Ungdomar och Identitet, Natur och kultur*, Stockholm, pp. 19-39.
- Frost, L. (2003), "Doing bodies differently? Gender, youth, appearance and damage", *Journal of Youth Studies*, Vol. 6 No. 1, pp. 53-70.
- Frostling-Henningsson, M. (2012), "Consumer strategies for coping with dilemmas in food choices: perspectives on food choices and meals", in Lysaght, P. (Ed.), *Time for Food, Everyday Food and Changing Meal Habits in a Global Perspective: proceedings of the 18th conference of the International Commission for Ethnological Food Research*, Åbo Akademi University Turku Finland 18-21 August 2010, Åbo Akademi University Press, Åbo, pp. 331-345.
- Furlong, A. and Cartmel, F. (2007), *Young People and Social Change New Perspectives*, 2nd ed., Open University Press, Buckingham.
- Giddens, A. (1991), *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age*, Polity press, Cambridge.
- Gosling, R., Stanistreet, D. and Swami, V. (2008), "'If Michael Owen drinks it, why can't I?' – 9 and 10 year olds' perceptions of physical activity and healthy eating", *Health Education Journal*, Vol. 67 No. 3, pp. 167-181.
- Green, E., Mitchell, W. and Bunton, R. (2000), "Contextualizing risk and danger: an analysis of young people's perceptions of risk", *Journal of Youth Studies*, Vol. 3 No. 2, pp. 109-126.
- Green, J. (2009), "Is it time for the sociology of health to abandon 'risk'?", *Health, Risk & Society*, Vol. 11 No. 6, pp. 493-508.
- Green, J., Draper, A. and Dowler, E. (2003), "Short cuts to safety: risk and 'rules of thumb' in accounts of food choice", *Health, Risk & Society*, Vol. 5 No. 1, pp. 33-52.
- Halkier, B. (2001), "Risk and food: environmental concerns and consumer practices", *International Journal of Food Science & Technology*, Vol. 36 No. 8, pp. 801-812.
- Hawkes, G. and Rowe, G. (2008), "A characterisation of the methodology of qualitative research on the nature of perceived risk: trends and omissions", *Journal of Risk Research*, Vol. 11 No. 5, pp. 617-643.

-
- Hill, M. (2006), "Children's voices on ways of having a voice: children's and young people's perspectives on methods used in research and consultation", *Childhood*, Vol. 13 No. 1, pp. 69-89.
- Holmberg, L., Coveney, J., Henderson, J. and Meyer, S. (2010), "What should primary health care practitioners know about factors influencing young people's food choices?", *Australasian Medical Journal (Online)*, Vol. 1 No. 4, pp. 259-266.
- Hsieh, H.-F. and Shannon, S.E. (2005), "Three approaches to qualitative content analysis", *Qualitative Health Research*, Vol. 15 No. 9, pp. 1277-1288.
- Jackson, P. (2015), *Anxious Appetites: Food and Consumer Culture*, Bloomsbury Academic, London.
- Jenkins, R. (2014), *Social Identity*, 4th ed., Routledge, New York, NY.
- Johansson, T. (2006), *The Transformation of Sexuality: Gender and Identity in Contemporary Youth Culture*, Ashgate, Aldershot.
- Lindfors, P., Solantaus, T. and Rimpelä, A. (2012), "Fears for the future among Finnish adolescents in 1983-2007: from global concerns to ill health and loneliness", *Journal of Adolescence*, Vol. 35 No. 4, pp. 991-999.
- Lupton, D. (1996), *Food, the Body and the Self*, Sage, London.
- Miles, S., Cliff, D. and Burr, V. (1998), "'Fitting in and sticking out': consumption, consumer meanings and the construction of young people's identities", *Journal of Youth Studies*, Vol. 1 No. 1, pp. 81-96.
- Milkie, M.A. (1999), "Social comparisons, reflected appraisals, and mass media: the impact of pervasive beauty images on black and white girls' self-concepts", *Social Psychology Quarterly*, Vol. 62 No. 2, pp. 190-210.
- Mills, M. and Blossfeld, H.-P. (2005), "Globalization, uncertainty and the early life course. A theoretical framework", in Blossfeld, H.-P. (Ed.), *Globalization, Uncertainty and Youth in Society*, Routledge, London, pp. 1-24.
- Mitchell, W.A., Crawshaw, P., Bunton, R. and Green, E.E. (2001), "Situating young people's experiences of risk and identity", *Health, Risk & Society*, Vol. 3 No. 2, pp. 217-233.
- Molander, S. (2011), *Mat, Kärlek och Metapraktik: En studie i Vardagsmiddagskonsumtion bland Ensamtående Mödrar*, Stockholms universitet, Stockholm.
- Morgan, M., Gibbs, S., Maxwell, K. and Britten, N. (2002), "Hearing children's voices: Methodological issues in conducting focus groups with children aged 7-11 years", *Qualitative Research*, Vol. 2 No. 1, pp. 5-20.
- Parinder, A. (2012), *Ungdomars Matval: Erfarenheter, Visioner och Miljöargument i Eget Hushåll*, Göteborgs universitet, Göteborg.
- Polit, D.F. and Beck, C.T. (2012), *Nursing Research: Generating and Assessing Evidence for Nursing Practice*, 9th ed., Wolters Kluwer Health/Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia, PA.
- Rendahl, J., Korp, P., Pipping Ekström, M. and Berg, C. (2017), "Adolescents' trust in food messages and their sources", *British Food Journal*, Vol. 119 No. 12, pp. 2712-2723.
- Smedler, A.-C. and Drake, K. (2006), "Identitet och kön", in Frisén, A. and Hwang, P. (Ed.), *Ungdomar och Identitet*, Natur och kultur, Stockholm, pp. 40-61.
- Sobal, J. and Bisogni, C.A. (2009), "Constructing food choice decisions", *Annals of Behavioral Medicine*, Vol. 38 No. 1, pp. S37-S46.
- Stead, M., McDermott, L., MacKintosh, A.M. and Adamson, A. (2011), "Why healthy eating is bad for young people's health: identity, belonging and food", *Social Science & Medicine*, Vol. 72 No. 7, pp. 1131-1139.
- Story, M., Neumark-Sztainer, D. and French, S. (2002), "Individual and environmental influences on adolescent eating behaviors", *Journal of the American Dietetic Association*, Vol. 102 No. 3, pp. S40-S51.
- Thompson, K., Blunden, S., Brindal, E. and Hendrie, G. (2011), "When food is neither good nor bad: Children's evaluations of transformed and combined food products", *Journal of Child Health Care*, Vol. 15 No. 4, pp. 261-271.

- Tonkin, E., Coveney, J., Meyer, S.B., Wilson, A.M. and Webb, T. (2016), "Managing uncertainty about food risks – consumer use of food labelling", *Appetite*, Vol. 107, pp. 242-252.
- Warde, A. (1997), *Consumption, Food, and Taste: Culinary Antinomies and Commodity Culture*, Sage, London.
- Wibeck, V. (2014), "Social representations of climate change in Swedish lay focus groups: local or distant, gradual or catastrophic?", *Public Understanding of Science*, Vol. 23 No. 2, pp. 204-219.
- Wiklund, M., Bengs, C., Malmgren-Olsson, E.-B. and Öhman, A. (2010), "Young women facing multiple and intersecting stressors of modernity, gender orders and youth", *Social Science & Medicine*, Vol. 71 No. 9, pp. 1567-1575.
- Williams, P., Stirling, E. and Keynes, N. (2004), "Food fears: a national survey on the attitudes of Australian adults about the safety and quality of food", *Asia Pacific Journal of Clinical Nutrition*, Vol. 13 No. 1, pp. 32-39.
- Ziehe, T. (1993), *Kulturanalyser: Ungdom, Utbildning, Modernitet: Essäer, Moderna Tyska Tänkare*, 3th ed., B. Östlings bokförl., Symposion, Stockholm.
- Zinn, J.O. (2009), "The sociology of risk and uncertainty: a response to Judith Green's 'Is it time for the sociology of health to abandon 'risk?'", *Health, Risk & Society*, Vol. 11 No. 6, pp. 509-526.

Further reading

- Giddens, A. (1994), "Living in a post-traditional society", in Beck, U., Lash, S. and Giddens, A. (Eds), *Reflexive Modernisation: Politics, Tradition and Aesthetics in the Modern Social Order*, Polity press, Oxford, pp. 56-109.
- O'Doherty Jensen, K. and Holm, L. (1999), "Preferences, quantities and concerns: socio-cultural perspectives on the gendered consumption of foods", *European Journal of Clinical Nutrition*, Vol. 53 No. 5, pp. 351-359.
- Rangel, C., Dukeshire, S. and MacDonald, L. (2012), "Diet and anxiety. An exploration into the Orthorexic society", *Appetite*, Vol. 58 No. 1, pp. 124-132.
- Turner, K., Ferguson, S., Craig, J., Jeffries, A. and Beaton, S. (2013), "Gendered identity negotiations through food consumption", *Young Consumers*, Vol. 14 No. 3, pp. 280-288.
- Vartanian, L.R., Herman, C.P. and Polivy, J. (2007), "Consumption stereotypes and impression management: how you are what you eat", *Appetite*, Vol. 48 No. 3, pp. 265-277.
- Ward, P.R., Henderson, J., Coveney, J. and Meyer, S. (2012), "How do South Australian consumers negotiate and respond to information in the media about food and nutrition? The importance of risk, trust and uncertainty", *Journal of Sociology*, Vol. 48 No. 1, pp. 23-41.

Corresponding author

Jenny Rendahl can be contacted at: jenny.rendahl@gu.se

Tidigare utgåvor:

Editors: Kjell Härnqvist and Karl-Gustaf Stukát

1. KARL-GUSTAF STUKÁT *Lekskolans inverkan på barns utveckling*. Stockholm 1966
2. URBAN DAHLLÖF *Skoldifferentiering och undervisningsförlopp*. Stockholm 1967
3. ERIK WALLIN *Spelling. Factorial and experimental studies*. Stockholm 1967
4. BENGT-ERIK ANDERSSON *Studies in adolescent behaviour. Project Yg, Youth in Göteborg*. Stockholm 1969
5. FERENGE MARTON *Structural dynamics of learning*. Stockholm 1970
6. ALLAN SVENSSON *Relative achievement. School performance in relation to intelligence, sex and home environment*. Stockholm 1971
7. GUNNI KÄRRBY *Child rearing and the development of moral structure*. Stockholm 1971

Editors: Urban Dahllöf, Kjell Härnqvist and Karl-Gustaf Stukát

8. ULF P. LUNDGREN *Frame factors and the teaching process. A contribution to curriculum theory and theory on teaching*. Stockholm 1972
9. LENNART LEVIN *Comparative studies in foreign-language teaching*. Stockholm 1972
10. RODNEY ÅSBERG *Primary education and national development*. Stockholm 1973
11. BJÖRN SANDGREN *Kreativ utveckling*. Stockholm 1974
12. CHRISTER BRUSLING *Microteaching - A concept in development*. Stockholm 1974
13. KJELL RUBENSON *Rekrytering till vuxenutbildning. En studie av kortutbildade yngre män*. Göteborg 1975
14. ROGER SÄLJÖ *Qualitative differences in learning as a function of the learner's conception of the task*. Göteborg 1975
15. LARS OWE DAHLGREN *Qualitative differences in learning as a function of content-oriented guidance*. Göteborg 1975
16. MARIE MÅNSSON *Samarbete och samarbetsförmåga. En kritisk granskning*. Lund 1975
17. JAN-ERIC GUSTAFSSON *Verbal and figural aptitudes in relation to instructional methods. Studies in aptitude - treatment interactions*. Göteborg 1976
18. MATS EKHOLOM *Social utveckling i skolan. Studier och diskussion*. Göteborg 1976

19. LENNART SVENSSON *Study skill and learning*. Göteborg 1976

20. BJÖRN ANDERSSON *Science teaching and the development of thinking*. Göteborg 1976

21. JAN-ERIK PERNEMAN *Medvetenhet genom utbildning*. Göteborg 1977

Editors: Kjell Härnqvist, Ferenge Marton and Karl-Gustaf Stukát

22. INGA WERNERSSON *Könsdifferentiering i grundskolan*. Göteborg 1977
23. BERT AGGESTEDT & ULLA TEBELIUS *Barns upplevelser av idrott*. Göteborg 1977
24. ANDERS FRANSSON *Att räddas prov och att vilja veta*. Göteborg 1978
25. ROLAND BJÖRKBERG *Föreställningar om arbete, utveckling och livsrytm*. Göteborg 1978
26. GUNILLA SVINGBY *Läroplaner som styrmedel för svensk obligatorisk skola. Teoretisk analys och ett empiriskt bidrag*. Göteborg 1978
27. INGA ANDERSSON *Tankestilar och hemmiljö*. Göteborg 1979
28. GUNNAR STANGVIK *Self-concept and school segregation*. Göteborg 1979
29. MARGARETA KRISTIANSSON *Matematikkunskaper Lgr 62, Lgr 69*. Göteborg 1979
30. BRITT JOHANSSON *Kunskapsbehov i omvårdnadsarbete och kunskapskrav i vårdutbildning*. Göteborg 1979
31. GÖRAN PATRIKSSON *Socialisation och involvering i idrott*. Göteborg 1979
32. PETER GILL *Moral judgments of violence among Irish and Swedish adolescents*. Göteborg 1979
33. TAGE LJUNGBLAD *Förskola - grundskola i samverkan. Förutsättningar och hinder*. Göteborg 1980
34. BERNER LINDSTRÖM *Forms of representation, content and learning*. Göteborg 1980
35. CLAES-GÖRAN WENESTAM *Qualitative differences in retention*. Göteborg 1980
36. BRITT JOHANSSON *Pedagogiska samtal i vårdutbildning. Innehåll och språkbruk*. Göteborg 1981
37. LEIF LYBECK *Arkimedes i klassen. En ämnespedagogisk berättelse*. Göteborg 1981
38. BIÖRN HASSELGREN *Ways of apprehending children at play. A study of pre-school student teachers' development*. Göteborg 1981

39. LENNART NILSSON *Yrkesutbildning i nutidshistoriskt perspektiv. Yrkesutbildningens utveckling från skräväsändets upphörande 1846 till 1980-talet samt tankar om framtida inriktning*. Göteborg 1981
40. GUDRUN BALKE-AURELL *Changes in ability as related to educational and occupational experience*. Göteborg 1982
41. ROGER SÄLJÖ *Learning and understanding. A study of differences in constructing meaning from a text*. Göteborg 1982
42. ULLA MARKLUND *Droger och påverkan. Elevanalys som utgångspunkt för drogundervisning*. Göteborg 1983
43. SVEN SETTERLIND *Avslappningsträning i skolan. Forskningsöversikt och empiriska studier*. Göteborg 1983
44. EGIL ANDERSSON & MARIA LAWENIUS *Lärares uppfattning av undervisning*. Göteborg 1983
45. JAN THEMAN *Uppfattningar av politisk makt*. Göteborg 1983
46. INGRID PRAMLING *The child's conception of learning*. Göteborg 1983
47. PER OLOF THÅNG *Vuxenlärares förhållningssätt till deltagareerfarenheter. En studie inom AMU*. Göteborg 1984
48. INGE JOHANSSON *Fritidspedagog på fritidsbem. En yrkesgrupps syn på sitt arbete*. Göteborg 1984
49. GUNILLA SVANBERG *Medansvar i undervisning. Metoder för observation och kvalitativ analys*. Göteborg 1984
50. SVEN-ERIC REUTERBERG *Studiemedel och rekrytering till högskolan*. Göteborg 1984
51. GÖSTA DAHLGREN & LARS-ERIK OLSSON *Läsning i barnperspektiv*. Göteborg 1985
52. CHRISTINA KÄRRQVIST *Kunskapsutveckling genom experimentcentrerade dialoger i ellära*. Göteborg 1985
53. CLAES ALEXANDERSSON *Stabilitet och förändring. En empirisk studie av förhållandet mellan skolkunskap och vardagsvetande*. Göteborg 1985
54. LILLEMOR JERNQVIST *Speech regulation of motor acts as used by cerebral palsied children. Observational and experimental studies of a key feature of conductive education*. Göteborg 1985
55. SOLVEIG HÄGGLUND *Sex-typing and development in an ecological perspective*. Göteborg 1986
56. INGRID CARLGREN *Lokalt utvecklingsarbete*. Göteborg 1986
57. LARSSON, ALEXANDERSSON, HELMSTAD & THÅNG *Arbetsupplivelse och utbildningsyn hos icke facklära. Göteborg 1986*
58. ELVI WALLDAL *Studier vid gymnasieskolans vårdlinje. Förväntad yrkesposition, rollpåverkan, självuppfattning*. Göteborg 1986
- Editors: Jan-Eric Gustafsson, Ference Marton and Karl-Gustaf Stukát
59. EIE ERICSSON *Foreign language teaching from the point of view of certain student activities*. Göteborg 1986
60. JAN HOLMER *Högre utbildning för lågutbildade i industrin*. Göteborg 1987
61. ANDERS HILL & TULLIE RABE *Psykiskt utvecklingsstörda i kommunal förskola*. Göteborg 1987
62. DAGMAR NEUMAN *The origin of arithmetic skills. A phenomenographic approach*. Göteborg 1987
63. TOMAS KROKSMARK *Fenomenografisk didaktik*. Göteborg 1987
64. ROLF LANDER *Utvärderingsforskning - till vilken nytta?* Göteborg 1987
65. TORGNY OTTOSSON *Map-reading and wayfinding*. Göteborg 1987
66. MAC MURRAY *Utbildningsexpansion, jämlikhet och avlänkning*. Göteborg 1988
67. ALBERTO NAGLE CAJES *Studievalet ur den välfjärdens perspektiv*. Göteborg 1988
68. GÖRAN LASSBO *Mamma - (Pappa) - barn. En utvecklings- och ekologisk studie av socialisation i olika familjetyper*. Göteborg 1988
69. LENA RENSTRÖM *Conceptions of matter. A phenomenographic approach*. Göteborg 1988
70. INGRID PRAMLING *Att lära barn lära*. Göteborg 1988
71. LARS FREDHOLM *Praktik som bärare av undervisnings innehåll och form. En förklaringsmodell för uppkomst av undervisningshandlingar inom en totalförsvarsorganisation*. Göteborg 1988
72. OLOF F. LUNDQUIST *Studiestöd för vuxna. Utveckling, utnyttjande, utfall*. Göteborg 1989
73. BO DAHLIN *Religionen, själen och livets mening. En fenomenografisk och existensfilosofisk studie av religionsundervisningens villkor*. Göteborg 1989
74. SUSANNE BJÖRKDAHL ORDELL *Socialarbetare. Bakgrund, utbildning och yrkesliv*. Göteborg 1990
75. EVA BJÖRCK-ÅKESSON *Measuring Sensation Seeking*. Göteborg 1990
76. ULLA-BRITT BLADINI *Från hjälpskolelärare till förändringsagent. Svensk speciallärutbildning 1921-1981 relaterad till specialundervisningens utveckling och förändringar i speciallärares yrkesuppgifter*. Göteborg 1990

77. ELISABET ÖHRN *Könsmönster i klassrumsinteraktion. En observations- och intervjustudie av högstadielärares lärarkontakter.* Göteborg 1991

78. TOMAS KROKSMARK *Pedagogikens vägar till dess första svenska professur.* Göteborg 1991

Editors: Ingemar Emanuelsson, Jan-Eric Gustafsson and Ference Marton

79. ELVI WALLDAL *Problembaserad inläring. Utvärdering av påbyggnadslinjen Utbildning i öppen hälso- och sjukvård.* Göteborg 1991

80. ULLA AXNER *Visuella perceptionsvårigheter i skolperspektiv. En longitudinell studie.* Göteborg 1991

81. BIRGITTA KULLBERG *Learning to learn to read.* Göteborg 1991

82. CLAES ANNERSTEDT *Idrottslära och idrottsämnet. Utveckling, mål, kompetens - ett didaktiskt perspektiv.* Göteborg 1991

83. EWA PILHAMMAR ANDERSSON *Det är vi som är dom. Sjuksköterskestuderandes föreställningar och perspektiv under utbildningstiden.* Göteborg 1991

84. ELSA NORDIN *Kunskaper och uppfattningar om maten och dess funktioner i kroppen. Kombinerad enkät- och intervjustudie i grundskolans årskurser 3, 6 och 9.* Göteborg 1992

85. VALENTIN GONZÁLEZ *On human attitudes. Root metaphors in theoretical conceptions.* Göteborg 1992

86. JAN-ERIK JOHANSSON *Metodikämnet i förskollärautbildningen. Bidrag till en traditionsbestämning.* Göteborg 1992

87. ANN AHLBERG *Att möta matematiska problem. En belysning av barns lärande.* Göteborg 1992

88. ELLA DANIELSON *Omvårdnad och dess psykosociala inslag. Sjuksköterskestuderandes uppfattningar av centrala termer och reaktioner inför en omvårdnadssituation.* Göteborg 1992

89. SHIRLEY BOOTH *Learning to program. A phenomenographic perspective.* Göteborg 1992

90. EVA BJÖRCK-ÅKESON *Samspel mellan små barn med rörelsebehinder och talhandikapp och deras föräldrar - en longitudinell studie.* Göteborg 1992

91. KARIN DAHLBERG *Helhetsyn i vården. En uppgift för sjuksköterskeutbildningen.* 1992

92. RIGMOR ERIKSSON *Teaching Language Learning. In-service training for communicative teaching and self directed learning in English as a foreign language.* 1993

93. KJELL HÄRENTAM *Skolboks-islam. Analys av bilden av islam i läroböcker i religionskunskap.* Göteborg 1993.

94. INGRID PRAMLING *Kunnandets grunder. Prövning av en fenomenografisk ansats till att utveckla barns sätt att uppfatta sin omvärld.* Göteborg 1994.

95. MARIANNE HANSSON SCHERMAN *Att vågra vara sjuk. En longitudinell studie av förhållningsätt till astma/allergi.* Göteborg 1994

96. MIKAEL ALEXANDERSSON *Metod och medvetande.* Göteborg 1994

97. GUN UNENGE *Pappor i föräldrakooperativa daghem. En deskriptiv studie av pappors medverkan.* Göteborg 1994

98. BJÖRN SJÖSTRÖM *Assessing acute postoperative pain. Assessment strategies and quality in relation to clinical experience and professional role.* Göteborg 1995

99. MAJ ARVIDSSON *Lärares orsaks- och åtgärdstankar om elever med svårigheter.* Göteborg 1995

100. DENNIS BEACH *Making sense of the problems of change: An ethnographic study of a teacher education reform.* Göteborg 1995.

101. WOLMAR CHRISTENSSON *Subjektiv bedömning - som besluts och handlingsunderlag.* Göteborg 1995

102. SONJA KIHLLSTRÖM *Att vara förskollärare. Om yrkets pedagogiska innebörder.* Göteborg 1995

103. MARITA LINDAHL *Inläring och erfärande. Ettårings möte med förskolans värld.* Göteborg 1996

104. GÖRAN FOLKESTAD *Computer Based Creative Music Making - Young Peoples' Music in the Digital Age.* Göteborg 1996

105. EVA EKEBLAD *Children • Learning • Numbers. A phenomenographic excursion into first-grade children's arithmetic.* Göteborg 1996

106. HELGE STRÖMDAHL *On mole and amount of substance. A study of the dynamics of concept formation and concept attainment.* Göteborg 1996

107. MARGARETA HAMMARSTRÖM *Varför inte högskola? En longitudinell studie av olika faktors betydelse för studiebegåvade ungdomars utbildningskarriär.* Göteborg 1996

108. BJÖRN MÅRDÉN *Rektorers tänkande. En kritisk betraktelse av skolledarskap.* Göteborg 1996

109. GLORIA DALL'ALBA & BIÖRN HASSELGREN (EDS) *Reflections on Phenomenography - Toward a Methodology?* Göteborg 1996

110. ELISABETH HESSLEFORS ARKTOFT *I ord och handling. Innebörder av "att anknäta till elevers erfarenheter", uttryckta av lärare.* Göteborg 1996

111. BARBRO STRÖMBERG *Professionellt förhållningsätt hos läkare och sjuksköterskor. En studie av uppfattningar.* Göteborg 1997

112. HARRIET AXELSSON *Våga lära. Om lärare som förändrar sin miljöundervisning.* Göteborg 1997

113. ANN AHLBERG *Children's ways of handling and experiencing numbers*. Göteborg 1997
114. HUGO WIKSTRÖM *Att förstå förändring. Modellbyggande, simulering och gymnasieelevers lärande*. Göteborg 1997
115. DORIS AXELSEN *Listening to recorded music. Habits and motivation among high-school students*. Göteborg 1997.
116. EWA PILHAMMAR ANDERSSON *Handledning av sjuksköterskestuderande i klinisk praktik*. Göteborg 1997
117. OWE STRÅHLMAN *Elitidrott, karriär och avslutning*. Göteborg 1997
118. AINA TULLBERG *Teaching the 'mole'. A phenomenographic inquiry into the didactics of chemistry*. Göteborg 1997.
119. DENNIS BEACH *Symbolic Control and Power Relay Learning in Higher Professional Education*. Göteborg 1997
120. HANS-ÅKE SCHERP *Utmanande eller utmanat ledarskap. Rektor, organisationen och förändrat undervisningsmönster i gymnasieskolan*. Göteborg 1998
121. STAFFAN STUKÁT *Lärares planering under och efter utbildningen*. Göteborg 1998
122. BIRGIT LENDAHLS ROSENDAHL *Examensarbetets innebörder. En studie av blivande lärares utsagor*. Göteborg 1998
123. ANN AHLBERG *Meeting Mathematics. Educational studies with young children*. Göteborg 1998
124. MONICA ROSÉN *Gender Differences in Patterns of Knowledge*. Göteborg 1998.
125. HANS BIRNIK *Lärare- elevrelationen. Ett relationistiskt perspektiv*. Göteborg 1998
126. MARGRETH HILL *Kompetent för "det nya arbetslivet"? Tre gymnasieklasser reflekterar över och diskuterar yrkesförberedande studier*. Göteborg 1998
127. LISBETH ÅBERG-BENGTSSON *Entering a Graphicate Society. Young Children Learning Graphs and Charts*. Göteborg 1998
128. MELVIN FEFER *The Conflict of Equals: A Constructionist View of Personality Development*. Göteborg 1999
129. ULLA RUNESSON *Variationens pedagogik. Skilda sätt att behandla ett matematiskt innehåll*. Göteborg 1999
130. SILWA CLAESSION *"Hur tänker du då?" Empiriska studier om relationen mellan forskning om elevuppfattningar och lärares undervisning*. Göteborg 1999
131. MONICA HANSEN *Yrkeskulturer i möte. Läraren, fritidspedagogen och samverkan*. Göteborg 1999
132. JAN THELIANDER *Att studera arbetets förändring under kapitalismen. Ure och Taylor i pedagogiskt perspektiv*. Göteborg 1999
133. TOMAS SAAR *Musikens dimensioner - en studie av unga musikers lärande*. Göteborg 1999
134. GLEN HELMSTAD *Understanding of understanding. An inquiry concerning experiential conditions for developmental learning*. Göteborg 1999
135. MARGARETA HOLMEGAARD *Språkmedvetenhet och ordinläring. Lärare och inlärare reflekterar kring en betydelsefäلتövning i svenska som andraspråk*. Göteborg 1999
136. ALYSON MCGEE *Investigating Language Anxiety through Action Inquiry: Developing Good Research Practices*. Göteborg 1999
137. EVA GANNERUD *Genusperspektiv på lärargärning. Om kvinnliga klasslärares liv och arbete*. Göteborg 1999
138. TELLERVO KOPARE *Att rida stormen ut. Förlösningsberättelser i Finnmark och Sápmi*. Göteborg 1999
139. MAJA SÖDERBÄCK *Encountering Parents. Professional Action Styles among Nurses in Pediatric Care*. Göteborg 1999
140. AIRI ROVIO - JOHANSSON *Being Good at Teaching. Exploring different ways of handling the same subject in Higher Education*. Göteborg 1999
141. EVA JOHANSSON *Etik i små barns värld. Om värden och normer bland de yngsta barnen i förskolan*. Göteborg 1999
142. KENNERT ORLENIUS *Förståelsens paradox. Yrkeserfarehetens betydelse när förskollärare blir grundskollärare*. Göteborg 1999.
143. BJÖRN MÅRDÉN *De nya hälsomissionärerna – rörelser i korsvägen mellan pedagogik och hälsopromotion*. Göteborg 1999
144. MARGARETA CARLÉN *Kunskapslyft eller avbyttarbänk? Möten med industriarbetare om utbildning för arbete*. Göteborg 1999
145. MARIA NYSTRÖM *Allvarligt psykiskt störda människors vardagliga tillvaro*. Göteborg 1999
146. ANN-KATRIN JAKOBSSON *Motivation och inläring ur genusperspektiv. En studie av gymnasieelever på teoretiska linjer/program*. Göteborg 2000
147. JOANNA GIOTA *Adolescents' perceptions of school and reasons for learning*. Göteborg 2000
148. BERIT CARLSTEDT *Cognitive abilities – aspects of structure, process and measurement*. Göteborg 2000
149. MONICA REICHENBERG *Röst och kausalitet i lärobokstexter. En studie av elevers förståelse av olika textversioner*. Göteborg 2000

150. HELENA ÅBERG *Sustainable waste management in households – from international policy to everyday practice. Experiences from two Swedish field studies.* Göteborg 2000
151. BJÖRN SJÖSTRÖM & BRITT JOHANSSON *Ambulanssjukvård. Ambulanssjukvårdarens och läkares perspektiv.* Göteborg 2000
152. AGNETA NILSSON *Omvårdnadskompetens inom hemsjukvård – en deskriptiv studie.* Göteborg 2001
153. ULLA LÖFSTEDT *Förskolan som lärandekontext för barns bildskapande.* Göteborg 2001
154. JÖRGEN DIMENÄS *Innehåll och interaktion. Om elevers lärande i naturvetenskaplig undervisning.* Göteborg 2001
155. BRITT MARIE APELGREN *Foreign Language Teachers' Voices. Personal Theories and Experiences of Change in Teaching English as a Foreign Language in Sweden.* Göteborg 2001
156. CHRISTINA CLIFFORDSON *Assessing empathy: Measurement characteristics and interviewer effects.* Göteborg 2001
157. INGER BERGGREN *Identitet, kön och klass. Hur arbetarflickor formar sin identitet.* Göteborg 2001
158. CARINA FURÅKER *Styrning och visioner – sjuksköterskeutbildning i förändring.* Göteborg 2001
159. INGER BERNDTSSON *Förskjutna horisonter. Linsförändring och lärande i samband med synnedläggning eller bländhet.* Göteborg 2001
160. SONJA SHERIDAN *Pedagogical Quality in Preschool. An issue of perspectives.* Göteborg 2001
161. JAN BAHLENBERG *Den otroliga verkligheten sätter spår. Om Carlo Derkerts liv och konstpedagogiska gärning.* Göteborg 2001
162. FRANK BACH *Om ljuset i tillvaron. Ett undervisningsexperiment inom optik.* Göteborg 2001
163. PIA WILLIAMS *Barn lär av varandra. Samlärande i förskola och skola.* Göteborg 2001
164. VIGDIS GRANUM *Studentenes forestillinger om sykepleie som fag og funksjon.* Göteborg 2001
165. MARIT ALVESTAD *Den komplekse planlegginga. Forskolelærer om pedagogisk planlegging og praksis.* Göteborg 2001
166. GIRMA BERHANU *Learning-In-Context. An Ethnographic Investigation of Mediated Learning Experiences among Ethiopian Jews in Israel.* Göteborg 2001.
167. OLLE ESKILSSON *En longitudinell studie av 10 – 12-åringars förståelse av materiens förändringar.* Göteborg 2001
168. JONAS EMANUELSSON *En fråga om frågor. Hur lärares frågor i klassrummet gör det möjligt att få reda på elevernas sätt att förstå det som undervisningen behandlar i matematik och naturvetenskap.* Göteborg 2001
169. BIRGITTA GEDDA *Den offentliga hemligheten. En studie om sjuksköterskans pedagogiska funktion och kompetens i folkhälsoarbetet.* Göteborg 2001
170. FEBE FRIBERG *Pedagogiska möten mellan patienter och sjuksköterskor på en medicinsk vårdavdelning. Mot en värddidaktik på livsvärldgrund.* Göteborg 2001
171. MADELEINE BERGH *Medvetenhet om bemötande. En studie om sjuksköterskans pedagogiska funktion och kompetens i närståendeundervisning.* Göteborg 2002
172. HENRIK ERIKSSON *Den diplomatiska punkten – maskulinitet som kroppsligt identitetskapande projekt i svensk sjuksköterskeutbildning.* Göteborg 2002
173. SOLVEIG LUNDGREN *I spåren av en bemanningsförändring. En studie av sjuksköterskors arbete på en kirurgisk vårdavdelning.* Göteborg 2002
174. BIRGITTA DAVIDSSON *Mellan soffan och katedern. En studie av hur förskollärare och grundskollärare utvecklar pedagogisk integration mellan förskola och skola.* Göteborg 2002
175. KARI SØNDENÅ *Tradisjon og Transcendens – ein fenomenologisk studie av refleksjon i norsk forskulelærerutdanning.* Göteborg 2002
176. CHRISTINE BENTLEY *The Roots of Variation of English-Teaching. A Phenomenographic Study Founded on an Alternative Basic Assumption.* Göteborg 2002
177. ÅSA MÄKITALO *Categorizing Work: Knowing, Arguing, and Social Dilemmas in Vocational Guidance.* Göteborg 2002
178. MARITA LINDAHL *VÅRDA – VÅGLEDA – LÄRA. Effekstudie av ett interventionsprogram för pedagogers lärande i förskolemiljön.* Göteborg 2002
179. CHRISTINA BERG *Influences on schoolchildren's dietary selection. Focus on fat and fibre at breakfast.* Göteborg 2002
180. MARGARETA ASP *Vila och lärande om vila. En studie på livsvärldsfenomenologisk grund.* Göteborg 2002
181. FERENGE MARTON & PAUL MORRIS (EDS) *What matters? Discovering critical conditions of classroom learning.* Göteborg 2002
182. ROLAND SEVERIN *Dom vet vad dom talar om. En intervjustudie om elevers uppfattningar av begreppen makt och samhällsförändring.* Göteborg 2002
- Editors: Björn Andersson, Jan Holmer and Ingrid Pramling Samuelsson
183. MARLÉNE JOHANSSON *Slöjdpolitik i skolan – hand, tanke, kommunikation och andra medierande redskap.* Göteborg 2002

184. INGRID SANDEROTH *Om lust att lära i skolan: En analys av dokument och klass 8y*. Göteborg 2002
185. INGA-LILL JAKOBSSON *Diagnos i skolan. En studie av skolsituationer för elever med syndromdiagnos*. Göteborg 2002
186. EVA-CARIN LINDGREN *Empowering Young Female Athletes – A Possible Challenge to the Male Hegemony in Sport. A Descriptive and Interventional Study*. Göteborg 2002
187. HANS RYSTEDT *Bridging practices. Simulations in education for the health-care professions*. Göteborg 2002
188. MARGARETA EKBORG *Naturvetenskaplig utbildning för hållbar utveckling? En longitudinell studie av hur studenter på grunskolläraprogrammet utvecklar för miljöundervisning relevanta kunskaper i naturkunskap*. Göteborg 2002
189. ANETTE SANDBERG *Vuxnas lekvärld. En studie om vuxnas erfarenheter av lek*. Göteborg 2002
190. GUNLÖG BREDÄNGE *Gränslös pedagog. Fyra studier om utländska lärare i svensk skola*. Göteborg 2003
191. PER-OLOF BENTLEY *Mathematics Teachers and Their Teaching. A Survey Study*. Göteborg 2003
192. KERSTIN NILSSON *MANDAT – MAKT – MANAGEMENT. En studie av hur värdenhetsbefers ledarskap konstrueras*. Göteborg 2003
193. YANG YANG *Measuring Socioeconomic Status and its Effects at Individual and Collective Levels: A Cross-Country Comparison*. Göteborg 2003
194. KNUT VOLDEN *Mediekunskap som mediekritikk*. Göteborg 2003.
195. LOTTA LAGER-NYQVIST *Att göra det man kan – en longitudinell studie av hur sju lärarstudenter utvecklar sin undervisning och formar sin lärarroll i naturvetenskap*. Göteborg 2003
196. BRITT LINDAHL *Lust att lära naturvetenskap och teknik? En longitudinell studie om vägen till gymnasiet*. Göteborg 2003
197. ANN ZETTERQVIST *Ämnesdidaktisk kompetens i evolutionsbiologi. En intervjuundersökning med no/ biologilärare*. Göteborg 2003
198. ELSIE ANDERBERG *Språkavvändningens funktion vid utveckling av kunskap om objekt*. Göteborg 2003.
199. JAN GUSTAFSSON *Integration som text, diskursiv och social praktik. En policyetnografisk fallstudie av mötet mellan skolan och förskoleklassen*. Göteborg 2003.
200. EVELYN HERMANSSON *Akademisering och professionalisering – barnmorskans utbildning i förändring*. Göteborg 2003
201. KERSTIN VON BRÖMSSSEN *Tolkningar, förhandlingar och tystnader. Elevers tal om religion i det mångkulturella och postkoloniala rummet*. Göteborg 2003
202. MARIANNE LINDBLAD FRIDH *Från allmänsjuksköterska till specialistsjuksköterska inom intensivvård. En studie av erfarenheter från specialistutbildningen och från den första yrkesverksamma tiden inom intensivvården*. Göteborg 2003
203. BARBRO CARLI *The Making and Breaking of a Female Culture: The History of Swedish Physical Education 'in a Different Voice'*. Göteborg 2003
204. ELISABETH DAHLBERG-LYCKHAGE *"Systers" konstruktion och mumifiering – i TV-serier och i studenters föreställningar*. Göteborg 2003
205. ULLA HELLSTRÖM MUHLI *Att överbrygga perspektiv. En studie av beboresbedömningsamtal inom äldreinriktat socialt arbete*. Göteborg 2003
206. KRISTINA AHLBERG *Synvänder. Universitetsstudenters berättelser om kvalitativa förändringar av sätt att erfara situationers mening under utbildningspraktik*. Göteborg 2004
207. JONAS IVARSSON *Renderings & Reasoning: Studying artifacts in human knowing*. Göteborg 2004
208. MADELEINE LÖWING *Matematikundervisningens konkreta gestaltning. En studie av kommunikationen lärare – elev och matematiklektionens didaktiska ramar*. Göteborg 2004
209. PIJA EKSTRÖM *Makten att definiera. En studie av hur beslutsfattare formulerar villkor för specialpedagogisk verksamhet*. Göteborg 2004
210. CARIN ROOS *Skriftspråkande döva barn. En studie om skriftspråkligt lärande i förskola och skola*. Göteborg 2004
211. JONAS LINDEROTH *Datorspelandets mening. Bortom idén om den interaktiva illusionen*. Göteborg 2004
212. ANITA WALLIN *Evolutionsteorin i klassrummet. På väg mot en ämnesdidaktisk teori för undervisning i biologisk evolution*. Göteborg 2004
213. EVA HJÖRNE *Excluding for inclusion? Negotiating school careers and identities in pupil welfare settings in the Swedish school*. Göteborg 2004
214. MARIE BLIDING *Inneslutandets och uteslutandets praktik. En studie av barns relationsarbete i skolan*. Göteborg 2004
215. LARS-ERIK JONSSON *Appropriating Technologies in Educational Practices. Studies in the Contexts of Compulsory Education, Higher Education, and Fighter Pilot Training*. Göteborg 2004
216. MIA KARLSSON *An ITIS Teacher Team as a Community of Practice*. Göteborg 2004
217. SILWA CLAESSION *Lärares levda kunskap*. Göteborg 2004
218. GUN-BRITT WÄRVIK *Ambitioner att förändra och artefaktens verkan. Gränsskapande och stabiliserande praktiker på produktionsgolvet*. Göteborg 2004

219. KARIN LUMSDEN WASS *Vuxenutbildning i omvandling. Kunskapslyftet som ett sätt att organisera förnyelse*. Göteborg 2004
220. LENA DAHL *Ammningspraktikens villkor. En intervjustudie av en grupp kvinnors föreställningar på och erfarenheter av amning*. Göteborg 2004
221. ULRIC BJÖRCK *Distributed Problem-Based Learning. Studies of a Pedagogical Model in Practice*. Göteborg 2004
222. ANNEKA KNUTSSON *“To the best of your knowledge and for the good of your neighbour”. A study of traditional birth attendants in Addis Ababa, Ethiopia*. Göteborg 2004
223. MARIANNE DOVEMARK *Ansvar – flexibilitet – valfrihet. En etnografisk studie om en skola i förändring*. Göteborg 2004
224. BJÖRN HAGLUND *Traditioner i möte. En kvalitativ studie av fritidspedagogers arbete med samlingar i skolan*. Göteborg 2004
225. ANN-CHARLOTTE MÅRDSJÖ *Lärandets skiftande innebörder – uttryckta av förskollärare i vidareutbildning*. Göteborg 2005
226. INGRID GRUNDÉN *Att återerövra kroppen. En studie av livet efter en ryggmärgsskada*. Göteborg 2005
227. KARIN GUSTAFSSON & ELISABETH MELLGREN *Barns skriftspråkande – att bli en skrivande och läsande person*. Göteborg 2005
228. GUNNAR NILSSON *Att äga π. Praxisnära studier av lärarstudenters arbete med geometrilaborationer*. Göteborg 2005.
229. BENGT LINDGREN *Bild, visualitet och vetande. Diskussion om bild som ett kunskapsfält inom utbildning*. Göteborg 2005
230. PETRA ANGERVALL *Jämställdhetsarbetets pedagogik. Dilemman och paradoxer i arbetet med jämställdhet på ett företag och ett universitet*. Göteborg 2005
231. LENNART MAGNUSSON *Designing a responsive support service for family carers of frail older people using ICT*. Göteborg 2005
232. MONICA REICHENBERG *Gymnasieelever samtalar kring facktexter. En studie av textsamtal med goda och svaga läsare*. Göteborg 2005
233. ULRIKA WOLFF *Characteristics and varieties of poor readers*. Göteborg 2005
234. CECILIA NIELSEN *Mellan fakticitet och projekt. Läs- och skrivsvårigheter och strävan att övervinna dem*. Göteborg 2005.
235. BERITH HEDBERG *Decision Making and Communication in Nursing Practice. Aspects of Nursing Competence*. Göteborg 2005
236. MONICA ROSÉN, EVA MYRBERG & JAN-ERIC GUSTAFSSON *Läskompetens i skolår 3 och 4. Nationell rapport från PIRLS 2001 i Sverige. The IEA Progress in International Reading Literacy Study*. Göteborg 2005
237. INGRID HENNING LOEB *Utveckling och förändring i kommunal vuxenutbildning. En yrkeshistorisk ingång med berättelser om lärbarbar*. Göteborg 2006.
238. NIKLAS PRAMLING *Minding metaphors: Using figurative language in learning to represent*. Göteborg 2006
239. KONSTANTIN KOUGIOUMTZIS *Lärarkulturer och professionskoder. En komparativ studie av idrottslärare i Sverige och Grekland*. Göteborg 2006
240. STEN BÅTH *Kvalifikation och medborgarfostran. En analys av reformtexter avseende gymnasieskolans samhällsuppdrag*. Göteborg 2006.
241. EVA MYRBERG *Fristående skolor i Sverige – Effekter på 9-10-åriga elevers läsförståelse*. Göteborg 2006
242. MARY-ANNE HOLFVE-SABEL *Attitudes towards Swedish comprehensive school. Comparisons over time and between classrooms in grade 6*. Göteborg 2006
243. CAROLINE BERGGREN *Entering Higher Education – Gender and Class Perspectives*. Göteborg 2006
244. CRISTINA THORNELL & CARL OLIVESTAM *Kulturmöte i centralafrikansk kontext med kyrkan som arena*. Göteborg 2006
245. ARVID TREEKREM *Att leda som man lär. En arbetsmiljöpedagogisk studie av toppledarens ideologier om ledarskapets taktiska potentialer*. Göteborg 2006
246. EVA GANNERUD & KARIN RÖNNERMAN *Innehåll och innebörd i lärares arbete i förskola och skola – en fallstudie ur ett genusperspektiv*. Göteborg 2006
247. JOHANNES LUNNEBLAD *Förskolan och mångfalden – en etnografisk studie på en förskola i ett multietniskt område*. Göteborg 2006
248. LISA ASP-ONSJÖ *Åtgärdsprogram – dokument eller verktyg? En fallstudie i en kommun*. Göteborg 2006
249. EVA JOHANSSON & INGRID PRAMLING SAMUELSSON *Lek och läroplan. Möten mellan barn och lärare i förskola och skola*. Göteborg 2006
250. INGER BJÖRNELOO *Innebörder av hållbar utveckling. En studie av lärares utsagor om undervisning*. Göteborg 2006
251. EVA JOHANSSON *Etiska överenskommelser i förskolebarns världar*. Göteborg 2006
252. MONICA PETERSSON *Att genuszappa på säker eller osäker mark. Hem- och konsumentkunskap ur ett könsperspektiv*. Göteborg 2007
253. INGELA OLSSON *Handlingskompetens eller inlärad hjälplöshet? Lärandeprocesser hos verkstadsindustriarbetare*. Göteborg 2007

254. HELENA PEDERSEN *The School and the Animal Other. An Ethnography of human-animal relations in education.* Göteborg 2007
255. ELIN ERIKSEN ØDEGAARD *Meningsskapning i barnebogen. Innhold og bruk av barns og voksnes samtalefortellinger.* Göteborg 2007
256. ANNA KLERFELT *Barns multimediala berättande. En länk mellan mediakultur och pedagogisk praktik.* Göteborg 2007
257. PETER ERLANDSSON *Docile bodies and imaginary minds: on Schön's reflection-in-action.* Göteborg 2007
258. SONJA SHERIDAN OCH PIA WILLIAMS *Dimensioner av konstruktiv konkurrens. Konstruktiva konkurrensformer i förskola, skola och gymnasium.* Göteborg 2007
259. INGELA ANDREASSON *Elevplanen som text - om identitet, genus, makt och styrning i skolans elevdokumentation.* Göteborg 2007
- Editors: Jan-Eric Gustafsson, Annika Härenstam and Ingrid Pramling Samuelsson
260. ANN-SOFIE HOLM *Relationer i skolan. En studie av femininiteter och maskuliniteter i år 9.* Göteborg 2008
261. LARS-ERIK NILSSON *But can't you see they are lying: Student moral positions and ethical practices in the wake of technological change.* Göteborg 2008
262. JOHAN HÄGGSTRÖM *Teaching systems of linear equations in Sweden and China: What is made possible to learn?* Göteborg 2008
263. GUNILLA GRANATH *Milda makter! Utvecklingssamtal och loggböcker som disciplinerings tekniker.* Göteborg 2008
264. KARIN GRAHN *Flickor och pojkar i idrottens läromedel. Konstruktioner av genus i ungdomsträsnarutbildningen.* Göteborg 2008.
265. PER-OLOF BENTLEY *Mathematics Teachers and Their Conceptual Models. A New Field of Research.* Göteborg 2008
266. SUSANNE GUSTAVSSON *Motstånd och mening. Innebörd i blivande lärares seminarsamtal.* Göteborg 2008
267. ANITA MATTSSON *Flexibel utbildning i praktiken. En fallstudie av pedagogiska processer i en distansutbildning med en öppen design för samarbetslärande.* Göteborg 2008
268. ANETTE EMILSON *Det önskevärda barnet. Fostran uttryckt i vardagliga kommunikationshandlingar mellan lärare och barn i förskolan.* Göteborg 2008
269. ALLI KLAPP LEKHOLM *Grades and grade assignment: effects of student and school characteristics.* Göteborg 2008
270. ELISABETH BJÖRKLUND *Att erövra litteracitet. Små barns kommunikativa möten med berättande, bilder, text och tecken i förskolan.* Göteborg 2008
271. EVA NYBERG *Om livets kontinuitet. Undervisning och lärande om växters och djurs livscykel - en fallstudie i årskurs 5.* Göteborg 2008
272. CANCELLED
273. ANITA NORLUND *Kritisk sakprosläsning i gymnasieskolan. Didaktiska perspektiv på läroböcker, lärare och nationella prov.* Göteborg 2009
274. AGNETA SIMEONSDOTTER SVENSSON *Den pedagogiska samlings i förskoleklassen. Barns olika sätt att erfara och hantera svårigheter.* Göteborg 2009
275. ANITA ERIKSSON *Om teori och praktik i lärutbildningen. En etnografisk och diskursanalytisk studie.* Göteborg 2009
276. MARIA HJALMARSSON *Lärarprofessionens genusordning. En studie av lärares uppfattningar om arbetsuppgifter, kompetens och förväntningar.* Göteborg 2009.
277. ANNE DRAGEMARK OSCARSON *Self-Assessment of Writing in Learning English as a Foreign Language. A Study at the Upper Secondary School Level.* Göteborg 2009
278. ANNIKA LANTZ-ANDERSSON *Framing in Educational Practices. Learning Activity, Digital Technology and the Logic of Situated Action.* Göteborg 2009
279. RAUNI KARLSSON *Demokratiska värden i förskolebarns vardag.* Göteborg 2009
280. ELISABETH FRANK *Läsförmågan bland 9-10-åringar. Betydelsen av skolklimat, hem- och skolsamverkan, lärarkompetens och elevers hembakgrund.* Göteborg 2009
281. MONICA JOHANSSON *Anpassning och motstånd. En etnografisk studie av gymnasieelevers institutionella identitetsskapande.* Göteborg 2009
282. MONA NILSEN *Food for Thought. Communication and the transformation of work experience in web-based in-service training.* Göteborg 2009
283. INGA WERNERSSON (RED) *Genus i förskola och skola. Förändringar i policy, perspektiv och praktik.* Göteborg 2009
284. SONJA SHERIDAN, INGRID PRAMLING SAMUELSSON & EVA JOHANSSON (RED) *Barns tidiga lärande. En tvärsnittstudie om förskolan som miljö för barns lärande.* Göteborg 2009
285. MARIE HJALMARSSON *Loyalitet och motstånd - anställdas agerande i ett föränderligt bemjtnärsarbete.* Göteborg 2009.

286. ANETTE OLIN *Skolans mötespraktik - en studie om skolutveckling genom yrkesverksammas förståelse*. Göteborg 2009
287. MIRELLA FORSBERG AHLCRONA *Handdockans kommunikativa potential som medierande redskap i förskolan*. Göteborg 2009
288. CLAS OLANDER *Towards an interlanguage of biological evolution: Exploring students' talk and writing as an arena for sense-making*. Göteborg 2010
- Editors: Jan-Eric Gustafsson, Åke Ingerman and Ingrid Pramling Samuelsson
289. PETER HASSELSKOG *Slöjdlärares förhållningssätt i undervisningen*. Göteborg 2010
290. HILLEVI PRELL *Promoting dietary change. Intervening in school and recognizing health messages in commercials*. Göteborg 2010
291. DAVOUD MASOUMI *Quality Within E-learning in a Cultural Context. The case of Iran*. Göteborg 2010
292. YLVA ODENBRING *Kramar, kategoriseringar och hjälppräknar. Könskonstruktioner i interaktion i förskola, förskoleklass och skolår ett*. Göteborg 2010
293. ANGELIKA KULLBERG *What is taught and what is learned. Professional insights gained and shared by teachers of mathematics*. Göteborg 2010
294. TORGEIR ALVESTAD *Barnebagens relasjonelle verden - små barn som kompetente aktører i produktive forhandlinger*. Göteborg 2010
295. SYLVI VIGMO *New spaces for Language Learning. A study of student interaction in media production in English*. Göteborg 2010
296. CAROLINE RUNESDOTTER *I otakt med tiden? Folkhögskolorna i ett föränderligt fält*. Göteborg 2010
297. BIRGITTA KULLBERG *En etnografisk studie i en thailändsk grundskola på en ö i södra Thailand. I sökandet efter en framtid då nuet har nog av sitt*. Göteborg 2010
298. GUSTAV LYMER *The work of critique in architectural education*. Göteborg 2010
299. ANETTE HELLMAN *Kan Batman vara rosa? Förhandlingar om pojkighet och normalitet på en förskola*. Göteborg 2010
300. ANNIKA BERGVIKEN-RENSFELDT *Opening higher education. Discursive transformations of distance and higher education government*. Göteborg 2010
301. GETAHUN YACOB ABRAHAM *Education for Democracy? Life Orientation: Lessons on Leadership Qualities and Voting in South African Comprehensive Schools*. Göteborg 2010
302. LENA SJÖBERG *Bäst i klassen? Lärare och elever i svenska och europeiska policytexter*. Göteborg 2011
303. ANNA POST *Nordic stakeholders and sustainable catering*. Göteborg 2011
304. CECILIA KILHAMN *Making Sense of Negative Numbers*. Göteborg 2011
305. ALLAN SVENSSON (RED) *Utvärdering Genom Uppföljning. Longitudinell individforskning under ett halvsekel*. Göteborg 2011
306. NADJA CARLSSON *I kamp med skriftspråket. Vuxenstuderande med läs- och skrivsvårigheter i ett livsvärldsperspektiv*. Göteborg 2011
307. AUD TORILL MELAND *Ansvar for egen læring. Intensjoner og realiteter ved en norsk videregående skole*. Göteborg 2011
308. EVA NYBERG *Folkbildning för demokrati. Colombianska kvinnors perspektiv på kunskap som förändringskraft*. Göteborg 2011
309. SUSANNE THULIN *Lärares tal och barns nyfikenhet. Kommunikation om naturvetenskapliga innehåll i förskolan*. Göteborg 2011
310. LENA FRIDLUND *Interkulturell undervisning – ett pedagogiskt dilemma. Talet om undervisning i svenska som andraspråk och i förberedelseklass*. Göteborg 2011
311. TARJA ALATALO *Skicklig läs- och skrivundervisning i åk 1-3. Om lärares möjligheter och hinder*. Göteborg 2011
312. LISE-JOTTE BJERVÅS *Samtal om barn och pedagogisk dokumentation som bedömningspraktik i förskolan. En diskursanalys*. Göteborg 2011
313. ÅSE HANSSON *Ansvar för matematiklärande. Effekter av undervisningsansvar i det flerspråkiga klassrummet*. Göteborg 2011
314. MARIA REIS *Att ordna, från ordning till ordning. Yngre förskolebarns matematiserande*. Göteborg 2011
315. BENIAMIN KNUTSSON *Curriculum in the Era of Global Development – Historical Legacies and Contemporary Approaches*. Göteborg 2011
316. EVA WEST *Undervisning och lärande i naturvetenskap. Elevers lärande i relation till en forskningsbaserad undervisning om ljud, hörsel och hälsa*. Göteborg 2011
317. SIGNILD RISENFORS *Gymnasieungdomars livstolkande*. Göteborg 2011
318. EVA JOHANSSON & DONNA BERTHELSEN (Ed.) *Spaces for Solidarity and Individualism in Educational Contexts*. Göteborg 2012
319. ALASTAIR HENRY *L3 Motivation*. Göteborg 2012
320. ANN PARINDER *Ungdomars matval – erfarenheter, visioner och miljöargument i eget bushåll*. Göteborg 2012
321. ANNE KULTTI *Flerspråkiga barn i förskolan: Villkor för deltagande och lärande*. Göteborg 2012

322. BO-LENNART EKSTRÖM *Kontroversen om D-AMP. En kontroversstudie av vetenskapligt gränsarbete och översättning mellan olika kunskapsparadigm.* Göteborg 2012
323. MUN LING LO *Variation Theory and the Improvement of Teaching and Learning.* Göteborg 2012
324. ULLA ANDRÉN *Self-awareness and self-knowledge in professions. Something we are or a skill we learn.* Göteborg 2012
325. KERSTIN SIGNERT *Variation och invarians i Maria Montessoris sinnestränande materiel.* Göteborg 2012
326. INGEMAR GERRBO *Idén om en skola för alla och specialpedagogisk organisering i praktiken.* Göteborg 2012
327. PATRIK LILJA *Contextualizing inquiry. Negotiations of tasks, tools and actions in an upper secondary classroom.* Göteborg 2012
328. STEFAN JOHANSSON *On the Validity of Reading Assessments: Relationships Between Teacher Judgements, External Tests and Pupil Self-assessments.* Göteborg 2013
329. STEFAN PETTERSSON *Nutrition in Olympic Combat Sports. Elite athletes' dietary intake, hydration status and experiences of weight regulation.* Göteborg 2013
330. LINDA BRADLEY *Language learning and technology – student activities in web-based environments.* Göteborg 2013
331. KALLE JONASSON *Sport Has Never Been Modern.* Göteborg 2013
332. MONICA HARALDSSON STRÄNG *Yngre elevers lärande om natur. En studie av kommunikation om modeller i institutionella kontexter.* Göteborg 2013
333. ANN VALENTIN KVIST *Immigrant Groups and Cognitive Tests – Validity Issues in Relation to Vocational Training.* Göteborg 2013
334. ULRIKA BENNERSTEDT *Knowledge at play. Studies of games as members' matters.* Göteborg 2013
335. EVA ÄRLEMALM-HAGSÉR *Engagerade i världens bästa? Lärande för hållbarhet i förskolan.* Göteborg 2013
336. ANNA-KARIN WYNDHAMN *Tänka fritt, tänka rätt. En studie om värdeöverföring och kritiskt tänkande i gymnasieskolans undervisning.* Göteborg 2013
337. LENA TYRÉN *"Vi får ju inte riktigt förutsättningarna för att genomföra det som vi vill." En studie om lärares möjligheter och hinder till förändring och förbättring i praktiken.* Göteborg 2013
338. ANNIKA LILJA *Förtroendefulla relationer mellan lärare och elev.* Göteborg 2013
339. MAGNUS LEVINSSON *Evidens och existens. Evidensbaserad undervisning i ljuset av lärares erfarenheter.* Göteborg 2013
340. ANNELI SCHWARTZ *Pedagogik, plats och prestationer. En etnografisk studie om en skola i förorten.* Göteborg 2013
341. ELISABET ÖHRN och LISBETH LUNDAHL (red) *Kön och karriär i akademien. En studie inom det utbildningsvetenskapliga fältet.* Göteborg 2013
342. RICHARD BALDWIN *Changing practice by reform. The recontextualisation of the Bologna process in teacher education.* Göteborg 2013
343. AGNETA JONSSON *Att skapa läroplan för de yngsta barnen i förskolan. Barns perspektiv och nuets didaktik.* Göteborg 2013
344. MARIA MAGNUSSON *Skylta med kunskap. En studie av hur barn urskiljer grafiska symboler i hem och förskola.* Göteborg 2013
345. ANNA-LENA LILLIESTAM *Aktör och struktur i historieundervisning. Om utveckling av elevers historiska resoneringar.* Göteborg 2013
346. KRISTOFFER LARSSON *Kritiskt tänkande i grundskolans samhällskunskap. En fenomenografisk studie om manifesterat kritiskt tänkande i samhällskunskap hos elever i årskurs 9.* Göteborg 2013
347. INGA WERNERSSON och INGEMAR GERRBO (red) *Differentieringens janusansikte. En antologi från Institutionen för pedagogik och specialpedagogik vid Göteborgs universitet.* Göteborg 2013
348. LILL LANGELOTZ *Vad gör en skicklig lärare? En studie om kollegial handledning som utvecklingspraktik.* Göteborg 2014
349. STEINGERDUR OLAFSDOTTIR *Television and food in the lives of young children.* Göteborg 2014
350. ANNA-CARIN RAMSTEN *Kunskaper som byggde folkehjemet. En fallstudie av förutsättningar för lärande vid tekniskskiften inom processindustrin.* Göteborg 2014
351. ANNA-CARIN BREDMAR *Lärares arbetsglädje. Betydelsen av emotionell närvaro i det pedagogiska arbetet.* Göteborg 2014
352. ZAHRA BAYATI *"den Andre" i lärarutbildningen. En studie om den rasifierade svenska studentens villkor i globaliseringens tid.* Göteborg 2014
353. ANDERS EKLÖF *Project work, independence and critical thinking.* Göteborg 2014
354. EVA WENNÄS BRANTE *Möte med multimodalt material. Vilken roll spelar dyslexi för uppfattandet av text och bild?* Göteborg 2014
355. MAGNUS FERRY *Idrottsprofilerad utbildning – i spåren av en avreglerad skola.* Göteborg 2014

Editors: Jan-Eric Gustafsson, Åke Ingerman and Pia Williams

- 356 CECILIA THORSEN *Dimensionality and Predictive validity of school grades: The relative influence of cognitive and socialbehavioral aspects*. Göteborg 2014
- 357 ANN-MARIE ERIKSSON *Formulating knowledge. Engaging with issues of sustainable development through academic writing in engineering education*. Göteborg 2014
- 358 PÅR RYLANDER *Tränares makt över spelare i lagidrotter: Sett ur French och Ravens maktbasteori*. Göteborg 2014
- 359 PERNILLA ANDERSSON VARGA *Skrivundervisning i gymnasteskolan. Svenskämnets roll i den sociala reproduktionen*. Göteborg 2014
- 360 GUNNAR HYLTEGREN *Vaghet och vanmakt - 20 år med kunskapskrav i den svenska skolan*. Göteborg 2014
- 361 MARIE HEDBERG *Idrotten sätter agendan. En studie av Riksidrottsgymnastetränares handlande utifrån sitt dubbla uppdrag*. Göteborg 2014
- 362 KARI-ANNE JØRGENSEN *What is going on out there? - What does it mean for children's experiences when the kindergarden is moving their everyday activities into the nature - landscapes and its places?* Göteborg 2014
- 363 ELISABET ÖHRN och ANN-SOFIE HOLM (red) *Att lyckas i skolan. Om skolprestationer och kön i olika undervisningspraktiker*. Göteborg 2014
- 364 ILONA RINNE *Pedagogisk takt i betygssamtal. En fenomenologisk hermeneutisk studie av gymnasielärares och elevers förståelse av betyg*. Göteborg 2014
- 365 MIRANDA ROCKSÉN *Reasoning in a Science Classroom*. Göteborg 2015
- 366 ANN-CHARLOTTE BIVALL *Helpdeskning: Knowing and learning in IT support practices*. Göteborg 2015
- 367 BIRGITTA BERNE *Naturvetenskap möter etik. En klassrumsstudie av elevers diskussioner om samballsfrågor relaterade till bioteknik*. Göteborg 2015
- 368 AIRI BIGSTEN *Fostran i förskolan*. Göteborg 2015
- 369 MARITA CRONQVIST *Yrkesetik i lärarutbildning - en balanskonst*. Göteborg 2015
- 370 MARITA LUNDSTRÖM *Förskolebarns strävanden att kommunicera matematik*. Göteborg 2015
- 371 KRISTINA LANÅ *Makt, kön och diskurser. En etnografisk studie om elevers aktörskap och positioneringar i undervisningen*. Göteborg 2015
- 372 MONICA NYVALLER *Pedagogisk utveckling genom kollegial granskning: Fallet Lärande Besök utifrån aktör-nätverksteori*. Göteborg 2015
- 373 GLENN ØVREVIK KJERLAND *Å lære å undervise i kroppsøving. Design for utvikling av teoribasert undervisning og kritisk refleksjon i kroppsøvingslærerutdanningen*. Göteborg 2015
- 374 CATARINA ECONOMOU *"I svenska två vågar jag prata mer och så". En didaktisk studie om skolämnet svenska som andraspråk*. Göteborg 2015
- 375 ANDREAS OTTEMO *Kön, kropp, begär och teknik: Passion och instrumentalitet på två tekniska högskoleprogram*. Göteborg 2015
- 376 SHRUTI TANEJA JOHANSSON *Autism-in-context. An investigation of schooling of children with a diagnosis of autism in urban India*. Göteborg 2015
- 377 JAANA NEHEZ *Rektorers praktiker i møte med utvecklingsarbete. Möjligheter och hinder för planerad förändring*. Göteborg 2015
- 378 OSA LUNDBERG *Mind the Gap – Ethnography about cultural reproduction of difference and disadvantage in urban education*. Göteborg 2015
- 379 KARIN LAGER *I spänningsfältet mellan kontroll och utveckling. En policystudie av systematiskt kvalitetsarbete i kommunen, förskolan och fritidsbemannet*. Göteborg 2015
- 380 MIKAELA ÅBERG *Doing Project Work. The Interactional Organization of Tasks, Resources, and Instructions*. Göteborg 2015
- 381 ANN-LOUISE LJUNGBLAD *Takt och hållning - en relationell studie om det oberäkneliga i matematikundervisningen*. Göteborg 2016
- 382 LINN HÅMAN *Extrem jakt på hälsa. En explorativ studie om ortorexia nervosa*. Göteborg 2016
- 383 EVA OLSSON *On the impact of extramural English and CLIL on productive vocabulary*. Göteborg 2016
- 384 JENNIE SIVENBRING *I den betraktades ögon. Ungdomar om bedömning i skolan*. Göteborg 2016
- 385 PERNILLA LAGERLÖF *Musical play. Children interacting with and around music technology*. Göteborg 2016
- 386 SUSANNE MECKBACH *Mästarcoacherna. Att bli, vara och utvecklas som tränare inom svensk elitfotboll*. Göteborg 2016
- 387 LISBETH GYLLANDER TORKILDSEN *Bedömning som gemensam angelägenhet – enkelt i retoriken, svårare i praktiken. Elevers och lärares förståelse och erfarenheter*. Göteborg 2016
- 388 cancelled
- 389 PERNILLA HEDSTRÖM *Hälsocoach i skolan. En utvärderande fallstudie av en hälsofrämjande intervention*. Göteborg 2016

Editors: Åke Ingerman, Pia Williams and
Elisabet Öhrn

- 390 JONNA LARSSON *När fysik blir lärområde i förskolan.* Göteborg 2016
- 391 EVA M JOHANSSON *Det motsägelsefulla bedömningsuppdraget. En etnografisk studie om bedömning i förskolekontext.* Göteborg 2016
- 392 MADELEINE LÖWING *Diamant – diagnoser i matematik. Ett kartläggningsmaterial baserat på didaktisk ämnesanalys.* Göteborg 2016
- 393 JAN BLOMGREN *Den svårångade motivationen: elever i en digitaliserad lärmiljö.* Göteborg 2016
- 394 DAVID CARLSSON *Vad är religionslärares kunskap? En diskursanalys av trepartssamtal i lärarutbildningen.* Göteborg 2017
- 395 EMMA EDSTRAND *Learning to reason in environmental education: Digital tools, access points to knowledge and science literacy.* Göteborg 2017
- 396 KATHARINA DAHLBÄCK *Svenskämnets estetiska dimensioner - - i klassrum, kursplaner och lärares uppfattningar.* Göteborg 2017
- 397 K GABRIELLA THORELL *Framåt marsch! – Ridlärarrollen från dåtid till samtid med perspektiv på framtid.* Göteborg 2017
- 398 RIMMA NYMAN *Interest and Engagement: Perspectives on Mathematics in the Classroom.* Göteborg 2017
- 399 ANNIKA HELLMAN *Visuella möjlighetsrum. Gymnasieelevers subjektsskapande i bild och medieundervisning.* Göteborg 2017
- 400 OLA STRANDLER *Performativa läraryrkespraktiker.* Göteborg 2017
- 401 AIMEE HALEY *Geographical Mobility of the Tertiary Educated – Perspectives from Education and Social Space.* Göteborg 2017
- 402 MALIN SVENSSON *Hoppet om en framtidsplats. Asylsökande barn i den svenska skolan.* Göteborg 2017
- 403 CATARINA ANDISHMAND *Fritidshem eller servicehem? En etnografisk studie av fritidshem i tre socioekonomiskt skilda områden.* Göteborg 2017
- 404 MONICA VIKNER STAFBERG *Om lärarblivande. En livsvärldsfenomenologisk studie av bildningsgångar in i läraryrket.* Göteborg 2017
- 405 ANGELICA SIMONSSON *Sexualitet i klassrummet. Språkundervisning, elevsubjektivitet och heteronormativitet.* Göteborg 2017
- 406 ELIAS JOHANNESSON *The Dynamic Development of Cognitive and Socioemotional Traits and Their Effects on School Grades and Risk of Unemployment.* Göteborg 2017
- 407 EVA BORGFELDT *"Det kan vara svårt att förklara på rader". Perspektiv på analys och bedömning av multimodal textproduktion i årskurs 3.* Göteborg 2017
- 408 GÉRALDINE FAUVILLE *Digital technologies as support for learning about the marine environment. Steps toward ocean literacy.* Göteborg 2018
- 409 CHARLOTT SELLBERG *Training to become a master mariner in a simulator-based environment: The instructors' contributions to professional learning.* Göteborg 2018
- 410 TUULA MAUNULA *Students' and Teachers' Jointly Constituted Learning Opportunities. The Case of Linear Equations.* Göteborg 2018
- 411 EMMALEE GISSLEVIK *Education for Sustainable Food Consumption in Home and Consumer Studies.* Göteborg 2018
- 412 FREDRIK ZIMMERMAN *Det tillåtande och det begränsande. En studie om pojkares syn på studier och ungdomars normer kring maskulinitet.* Göteborg 2018
- 413 CHRISTER MATTSSON *Extremisten i klassrummet. Perspektiv på skolans förväntade ansvar att förhindra framtida terrorism.* Göteborg 2018
- 414 HELENA WALLSTRÖM *Gymnasielärares mentorsbandlingar. En verksamhetsteoretisk studie om lärararbete i förändring.* Göteborg 2018
- 415 LENA ECKERHOLM *Läraperspektiv på läsförståelse. En intervjustudie om undervisning i årskurs 4-6.* Göteborg 2018
- 416 CHRISTOPHER HOLMBERG *Food, body weight, and health among adolescents in the digital age: An explorative study from a health promotion perspective.* Göteborg 2018
- 417 MAGNUS KARLSSON *Moraliskt arbete i förskolan. Regler och moralisk ordning i barn-barn och vuxen-barn interaktion.* Göteborg 2018
- 418 ANDREAS FRÖBERG *Physical Activity among Adolescents in a Swedish Multicultural Area. An Empowerment-Based Health Promotion School Intervention.* Göteborg 2018
- 419 EWA SKANTZ ÅBERG *Children's collaborative technology-mediated story making. Instructional challenges in early childhood education.* Göteborg 2018
- 420 PER NORDÉN *Regnbågsungar: Familj, utbildning, fritid.* Göteborg 2018
- 421 JENNY RENDAHL *Vem och vad kan man lita på? Ungdomars förhållningsätt till budskap om mat och ätande utifrån ett forskarinitierat rollspel.* Göteborg 2018